

CReDO

RAPORT ALTERNATIV

*MONITORIZAREA
ȘI EVALUAREA
IMPLEMENTĂRII
STRATEGIEI NAȚIONALE
DE INTEGRITATE ȘI
ANTICORUPȚIE*

2017-2020

CHIȘINĂU 2019

CUPRINS

<i>CONSIDERAȚII GENERALE.....</i>	<i>3</i>
<i>REPERE METODOLOGICE.....</i>	<i>6</i>
<i>CONSTATĂRI GENERALE.....</i>	<i>8</i>
<i>RECOMANDĂRI GENERALE.....</i>	<i>10</i>
<i>PILONUL I - PARLAMENTUL.....</i>	<i>11</i>
<i>PILONUL II - GUVERNUL, SECTORUL PUBLIC, AUTORITĂȚILE PUBLICE LOCALE.....</i>	<i>22</i>
<i>PILONUL III - JUSTIȚIA ȘI AUTORITĂȚILE ANTICORUPȚIE.....</i>	<i>68</i>
<i>PILONUL IV - COMISIA ELECTORALĂ CENTRALĂ ȘI PARTIDELE POLITICE.....</i>	<i>97</i>
<i>PILONUL V - CURTEA DE CONTURI.....</i>	<i>108</i>
<i>PILONUL VI - OMBUDSMAN.....</i>	<i>114</i>
<i>PILONUL VII - SECTORUL PRIVAT*.....</i>	<i>121</i>

CONSIDERAȚII GENERALE

Strategia Națională de Integritate și Anticorupție 2017 – 2020 (SNIA), reprezintă a treia generație de documente de politici la nivel național în domeniul integrității și anticorupției, a fost adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr.56 din 30.03.2017¹. Strategia este preconizată spre realizare pentru o perioadă de 4 ani, iar înregistrarea progresului este consemnată în rapoarte semestriale, anuale, intermediare și finale. Concomitent, progresul acțiunilor anticorupție sectoriale și locale² sunt consemnate prin rapoarte trimestriale³.

Din perspectiva monitorizării și evaluării, Strategia conține trei documente distincte: 1. Partea narativă a Strategiei, 2. Planurile de acțiuni anticorupție, 3. Grila de evaluare a impactului⁴.

1. Partea narativă a Strategiei, se conține în anexa 1 – este divizată în 5 capitole, care prevăd:
 - ✓ Capitolul I *Descrierea situației* – vizează principalele documente strategice naționale care prevăd prevenirea și combaterea corupției, printre care: Acordul de Asociere RM-UE⁵, Foaia de parcurs privind reformele prioritare⁶; Programul de activitate al Guvernului 2016-2018⁷.
 - ✓ Capitolul II – stabilește scopul, obiectivele generale și obiectivele specifice ale Strategiei, acestea fiind: *Scopul* – Integritate în loc de corupție, *Obiectivele generale*:
 1. Descurajarea implicării în acte de corupție;
 2. Recuperarea – produselor infracțiunilor de corupție;
 3. Etica și integritatea în sectoarele public, privat și neguvernamental;
 4. Protecția avertizorilor de integritate și a victimelor corupției;
 5. Transparența instituțiilor publice, finanțării partidelor și mass-media;
 6. Educarea societății și a funcționarilor,și *Obiectivele specifice* pentru fiecare dintre obiectivele generale.
 - ✓ Capitolul III stabilește entitățile publice implicate în realizarea Strategiei – *7 Piloni de integritate*⁸: Pilon I – Parlamentul; Pilon II – Guvernul, sectorul public și Administrația publică locală; Pilon III – Justiția și Agențiile anticorupție; Pilon IV – Comisia Electorală Centrală și partidele politice; Pilon V – Curtea de Conturi; Pilon VI – Avocatul Poporului; Pilon VII – Sectorul privat.
 - ✓ Capitolul IV identifică *Premisele implementării eficiente*, care presupun existența a 5 precondiții: stabilitatea și voința politică; asigurarea financiară; asumarea răspunderii din

¹ Hotărârea Parlamentului nr.56 din 30.03.2017 privind aprobarea Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020 <http://lex.justice.md/md/370789/>

² Anexa nr.2 a Hotărârii Parlamentului nr.56 din 30.03.2017 privind aprobarea Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020 <http://lex.justice.md/md/370789/>, acțiunile anticorupție sectoriale (20-29) și locale (30)

³ Hotărârea Guvernului nr.676 din 29.09.2017 privind aprobarea mecanismului de elaborare și coordonare a planurilor sectoriale și locale de acțiuni anticorupție pentru anii 2018-2020, pct.5

⁴ anexele nr.1, nr.2, nr.3 ale Hotărârii Parlamentului nr.56 din 30.03.2017 privind aprobarea SNIA.

⁵ Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană <http://www.mfa.gov.md/img/docs/Acordul-de-Asociere-RM-UE.pdf>

⁶ Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare http://www.gov.md/sites/default/files/foaie_de_parcurs_privind_agenda_de_reforme_prioritare_.pdf

⁷ Programul de activitate al Guvernului RM pentru 2016-2018 https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/guvernul_republicii_moldova_-_programul_de_activitate_al_guvernului_republicii_moldova_2016-2018.pdf

⁸ Pilonii de integritate – reprezintă o metodologie elaborată și aplicată de către Transparency International în evaluarea Sistemului Național de Integritate (SNI), care estimează în parametri calitativi gradul de integritate a 13 entități de bază (piloni): legislativ, executiv, judiciar, administrația publică și achizițiile publice, instituțiile de apărare a legii, organe de management electoral, Ombudsman, Curtea de Conturi, agențiile anticorupție, partidele politice, mass-media, societatea civilă, mediul de afaceri.

partea instituțiilor-pilon; monitorizare și control independent și imparțial; abordări complementare și evitarea dublărilor.

- ✓ Capitolul V stabilește *Proceduri de monitorizare și raportare*, care identifică responsabili de monitorizarea realizării activităților anticorupție și atribuțiile acestora, modalitățile și termenii de realizare a rapoartelor de bază și a consultării rapoartelor alternative, componența grupurilor de monitorizare și periodicitatea întrunirii acestora în vederea audierii progreselor realizate. Astfel, au fost instituite 3 grupuri de monitorizare, responsabile de piloni:

- I Grup – I. Parlamentul și IV. CEC și partide politice;
- II Grup – II. Guvern, sector public și APL și VII. Sectorul privat;
- III Grup – III. Justiție, agenții anticorupție, V. Curtea de Conturi și VI. Ombudsman.

În componența grupurilor de monitorizare sunt incluși: conducătorii entităților implementatoare, reprezentanți ai societății civile, delegați de către Consiliul ONG și Alianța Anticorupție, reprezentanți ai partidelor extraparlamentare, reprezentanți ai Sindicatelor și Patronatelor, **care se întrunesc semestrial** în cadrul grupurilor de monitorizare pentru a prezenta raportul de implementare a Planurilor de acțiuni anticorupție a SNIA, a releva progresele și dificultățile implementării. **Concomitent, reprezentanții societății civile desemnați în cadrul grupurilor de monitorizare pot prezenta rapoarte alternative de monitorizare și evaluare a implementării SNIA.** În paralel, statut de observator al implementării Strategiei îl dețin reprezentanții organismelor internaționale și ai corpului diplomatic.

2. Planurile de Acțiuni anticorupție specifice fiecărui pilon, se conțin în anexa 2 și per total, prevăd realizarea a **127 acțiuni, dintre care 98 acțiuni pentru anul 2017 și 113 acțiuni pentru anul 2018.** Convențional, planurile anticorupție sunt divizate în:
 - ✓ 7 Planuri de acțiuni implementate la nivel național (pilonii);
 - ✓ 9 Planuri sectoriale anticorupție;
 - ✓ 35 Planuri anticorupție la nivel local.
3. Grila de evaluare a impactului, cuprinsă în anexa 3, stabilește sursele de date alternative pentru indicatorii de impact.

În procesul de elaborare a Strategiei, au fost desfășurate **20 consultări publice** în cadrul cărora au fost recepționate **1018 propuneri ale tuturor părților interesate**, dintre care 92% dintre propuneri au fost acceptate integral sau parțial.

Implementarea cu succes a Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție 2017-2020 este estimată la **788. 165. 994 lei**, sumă alocată din mijloace bugetare, repartizată pe ani în modul corespunzător:

- ✓ anul 2017 – 174. 041. 162 lei;
- ✓ anul 2018 – 207. 849. 251 lei;
- ✓ anul 2019 – 194. 011. 720 lei;
- ✓ anul 2020 – 194. 287. 614 lei.

Adițional, implementarea Strategiei este susținută financiar prin intermediul a trei proiecte:

- ✓ Proiectul privind "Controlul corupției prin aplicarea legii și prevenire" (CLEP) – Consiliul Europei⁹ cu un buget de 2.225.000 Euro;
- ✓ Proiectul Twinning "Suport în consolidarea capacităților operaționale ale organelor de aplicare a legii din Republica Moldova în domeniul prevenirii și investigării actelor de corupție", implementat de Uniunea Europeană¹⁰ cu un buget de 1.000.000 Euro;
- ✓ Proiectul "Curbing corruption by building sustainable integrity in the Republic of Moldova", implementat de către UNDP Moldova, cu buget de 2.000.000 USD¹¹.

Prezentul Raport alternativ este realizat la mijloc de termen a implementării Planurilor anticorupție ale SNIA, monitorizează și evaluează acțiunile anticorupție realizate de entitățile implementatoare în perioada 30.06.2017 – 31.12.2018.

Raportul alternativ a fost elaborat de către Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului – CReDO în perioada noiembrie 2018 – martie 2019, cu actualizare informației în iulie 2019, grație suportului financiar al Fondului Națiunilor Unite pentru Democrație – UNDEF, în cadrul Proiectului "Participarea la politici publice privind reformele în sectorul justiției"¹².

⁹ Consiliul Europei – Proiectul privind controlul corupției prin aplicarea legii și prevenire (CLEP), semnat în mai 2017 între Consiliul Europei și Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova. CLEP a început la 1 iunie 2017, cu o durată de **36 luni și un buget de 2.225.000 Euro** (fonduri UE: 89.89% și fonduri CoE: 10.11%). <https://www.coe.int/en/web/corruption/projects/clep>

¹⁰ Proiectul Twinning "Suport în consolidarea capacităților operaționale ale organelor de aplicare a legii din Republica Moldova în domeniul prevenirii și investigării actelor de corupție", este implementat de un consorțiu format din instituții specializate din 3 state-membre ale Uniunii Europene: Republica Lituania (partener superior), România (partener junior), Finlanda (partener junior). Valoarea maximă a proiectului este **1,000,000 euro și durata 24 de luni**. <https://www.cna.md/tabview.php?l=ro&idc=60&id=1759&t=/Dezvoltare-institutionala/Proiecte-de-asistenta-externa/Proiect-Twinning/>

¹¹ PNUD – Proiectul "Curbing corruption by building sustainable integrity in the Republic of Moldova", ("Reducerea corupției prin construirea integrității durabile în Republica Moldova"), implementat în perioada **ianuarie 2019 – decembrie 2021 (36 luni)**, **valoarea totală a proiectului 2.000.000. USD (2.034.229)** https://open.undp.org/download/iati_xml/Moldova_Republic_of_projects.xml

¹² Proiectul "Participarea la politici publice privind reformele în sectorul justiției" <http://www.credo.md/pageview?id=615>

REPERE METODOLOGICE

Prezentul Raport alternativ de monitorizare și evaluare a Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020 este realizat la mijloc de termen de implementare și este corespondent cu recomandările internaționale relevante de monitorizare și evaluare a strategiilor naționale anticorupție, precum Studiul "Metodologia Monitorizării și Evaluării Implementării Strategiilor Naționale Anti-corupție și a Planurilor de Acțiuni" realizat de Inițiativa Regională Anticorupție – RAI¹³.

Prezentul raport are la bază următoarele repere metodologice:

- analiza cadrului legislativ național specific domeniului integrității și anticorupției;
- analiza documentelor strategice ale entităților implementatoare;
- analiza rapoartelor anuale, semestriale și tematice ale entităților anticorupție;
- analiza paginilor oficiale ale entităților publice centrale, de specialitate și locale,;
- sinteza informațiilor relevante domeniului: comunicate de presă, note informative, informații din mai mult de două surse mass-media de investigație;
- analiza implementării standardelor internaționale anticorupție și de integritate;
- sinteza informațiilor din Rapoartele de monitorizare ale altor organizații ne-guvernamentale specializate în domeniului anticorupție sau domeniilor conexe;
- sinteza informațiilor conținute în diverse studii, cercetări, analize de specialitate sau relevante domeniului sau subiectului abordat, precum și altor rapoarte alternative;
- sinteza recomandărilor elaborate în cadrul Forurilor internaționale;
- evaluarea impactului pe priorități și acțiuni.

Metodologia utilizată în procesul de evaluare:

- ✓ Acțiunile evaluate drept "realizate" - sunt acțiunile realizate în termen și în volum deplin;
- ✓ Acțiunile evaluate drept "în proces de realizare" - sunt acțiunile care au un caracter permanent pe toată durată realizării Strategiei;
- ✓ Acțiunile evaluate drept "parțial realizate" - sunt acțiunile care nu au fost realizate în volum deplin, fie au fost realizate cu depășirea termenului indicat pentru realizare;
- ✓ Acțiunile evaluate drept "nerealizate" - sunt acțiunile care nu au fost realizate în termenul indicat, fie pentru realizarea cărora nu au fost identificate argumente și surse de verificare.

Principalele surse consultate în procesul de elaborare a Raportului alternativ la mijloc de termen au fost:

- Strategia națională de integritate și anticorupție pentru anii 2017-2020 adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr.56 din 30.03.2017, în vigoare din 30.06.2017, precum și anexa 1 – descrierea SNIA, anexa 2 – descrierea planurilor anticorupție și anexa 3 grila de evaluare¹⁴;

¹³ Monitoring and evaluation of the implementation of National Anti-corruption Strategies and Action Plans Methodology http://rai-see.org/wp-content/uploads/2015/05/Methodology_on_Monitoring_2015.pdf

¹⁴ Hotărârea Parlamentului nr.56 din 30.03.2017 privind aprobarea Strategiei naționale de integritate și anticorupție 2017-2020 <http://lex.justice.md/md/370789/>

- Raport de monitorizare și evaluare a implementării Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020, Perioada de raportare: anul 2017¹⁵, elaborat de către Centrul Național Anticorupție;
- Raport de monitorizare și evaluare a implementării SNIA pentru anii 2017-2020, perioada de raportare: semestrul I al anului 2018¹⁶;
- Studiul de evaluare a impactului Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție – Moldova 2017¹⁷, elaborat de Centru de Analize și Investigații Sociologice, Politologice și Psihologice.

La elaborarea prezentului Raport alternativ la mijloc de termen s-a urmărit implementarea Standardelor internaționale anticorupție:¹⁸

- Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției (2003);
- Acțiune împotriva corupției (1996);
- Convenția penală privind corupția (STE nr. 173);
- Convenția de drept civil privind corupția (STE nr. 174)
- Convenția privind spălarea, căutarea, sechestrarea și confiscarea produselor infracționale (ETS nr.185);
- Recomandarea nr. R (2003) 4 privind normele comune împotriva corupției în finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale;
- Recomandarea nr. R (2000) 10 privind codurile de conduită pentru funcționarii publici și modelul de cod de conduită pentru funcționarii publici;
- Rezoluția (97) 24 privind cele douăzeci de principii directe pentru lupta împotriva corupției;
- Recomandarea Consiliului Europei privind protecția avertizorilor (2014);
- Rezoluția 2060 (2015) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind îmbunătățirea protecției avertizorilor;
- Decizia-cadru a Consiliului privind combaterea corupției în sectorul privat,

și a Recomandărilor formulate în cadrul Forurilor internaționale în care este vizată Republica Moldova¹⁹.

¹⁵ Raport de monitorizare și evaluare a implementării Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020, Perioada de raportare: anul 2017, elaborat de Centrul Național Anticorupție

https://www.cna.md/public/files/parts/Raport_de_monitorizare_i_evaluare_a_implementarii_SNIA_2017.pdf

¹⁶ Raport de monitorizare și evaluare a implementării Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020, perioada de raportare: I semestru al anului 2018

https://www.cna.md/public/files/Raport_de_monitorizare_a_implementarii_Strategiei_Naionale_de_Integritate_i_Anticorupție_pentru_anii_2017-2020_Perioada_de_raportare_sem_I_2018.pdf

¹⁷ Studiul de evaluare a impactului Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție – Moldova 2017, elaborate de Centru de Analize și Investigații Sociologice, Politologice și Psihologice

<http://www.md.undp.org/content/dam/moldova/docs/Publications/studiu%20Civis%20CNA.pdf>

¹⁸ Regional Anti-Corruption Initiative, International Standards <http://rai-see.org/international-standards/>

¹⁹ Grupul de state împotriva corupției – GRECO <https://www.coe.int/en/web/greco/home> și <http://www.procuratura.md/md/EvGREC/>

CONSTATĂRI GENERALE

În procesul de evaluare alternativă privind implementarea acțiunilor anticorupție și monitorizare a implementării celor **98 de acțiuni scadente către anul 2017 și 113 acțiuni scadente către anul 2018 incluse în Plan**, au fost deduse următoarele constatări:

1. Rapoartele de monitorizare și evaluare a implementării SNIA 2017 – 2020, perioada de raportare 2017 – primul semestru al anului 2018, au fost elaborate și prezentate publicului cu întârziere de jumătate de an, fiind publicate pe pagina web a Centrului Național Anticorupție la sfârșitul lunii mai 2018, cel pentru anul 2017 și la sfârșitul lunii noiembrie 2018, cel pentru primul semestru al anului 2018. Raport de monitorizare pentru anul 2018 la momentul redactării prezentului Raport alternativ (martie 2019) nu a fost identificat pe pagina CNA.
2. Din momentul aprobării Strategiei (30.03.2017), intrării în vigoare a Strategiei (30.06.2017) și până la data redactării prezentului Raport (iunie 2019) Grupurile de monitorizare s-au întrunit în doar câte o ședință, desfășurate în perioada iunie – august 2018., cu excepția Grupului de monitorizare III, care s-a întrunit în două ședințe (07.06.2019).
3. Planurile de acțiuni sectoriale anticorupție au fost elaborate și expuse spre consultări publicului cu derapaje între 6 luni (17.04.2018 – aprobat planul pentru sectorul fiscal) și 1 an și 3 luni (18.01.2019 – aprobat planul pentru sectorul agro-alimentar) de la termenii prestabiliți²⁰. Cu referire la planurile anticorupție locale, decalajul este și mai mare, unele planuri fiind la etapa de elaborare, ajustare a planurilor anticorupție anterioare sau aprobare și la momentul elaborării prezentului Raport.
4. Rapoartele elaborate de CNA, în calitate de surse primare fac referire la rapoartele entităților implementatoare, la notele informative, însă ignorând referințe la adresele electronice a rapoartelor și sursele invocate, ceea ce vine în contradicție cu prevederile Strategiei Naționale de Integritate și anticorupție 2017-2020²¹. Această situație constituie un impediment major pentru evaluarea acțiunilor raportate, cu precădere pentru elaborarea rapoartelor de monitorizare ulterioare, dar mai cu seamă a redactării raportului final de implementare a Strategiei.
5. Rapoartele elaborate de entitățile implementatoare sunt neomogene, fiecare entitate publică responsabilă raportează la un nivel diferit acțiunile de care sunt responsabili în comun sau concomitent. Acest fapt duce la distorsiune a informațiilor și diminuează corectitudinea evaluării acțiunii per ansamblu.
6. Din totalul de **127 acțiuni conținute în Strategie**, pentru **anul 2018 sunt preconizate spre realizare 113 acțiuni**. Repartizate pe piloni acestea se prezintă corespunzător:

²⁰ Pct. 4 din Hotărârea nr. 676 din 29.08.2017 privind aprobarea mecanismului de elaborare și coordonare a planurilor sectoriale și locale de acțiuni anticorupție pentru anii 2018-2020 prevede: "Autoritățile responsabile de implementarea planurilor sectoriale de acțiuni anticorupție vor elabora, cu suportul Centrului Național Anticorupție, și vor transmite Guvernului spre aprobare **planurile de acțiuni în termen de 2 luni** de la data aprobării prezentei hotărâri" (publicat 01.09.2017)

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371169>

²¹ Aneaxa nr.2 a Planului de acțiuni pentru implementarea SNIA, în tabel prevede expres indicarea sursei pentru verificarea datelor raportate.

Pilonii	Evaluare	realizate integral	în proces de realizare	realizate parțial	restante	Total acțiuni
Pilonul I	CNA	4	3	5	0	12
Parlament	CReDO	2	6	4	0	12
Pilonul II	CNA	7	11	17	0	37
Guvernul, sectorul public, APL	CReDO	8	15	10	4	37
Pilonul III	CNA	15	15	2	3	36
Justiție, Anticorupție	CReDO	5	13	10	8	36
Pilonul IV	CNA	3	6	1	1	11
CEC, partide politice	CReDO	2	2	4	3	11
Pilonul V	CNA	4	2	1	1	8
Curtea de Conturi	CReDO	0	4	1	3	8
Pilonul VI	CNA	4	0	3	0	8
Ombudsperson	CReDO	0	3	1	4	8
Pilonul VII	CNA	6	1	5	1	13
Sectorul privat	CReDO	2	4	6	1	13

7. Implementarea Strategiei este estimată per ansamblu **788.165.994 lei**, sumă alocată din bugetul de stat, care este repartizată pe ani. Însă, lipsește o repartizare a mijloacelor bugetare calculate per pilon, domeniu, localitate sau activitate. Suplimentar, Strategia este susținută financiar din asistența externă prin intermediul a 3 proiecte.
8. Interesul scăzut al societății civile în monitorizarea și elaborarea Raportelor alternative pe piloni, sectoare, locale sau interes pentru anumite activități implementate.

RECOMANDĂRI GENERALE

În vederea facilitării monitorizării, evaluării și raportării celor 127 de acțiuni anticorupție incluse spre realizare în Plan, recomandăm:

1. Crearea și dezvoltarea unei platforme on-line, **open source software**, cu următoarele caracteristici:
 - ✓ Interfață disponibilă entităților implementatoare;
 - ✓ Conectarea entităților implementatoare la platformă și deținerea cheilor de acces;
 - ✓ Acces direct la sursa de înregistrare a progresului per acțiuni, independent de faptul dacă acțiunea revine în responsabilitatea comună, consecutivă sau concomitentă;
 - ✓ Actualizare periodică, dar nu mai rar decât trimestrial, pentru raportarea sectorială și locală;
 - ✓ Dotarea platformei cu sistem de semnalizare pentru indicarea apropierii termenului de raportare, spre exemplu prin intermediul poștei electronice;
 - ✓ Administrarea platformei respective de către Secretariatul Grupurilor de monitorizare;
 - ✓ Acces permanent al publicului la informații și rapoarte de monitorizare și implementare.
2. Respectarea termenelor prevăzuți pentru implementarea și raportarea acțiunilor anticorupție, informarea largă a tuturor părților interesate despre organizarea ședințelor de raportare a progreselor înregistrate și dificultăților întâmpinate în procesul de realizare a acțiunilor preconizate.
3. Întru facilitarea verificării și elaborării rapoartelor ulterioare este necesară indicarea surselor de referință la care se apelează în procesul de elaborarea a rapoartelor.
4. Calcularea și indicarea resurselor financiare provenite din buget și din asistența externă, alocate pentru implementarea acțiunilor anticorupție per entitate (7 pilon), domeniu (9 planuri sectoriale), localitate (36 planuri locale), precum și per activitate.
5. Instituirea sau delegarea în cadrul entităților implementatoare a unei persoane/ secții, responsabile de asigurarea managementului integrității instituționale și înregistrarea indicatorilor de progres în planul de acțiuni anticorupție pentru instituția ce o reprezintă (consilierii de integritate).
6. Consolidarea cooperării între entitățile publice și societatea civilă și încurajarea elaborării Rapoartelor alternative de monitorizare și evaluare a Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție, per ansamblu, fie pe anumite domenii de interes și expertiză.

PILONUL I - PARLAMENTUL

Carențele pilonului: Lipsa normelor de etică și conduită profesională a deputaților; absența unui control parlamentar asupra implementării legilor și a funcționării instituțiilor independente și regulatorii; lipsa transparenței în realizarea procesului legislativ între cele două lecturi, a proiectelor delegi cu modificările corespunzătoare în urma amendamentelor depuse; lipsa comunicării motivelor de acceptare sau respingere a propunerilor societății civile, fără fi incluse în sinteza propunerilor și obiecțiilor și nepublicarea acestora pe pagina web a Parlamentului, iar autorii nu cunosc dacă propunerile înaintate vor contribui la calitatea legii; acceptarea proiectelor de acte normative fără anexarea expertizei anticorupție asupra proiectului.

Obiectivul pilonului: Asigurarea conduitei etice a deputaților, valorificarea rolului anticorupție al Parlamentului, sporirea transparenței procesului legislativ și a activității parlamentarilor.

Acțiunea 1: Evaluarea (revizuirea) cadrului normativ național privind etica și conduita deputatului în Parlament.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017

Indicator de progres: Studiul cu privire la cadrul normativ național privind etica și conduita deputatului în Parlament.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

1. În cadrul celei de-a Patra runde de evaluări²², întru Prevenirea corupției parlamentarilor, judecătorilor și procurorilor, GRECO recomandă Elaborarea și adoptarea Codurilor de etică și conduită, care să reglementeze: principiile etice și regulile de conduită; conflictele de interese; interzicerea sau limitarea anumitor activități; declararea activelor, veniturilor, pasivelor și dobânzilor; controlul aplicării regulilor de conflict de interese; sensibilizare.
2. În anul 2016, cu suportul UNDP Moldova, a fost elaborat și prezentat "Codul de conduită și etică al deputaților în Parlamentul Republicii Moldova. Analiza comparativă a celor mai bune practici și proiectul Codului"²³. În cadrul acestui Studiu este analizată legislația internațională în domeniu și bunele practici, dar și este prezentat un proiect al Codului de conduită al parlamentarilor.
3. Potrivit comunicatului de presă, publicat pe pagina web a Parlamentului la 20 martie 2018, "Codul Parlamentului va uni într-un singur act legislativ Regulamentul Parlamentului,

²² Grupul de State contra corupției – GRECO. A patra rundă de evaluare. Raport tematic: Prevenirea corupției parlamentarilor, judecătorilor și procurorilor <https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/round-4>

²³ <http://md.one.un.org/content/unct/moldova/ro/home/presscenter/press-releases/codul-de-conduit-i-etic-al-deputailor-din-republica-moldova-a-fo/>

Analiza celor mai bune practice internaționale și proiectul textului "Codului de conduită și etică pentru deputații în Parlamentul Republicii Moldova" a fost elaborat de către dl. Franklin De Vrieze. Documentul a fost elaborat în cadrul Programului PNUD „Îmbunătățirea democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral”, implementat de PNUD cu suportul financiar al Guvernului Suediei.

Codul de conduită și etică a deputaților, prevederile ce se referă la controlul parlamentar și metodologia de evaluare ex-post privind implementarea actelor legislative”²⁴.

Acțiunea 2: Elaborarea cadrului normativ național privind etica și conduita deputatului în Parlament.

Termen de realizare: Trimestrul I anul 2018

Indicator de progres: Act normativ elaborat

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. La data de 02.11.2018, în Parlament a fost înregistrat Proiectul **Codului regulilor și procedurilor parlamentare** cu nr.374²⁵, votat în prima lectură la ședința plenară din 22.11.2018.
2. Documentul stabilește unele prevederi a conduitei etice a deputatului în Parlament, în special Titlul V, care reglementează: incompatibilitățile mandatului de deputat (art.301), declararea incompatibilității (art.302), modul de înlăturare a incompatibilității (art.303), imparțialitatea (art.324), onestitate și transparență (art.325), exemplaritatea (art.326), precum și reglementări cuprinse în Capitolul 26 – Conduita și etica parlamentară, care prevăd: reguli generale de conduită în Parlament (art.327), conduita deputatului în exercitarea mandatului, inclusiv **nediscriminarea directă sau indirectă în bază de sex, și promovarea de șanse egale între femei și bărbați** (art.328) și peste hotare (art.329), conduita cu personalul Secretariatului (art.330) și cu publicul (art.331), în cadrul ședințelor (art.332) și cu reprezentanții mass-media (art.333), dar și proceduri de sesizare a nerespectării normelor etice și de soluționare a acestora (art.334-art.338).

Acțiunea 3: Adoptarea cadrului normativ național privind etica și conduita deputatului în Parlament.

Termen de realizare: Trimestrul I anul 2018

Indicator de progres: Act normativ adoptat.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. La data de 02.11.2018, a fost înregistrat Proiectul **Codului regulilor și procedurilor parlamentare** cu nr.374, votat în prima lectură ședința plenară din 22.11.2018. Documentul conține 366 articole, cele referitoare la conduita etică a deputatului în Parlament, se conțin în Titlul V, Capitolul 26 – Conduita și etica parlamentară.

²⁴ Comunicat de presă al Parlamentului RM. Proiectul Codului de etică și conduită a deputatului în Parlament, discutat în cadrul unei mese rotunde internaționale

<http://www.parlament.md/Actualitate/Comunicatedepresa/tabid/90/ContentId/3914/language/ro-RO/Default.aspx>

²⁵ Proiectul Codului regulilor și procedurilor parlamentare

<http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4433/language/ro-RO/Default.aspx>

2. Este de menționat că proiectul de lege reprezintă un proiect voluminos, iar prevederile referitoare la etica și conduita deputatului în Parlament, sunt incluse spre finalul documentului, ceea ce este în contradicție cu recomandările experților internaționali²⁶, care propun elaborarea unui cod dedicat eticii și conduitei deputatului.

Recomandare: Propunem elaborarea și adoptarea unui cod de conduită și etică a deputatului, ca document distinct, cu completarea următoarelor aspecte:

- ✓ Utilizarea resurselor publice și administrative;
- ✓ Gestionarea conflictului de interese;
- ✓ Situațiile de pantoflaj (angajarea post-mandat a deputatului);
- ✓ Activitatea de lobby a deputatului (clientelismul politic);
- ✓ Instituirea unei comisii, sub conducerea Biroului permanent al Parlamentului, pentru monitorizarea respectării normelor de etică și conduită a deputatului în Parlament.

Acțiunea 7: Adoptarea metodologiei de realizare a controlului parlamentar, ca urmare a consultărilor publice desfășurate.

Termen de realizare: Trimestrul II, anul 2017

Indicator de progres: Metodologia adoptată și aplicată.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. Potrivit comunicatul de presă publicat pe pagina web a Parlamentului la 7 februarie 2018²⁷, Biroul permanent al Parlamentului a aprobat Metodologia de evaluare ex-post. La accesarea rubricii "Control parlamentar"²⁸, funcționalitatea este invalidă, fiind neclară modalitatea de utilizare.
2. În cadrul Studiului elaborat în 2017 de către Institutul de Politici Publice²⁹, "Evaluarea post-adopție a actelor legislative" se menționează necesitatea adoptării metodologiei, beneficiile, practicile internaționale, procedurile aplicate și recomandările privind elaborarea unei metodologii ex-post. Studiul prevede 2 componente: analiza juridică, care implică monitorizarea aplicării legislației și a adoptării legilor secundare și analiza de impact, a eficienței actului legislativ și impactului acestuia.

²⁶ Franklin De Vrieze Studiul "Analiza celor mai bune practice internaționale și proiectul textului "Codului de conduită și etică pentru deputații în Parlamentul Republicii Moldova" elaborat în cadrul Programului PNUD „Îmbunătățirea democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral”, implementat de PNUD cu suportul financiar al Guvernului Suediei.

²⁷ Comunicat de presă. Parlamentul RM

<http://www.parlament.md/Actualitate/Comunicatedepresa/tabid/90/ContentId/3779/language/ro-RO/Default.aspx>

²⁸ Control parlamentar. Impactul legislativ și analiza eficienței legilor.

<http://www.parlament.md/Controlparlamentar/Impactullegislativ%C5%99Fianalizaeficien%C5%A3eilegilor/tabid/104/language/ro-RO/Default.aspx>

²⁹ Institutul de Politici Publice. Raportul: Evaluarea post-adopție a actelor legislative. Practici, experiențe și recomandări. 2017 http://ipp.md/wp-content/uploads/2017/06/Evaluarea_post_adopție_ro.pdf

3. În contextul monitorizării alternative de către societatea civilă, Asociația Promo-LEX a lansat Raportul "Monitorizarea modului de realizare a controlului parlamentar în anul 2017"³⁰ și a expus o serie de constatări și recomandări privind facilitarea procesului de control parlamentar.

Acțiunea 8: Aprobarea planurilor anuale de control parlamentar al autorităților independente și al legilor adoptate.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017, trim I anul 2018, trim I anul 2019, trim I anul 2020

Indicator de progres: Planurile anuale de control parlamentar din partea tuturor comisiilor permanente publicate.

Evaluarea CNA: acțiune realizată parțial

Evaluare CReDO: acțiune realizată parțial

Considerente:

1. Pe pagina oficială a Parlamentului, este publicată Hotărârea Biroului permanent privind componența programului legislativ de realizare a controlului parlamentar asupra executării legilor în sesiunea de toamnă 2017³¹. Conform acestui comunicat fiecare Comisie parlamentară planifică controlul asupra respectării termenelor de organizare a executării legilor.
2. Pentru anul 2018, conform Hotărârii nr.5 al Biroului Permanent al Parlamentul din 14 februarie 2018 privind planul audierilor și controalelor parlamentare efectuate de către comisiile permanente, programate pentru sesiunea primăvară 2018³², comisiile permanente au audiat **98 de rapoarte**.

³⁰ Promo-LEX Raportul Monitorizarea modului de realizarea controlului arlamentar în anul 2017, <https://promolex.md/12721-monitorizarea-modului-de-realizare-a-controlului-parlamentar-in-anul-2017/?lang=ro>

Principalele constatări:

1. Controlul parlamentar este adeseori constrâns de un cadru legal incomplet;
2. Răspunsuri la interpelări incomplete, evazive, formale și deseori expediate cu depășirea termenului stabilit;
3. Lipsa cadrului legal ce ține de atragerea la răspundere (administrativă sau penală) a factorilor de decizie care furnizează deputaților, Comisiilor de anchetă informații neveridice, incomplete sau eronate duce la imposibilitatea realizării adecvate a mandatului acestora;
4. Prevederile legale ce se referă la obligația unor autorități publice (Procuratura Generală, Curtea de Conturi etc.) de a prezenta rapoarte Parlamentului sunt incomplete, iar unele situații nu sunt în general descrise.

Constatări pozitive:

1. Elaborarea Metodologiei de evaluare ex-post privind implementarea actelor legislative și aprobarea acesteia prin Hotărârea Biroului Permanent nr. 2 din 07.02.2018;
2. Inițierea elaborării proiectului unui nou Regulament al Parlamentului, în care funcția de control parlamentar este abordată la un nivel mai profund și calitativ prin explicarea pe larg a procedurilor de control parlamentar și evitarea situațiilor de interpretare ambiguă a normelor de drept.

³¹ Hotărârea Biroului permanent al Parlamentului privind componența programului legislativ de realizare a controlului parlamentar asupra executării legilor în sesiunea de toamnă 2017

<http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=TMQg3t%2fuDul%3d&tabid=79&mid=498&language=ro-RO>

Conform planului audieri preconizate în comisii: Comisia securitate națională, apărare și ordine publică – 5 audieri; Comisia juridică numiri și imunități – 7 audieri; Comisia economie buget și finanțe – 7 audieri; Comisia cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media – 11 audieri; Comisia drepturile omului și relații interetnice – 3 audieri; Comisia mediu și dezvoltare regională – 3 audieri; Comisia agricultură și industrie alimentară – 12 audieri; Comisia protecție socială, sănătate și familie – 11 audieri; Comisia politică externă și integrare europeană – 6 audieri; Comisia administrație publică – 4 audieri.

³² Control parlamentar 2018. Planul audierilor și al controalelor parlamentare efectuate de către comisiile permanente

<http://parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=8l3vD9O5HiM%3d&tabid=266&language=ro-RO>

Conform Planului de audieri în comisii pentru 2018: CAIA – 9 audieri; CEBF – 24 audieri; CPEIE – 6 audieri; CJNI – 3 audieri; CMDR – 7 audieri; CPSSF – 9 audieri; CSNAOP – 9 audieri; CCECTSM – 12 audieri; CAP – 8 audieri; CDORI – 11 audieri.

Acțiunea 9: Întocmirea și publicarea anuală, pe pagina web a Parlamentului, a rapoartelor privind controalele parlamentare efectuate.

Termen de realizare: Trimestrul I anul 2018, trimestrul I anul 2019, trimestrul I anul 2020

Indicator de progres: Rapoartele privind controalele parlamentare, publicate pe pagina web a Parlamentului. Progres în realizarea planurilor anuale de control parlamentar de cel puțin 75%.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Pe pagina web oficială a Parlamentului sunt publicate rapoartele tematice audiate în cadrul comisiilor³³.
2. Pentru anul 2018, la compartimentul Control parlamentar rubrica Audieri în comisii au fost aprobate în comisii 66 de rapoarte, decizii și hotărâri³⁴.

Acțiunea 10: Audierea în plenul Parlamentului a rapoartelor anuale ale autorităților independente, aflate sub control parlamentar (cel puțin: CNA, ANI, PG, CEC, Curtea de Conturi, Avocatul Poporului).

Termen de realizare: Trimestrul II 2017, trimestrul I 2018, trimestrul I 2019, trimestrul I 2020

Indicator de progres: Audieri desfășurate; rapoartele anuale ale autorităților, publicate pe paginile web a Parlamentului și ale autorităților. Problemele identificate în rapoartele discutate în cadrul audierilor.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

1. Pe pagina web a Parlamentului³⁵, la compartimentul Rapoarte ale instituțiilor de stat, sunt publicate rapoartele anuale ale entităților aflate sub control parlamentar. Conform informației disponibile pe pagina web a Parlamentului în anul 2017, au fost plasate **24 rapoarte** anuale de activitate.
2. În anul 2018, pe pagina web a Parlamentului a fost plasată informația despre **27 rapoarte de activitate** ale instituțiilor aflate sub control parlamentar³⁶.

³³ Control parlamentar. Audieri în comisii

<http://parlament.md/Controlparlamentar/Audieri%C3%AEncomisie/tabid/263/language/ro-RO/Default.aspx>

³⁴ Control Parlamentar. Audieri în Comisii

<http://parlament.md/Controlparlamentar/Audieri%C3%AEncomisie/tabid/263/language/ro-RO/Default.aspx>

³⁵ Control parlamentar. Rapoarte ale instituțiilor de stat

<http://parlament.md/Controlparlamentar/Rapoartealeinstitu%C8%9Biilordestat/tabid/202/language/ro-RO/Default.aspx>

³⁶ Control parlamentar. Rapoarte ale instituțiilor aflate sub control parlamentar în 2018

<http://parlament.md/Controlparlamentar/Rapoartealeinstitu%C8%9Biilordestat/tabid/202/language/ro-RO/Default.aspx>

Acțiunea 11: Întocmirea și publicarea sintezei amendamentelor, propunerilor și obiecțiilor înaintate de societatea civilă și alte părți interesate, inclusiv de deputați, pe marginea proiectelor de legi înainte de a doua lectură.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea semestrială a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Sintezele amendamentelor, propunerilor și obiecțiilor tuturor părților interesate, publicate pe pagina web a Parlamentului.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Raportul de monitorizare a SNIA pentru 2017 (pag.16-17) menționează că Secretariatul Parlamentului a raportat întocmirea și plasarea pe pagina web a Parlamentului a **138 sinteze a amendamentelor, propunerilor și obiecțiilor la proiectele de legi înainte de adoptare în lectura a doua**, iar Raportul SNIA pentru semestrul I anul 2018³⁷ este prezentată următoarea informație: (pag.22-23) ”în primul semestru au fost întocmite de comisiile permanente și plasate pe pagina web a Parlamentului **37 de sinteze ale amendamentelor, propunerilor și obiecțiilor pe marginea proiectelor de legi înainte de a fi adoptate în lectura a 2-a**; 180 de amendamente, înaintate de deputați. În Raportul SNIA pentru anul 2018³⁸ (pag.26-27) se menționează că comisiile permanente ale Parlamentului au plasat **125 de sinteze ale amendamentelor și 455 de amendamente, înaintate de deputați, pe marginea proiectelor de legi**.
2. Informația prezentată în Rapoartele de monitorizare a implementării SNIA, elaborate de CNA, nu poate fi verificată și identificată pe pagina web a Parlamentului, **deoarece nu este indicată sursa informației invocate**, asemenea informații nu însoțesc proiectele de legi, respectiv nu poate fi urmărită evoluția proiectelor de lege între prima și a doua lectură, precum nici nu sunt regăsite alte documente conexe (amendamente, avize, avize consultative, propuneri și opinii ale părților interesate, ale OSC-urilor, studiilor, etc)³⁹.
3. În același context, este de menționat și faptul că agenda privind desfășurarea ședințelor plenare, ale ședințelor comisiilor parlamentare, ale ședințelor biroului permanent, fie este plasată cu 1-2 zile înainte de desfășurarea acestora, fie nemijlocit în ziua desfășurării.

Acțiunea 12: Monitorizarea întocmirii și publicării sintezei amendamentelor, propunerilor și obiecțiilor înaintate de societatea civilă și alte părți interesate, inclusiv de deputați, pe marginea proiectelor de legi înainte de a doua lectură.

Termende realizare: Permanent, cu verificarea semestrială a indicatorilor de progres

³⁷ Raport de monitorizare și evaluare a implementării Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție 2017-2020, semestru I al anului 2018, (p.22-23)

https://www.cna.md/public/files/Raport_de_monitorizare_a_implementarii_Strategiei_Naionale_de_Integritate_i_Anticorupie_pe_ntru_anii_2017-2020_Perioada_de_raportare_sem_I_2018.pdf

³⁸ Raportul de monitorizare și evaluare a SNIA 2017-2020, anul 2018 (p.26-27)

https://cna.md/public/files/Raport_de_monitorizare_i_evaluare_a_implementarii_Strategiei_Naionale_de_Integritate_i_Anticorupie_pentru_anii_2017-2020_Perioada_de_raportare_anul_2018.pdf

³⁹ Exemplu de proiect de lege

<http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4167/language/ro-RO/Default.aspx>

Indicator de progres: Rapoartele semestriale ale comisiilor permanente către Biroul permanent al Parlamentului cu privire la contribuțiile societății civile (numărul de organizații, lista proiectelor de lege pe marginea cărora au fost făcute propuneri, numărul de propuneri transmise și acceptate în sinteză), publicate pe pagina web a Parlamentului.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Parlamentul RM, prin Hotărârea Biroului permanent al Parlamentului, prevede acțiuni de consolidare a cooperării Parlamentului cu societatea civilă în cadrul procesului decizional⁴⁰.
2. Conform raportului Secretariatului Parlamentului, menționat în Raportul CNA 2017 (pag.17-18), sunt **138 amendamente, propuneri și obiecții prezentate înainte de a doua lectură, 478 amendamente ale deputaților**. În paralel, Comisiile permanente ale Parlamentului prezintă statistica propunerilor parvenite din partea societății civile – **98 de contribuții**.
3. Raportul SNIA pentru I semestru 2018 (pag.24 -25), care face referire la raportul Secretariatului Parlamentului în primul semestru al anului au fost recepționate **37 de contribuții din partea ONG-urilor, dintre care: 7 - luate în considerație în întregime; 17 - parțial; 8 – neluate în considerație; 5 – în proces de lucru**.
4. Conform Raportului activității Secretariatului Parlamentului pentru anul 2018⁴¹ (pag.5) în perioada sesiunilor de primăvară și toamnă au fost organizate **43 ședințe dintre care 36 în anul 2018, și au fost înregistrate 467 proiecte de acte legislative, iar 5 proiecte nu au intrat în procedură**. Referitor la contribuția societății civile în anul 2018 de către Secretariatul Parlamentului au fost recepționate **84 contribuții** (pag.16), dintre care: **15 acceptate integral; 31 - parțial; 27 - respinse, iar 11 în proces de lucru**.
5. Informația respectivă nu poate fi verificată deoarece proiectele de legi nu sunt însoțite de sintezele propunerilor și obiecțiilor parvenite din partea deputaților, experților, societății civile, Tabelul de divergențe, Declarația de compatibilitate cu legislația comunitară, etc.

Acțiunea 13: Dezvoltarea unei platforme informatice pentru îmbunătățirea monitorizării on-line a procesului legislativ, de la înregistrarea proiectului de lege în Parlament și până la adoptarea legii.

Termen de realizare: trimestrul IV anul 2017

Indicator de progres: Platforma informatică funcțională pe pagina web a Parlamentului; numărul de accesări ale paginii web a Parlamentului după lansarea platformei informatice.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

⁴⁰ Hotărârea Biroului permanent al Parlamentului Republicii Moldova nr. 18 din 29.07.2016 privind consolidarea cooperării cu societatea civilă <http://www.parlament.md/TRANSPAREN%C8%9AADECIZIONAL%C4%82/Proiecte/tabid/108/language/ro-RO/Default.aspx>

⁴¹ Raport asupra activității Secretariatului Parlamentului în anul 2018
<http://parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=rso%2bK9CjnDY%3d&tabid=211&language=ro-RO>

1. Conform informației disponibile pe site-ul UNDP Moldova, în anul 2016 a demarat Proiectul "Consolidarea guvernării parlamentare în Republica Moldova"⁴², care prevede inclusiv "Consolidarea cunoștințelor angajaților Secretariatului Parlamentului în operaționalizarea SI de management al Parlamentului (e-Parlament)":
2. În Raportul de monitorizare SNIA 2017 (pag.20) **stabilește termen de realizare a acțiunii pentru trimestrul IV al anului 2017, iar Planul de acțiuni al Secretariatului Parlamentului⁴³, în acțiunea 1.2. prevede modernizarea SI și implementarea conceptului e-Parlament, termenul de realizare fiind stabilit trimestrul IV al anului 2018.**
3. În anul 2018, Conform Raportului de progres al Proiectului PNUD "Consolidarea Guvernanței Parlamentare în Moldova" pentru anul 2018, publicat pe pagina web a Parlamentului la 09.01.2019, disponibil doar în versiunea engleză, se preconizează continuarea testării funcționalităților SI e-Parlament.⁴⁴ În Raportul SNIA pentru anul 2018 (pag.30) se menționează că pentru realizarea acțiunii "a fost demarat procesul de selectare a unei companii care să dezvolte sistemul informatic e-Parlament, în luna iulie 2018, a fost selectată compania NextSense. Ulterior, au fost aprobate etapele de implementare a SI e-Parlament – circulația electronică a documentelor, e-Vot și Portalul Web. La momentul actual, Parlamentul este în procesul de implementare a proiectului e-Parlament".
4. Raportul de activitate al Secretariatului Parlamentului pentru anul 2018 (pag.23) menționează că prin suportul acordat de UNDP fost contractată compania pentru dezvoltarea **sistemul informațional eParlament, care va include Platforma e-vot, pagina web a Parlamentului și sistemul electronic de management al documentelor în procesul legislativ**, fără a menționate termenii de lansare a platformei.

⁴² Proiectul UNDP Moldova "Consolidarea guvernării parlamentare în Republica Moldova" Durata 2016-2019, **Bugetul total 4.300.000 USD** <http://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/projects/strengthening-parliamentary-governance-in-moldova.html>, care printre alte are următoarele obiective:

1. fortificarea capacității Parlamentului de a examina în timp util proiectele de legi și conformitatea acestora cu tratatele internaționale și legislația UE;
2. consolidarea cooperării dintre Parlament și Guvern în vederea asigurării unui proces legislativ transparent, participativ și sensibil la dimensiunea de gen;
3. consolidarea capacităților comisiilor permanente de a realiza eficient controlul parlamentar privind implementarea actelor legislative și a politicilor;
4. suport secretariatului în alinierea structurii organizaționale, procedurilor interne și practicilor de lucru la necesitățile organului legislativ;
5. consolidarea capacității Secretariatului Parlamentului de a *operaționaliza sistemul informațional de management al Parlamentului (e-Parlament)*, sporind accesul instituțional și transparența pentru a satisface cererea de informații din partea societății civile, mass-media și cetățenilor.

⁴³ Plan de acțiuni al Secretariatului Parlamentului pentru anul 2018

<http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=j3rHCka%2fQCE%3d&tabid=213&language=ro-RO>

⁴⁴ Secretariatul Parlamentului. Rapoarte de activitate. Raportul de progres al Proiectului PNUD „Consolidarea Guvernanței Parlamentare în Moldova” pentru anul 2018

<http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=b3eB8wS8l3g%3d&tabid=211&language=ro-RO>

Extras Raport. (pag.20)

Output 3. Improved capacity to engage with CSOs, media and citizens

Information management system

During the first half of 2018, the Project launched a tender for an e-Parliament system comprising of three components:

- Legal document management system (DMS)
- Electronic voting sub-system
- Public web portal

Acțiunea 14: Întocmirea de sinteze ale obiecțiilor incluse în rapoartele de expertiză anticorupție pe marginea proiectelor de legi și publicarea acestora pe pagina web a Parlamentului concomitent cu proiectele de legi înregistrate în Parlament.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea semestrială a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Sintezele obiecțiilor incluse în rapoartele de expertiză anticorupție pe marginea proiectelor de legi publicate pe pagina web a Parlamentului.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Din informațiile menționate în Raportul de monitorizare a SNIA pentru anul 2017 (pag.20-21), care, face referire la Raportul prezentat de către Secretariatul Parlamentului, în anul 2017 au fost prezentate la CNA și publicate pe pagina web a Parlamentului **143 de expertize anticorupție la inițiativele legislative ale deputaților.**
2. Conform extrasului din Raportul SNIA semestrul 2018⁴⁵, Secretariatul Parlamentului prezintă următoarea informație pentru prima jumătate de an: **221 de proiecte** de acte legislative, dintre care CNA a fost sesizat să prezinte avize de expertiză anticorupție la **91 proiecte**, iar Raportul SNIA 2018 (pag.31) menționează despre înregistrarea pe pagina web a Parlamentului a 467 de proiecte de acte legislative (din ele 5 nu au intrat în procedură legislativă). **CNA a fost sesizat să prezinte avize de expertiză anticorupție la 201 proiecte de inițiative legislative.**
3. Conform Raportului statistic al Parlamentului pentru anul 2017⁴⁶, Parlamentul a adoptat **324 de acte legislative.** Din numărul total al actelor adoptate, nu la toate proiectele CNA a fost sesizată să prezinte rapoarte de expertiză. În anul 2017, au **intrat în procedură legislativă 404 proiecte de acte legislative.** Din numărul total al inițiativelor legislative ale deputaților și AP a Găgăuziei înaintate în anul 2017 - 215, **CNA a fost sesizată să prezinte rapoarte de expertiză la 128 de proiecte.** Astfel, CNA stabilește **diferența de 31 proiecte de acte legislative**, care nu au fost prezentate spre expertizare, proiecte care nu pot fi exceptate de la această procedură.
4. La accesarea paginii web a Parlamentului RM, se constată că o parte din proiectele de acte legislative nu sunt însoțite de toate sau o parte din documentele conexe, precum: avize consultative, expertize, expertize anticorupție, sinteze ale propunerilor și obiecțiilor, Tabelelor de divergențe, etc.

Acțiunea 15: Monitorizarea procesului de întocmire și publicare a sintezei obiecțiilor incluse în rapoartele de expertiză anticorupție concomitent cu publicarea proiectelor de legi înregistrate în Parlament.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea semestrială a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Rapoartele semestriale ale Secretariatului Parlamentului către Biroul permanent al Parlamentului cu privire la prezentarea de către autorii inițiativelor legislative a

⁴⁵ Raporul de monitorizare și evaluare a SNIA I semestrul al anului 2018 (pag.24-25)

⁴⁶ Raport statistic cu privire la procesul legislativ pe parcursul anului 2017

<http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=eqMoNGV4R8%3d&tabid=109&language=ro-RO>

sintezei pe marginea rapoartelor de expertiză anticorupție concomitent cu înregistrarea proiectelor de legi.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. În Raportul de activitate al Secretariatului Parlamentului pentru anul 2017⁴⁷ se specifică că "au fost înregistrate, luate în evidență și completate cu toate documentele aferente **404 proiecte de acte legislative din cele 405 înregistrate, 1 proiect nu a intrat în procedură.** A fost actualizată sistematic informația privind stadiile parcurse de proiectele de legi și hotărâri intrate în procedură legislativă, cu reflectarea ulterioară a acestei informații, precum și a dosarelor electronice a proiectelor de legi pe pagina web a Parlamentului".
2. Informațiile prezentate în Raportul Secretariatului Parlamentului (pag. 5-6) diferă de datele prezentate în Raportul SNIA, care constată **lipsa la o mare parte din proiectele de actele legislative ale Guvernului a documentelor aferente dosarului proiectului de act legislativ**, precum: lipsa sintezei recomandărilor de la consultările publice, lipsa sintezei avizelor ministerelor, lipsa rapoartelor de expertiză anticorupție, lipsa tabelului de compatibilitate a proiectelor de acte legislative cu aquis-ul comunitar, declarația de compatibilitate, etc.
3. Pentru anul 2018,⁴⁸ Raportul SNIA (pag.28-29) evidențiază că pe parcursul primului semestrul al anului 2018 au fost înregistrate și au intrat în procedură legislativă **74 de proiecte de acte legislative ale Guvernului**, dintre care **doar la 12 proiecte** au fost anexate sinteza obiecțiilor incluse în rapoartele de expertiză. La fel, CNA recomandă introducerea modificărilor la Instrucțiunea privind circulația proiectelor de acte legislative în Parlament.
4. Informația conținută în Raportul de monitorizare a implementării SNIA nu poate fi verificată, deoarece în compartimentul dedicat pe pagina web a Parlamentului, Secretariatul Parlamentului nu a publicat un raport de activitate semestrial/anual cu includerea datelor referitoare publicarea sintezei la rapoartele de expertiză anticorupție.⁴⁹

În total pilonul I prevede realizarea a 10 acțiuni pentru anul 2017 și 12 acțiuni pentru 12 acțiuni scadente către anul 2018.

Evaluarea pe rezultate:

Evaluarea CNA: realizate - 4; în proces de realizare - 3; parțial realizate - 5; nerealizate - 0.

Evaluare CReDO: realizare - 2; în proces de realizare - 6; parțial realizate - 4; nerealizate - 0.

⁴⁷ Raport asupra activității Secretariatului Parlamentului în anul 2017

<http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=xz9SUGoHcbc%03d&tabid=211&language=ro-RO>

⁴⁸ Exemplu de proiect de act legislativ. Proiectul 374.2018, nu este însoțit de avizul a 7 Comisii din 10, inclusiv nu este anexat avizul CNA

<http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelelegislative/tabid/61/LegislativId/4433/language/ro-RO/Default.aspx>

⁴⁹ Rapoarte de activitate ale Secretariatului Parlamentului

<http://www.parlament.md/SecretariatulParlamentului/RapoartedeactivitateDezvoltarestrategic%C4%83/Rapoartedeactivitate/tabid/211/language/ro-RO/Default.aspx>

Evaluarea pe priorități

Prioritatea	Evaluare CNA				Evaluare CReDO			
	realizată	în proces de realizare	parțial realizată	nerealizată	realizată	în proces de realizare	parțial realizată	nerealizată
Prioritatea I.1.: Evaluarea eticii deputaților	1	2	-	-	1	-	2	-
Prioritatea I.2.: Consolidarea controlului parlamentar	2	-	2	-	1	1	2	-
Prioritatea I.3.: Transparența legislativ și procesului expertiza anticorupție	1	1	3	-	0	5	-	-

Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului - CReDO

PILONUL II – GUVERNUL, SECTORUL PUBLIC, AUTORITĂȚILE PUBLICE LOCALE

Carențele identificate: lipsa unui sistem accesibil publicului de evidență a proiectelor de acte normative transmise Guvernului spre adoptare, acestea fiind publicate în ziua ședinței Guvernului; eludarea expertizării anticorupție a proiectelor de acte normative; lipsa de integritate a agenților publici, decidenții din sectorul public care se fac vinovați de condamnarea Republicii Moldova la CtEDO nu sunt somați să repare prejudiciul cauzat statului; atestarea corupției sistemice în sectorul public, cauzate de inclusiv de factori precum: controlul politic al politicii de cadre din sectorul public; încălcarea legislației privind achizițiile publice; deturnarea scopului parteneriatelor public-private; tolerarea lipsei de integritate a reprezentanților instituțiilor publice; impunitatea agenților publici.

Domeniile sectorului public afectate de corupție (conflicte de interese, favoritism, intransparență în activitate, utilizarea resurselor publice sau administrative în interes politic și/sau privat, devalizarea întreprinderilor de stat, etc) sunt: poliția, vama, fiscul, educația, sănătatea, drumurile, subvențiile în agricultură, mediul ambiant, achizițiile publice, administrarea și privatizarea proprietății publice, administrația publică locală, transparența și managementul asistenței externe.

Obiectivul pilonului II: Dezvoltarea integrității, a responsabilității, a transparenței și a rezistenței față de riscurile de corupție a agenților publici, a membrilor Guvernului și a aleșilor locali.

Acțiunea 1: Asigurarea angajării și promovării agenților publici pe bază de merit și de integritate profesională.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Numărul de agenți publici angajați prin concurs sau prin transfer de la alte entități publice; numărul cazierelor de integritate solicitate de entitățile publice la angajare. Numărul de contestații depuse împotriva rezultatelor concursurilor organizate. Numărul de agenți publici angajați/reconfirmați în funcții ca urmare a verificării conform Legii nr. 271/2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Angajarea agenților publici este reglementată de Legea 158/2008⁵⁰, pusă în aplicare prin Hotărârea Guvernului 201/2009⁵¹, pentru funcționarii publici și de Legea nr.199/2010⁵² pentru demnitarii publici (funcționari de demnitate publică). Modalitatea de ocupare a funcției publice este prin concurs sau prin numire, pentru unele categorii de demnitari (pentru funcțiile electivă).
2. Raportul Asociației Promo-Lex⁵³ asupra monitorizării modului de ocupare /încetare a funcțiilor publice în anul 2017, în special a funcțiilor de demnitate publică, relevă că anumite funcții de demnitate publică, ocupate prin concurs, au fost desfășurate cu limitări ale principiilor de legalitate, independență, integritate și transparență. La fel, se menționează tendința autorităților de a elimina etapa de proba scrisă a concursului, iar pentru funcția de director al CNA a fost eliminată și expunerea viziunii de dezvoltare strategică a entității spre conducerea căreia au aspirat candidații.
3. În privința concursurilor de ocupare a funcțiilor publice vacante de conducere și de execuție din cadrul entităților publice centrale și locale, pe pagina web a Cancelariei de Stat, entitate ce deține Registrul funcțiilor publice și al funcționarilor publici⁵⁴, dacă pentru anii 2013-2016 sunt plasate **rapoarte cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public**⁵⁵, **atunci pentru anii 2017 și 2018 asemenea rapoarte lipsesc**⁵⁶.
4. Informații și statistici concludente referitoare la totalul funcțiilor publice scoase la concurs pe parcursul anului 2017 și 2018, precum: funcțiile vacante disponibile, funcțiile ocupate prin concurs sau transfer, numărul de funcții de conducere și de execuție scoase la concurs, entitățile organizatoare, fluxul funcționarilor publici și contestațiile depuse, nu sunt disponibile pe site-ul Academiei de Administrare Publică⁵⁷.
5. Potrivit platformei online www.cariere.gov.md⁵⁸, în anul 2018, au fost lansate 1303 concursuri la funcțiile publice vacante. Domeniile de activitate sunt: psihologie - 283; justiție/drept - 243; contabilitate, audit, finanțe - 150; sănătate - 99; educație - 70; protecție socială - 40; resurse umane - 31; economie - 31; agricultură/industrie alimentară - 27; statistică - 24; ecologie - 24; TI și comunicații - 22; cercetări și analize - 20; relații internaționale/ integrare

⁵⁰ Legea nr.158 din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public <http://lex.justice.md/md/330050/>

⁵¹ Hotărârea Guvernului nr.201 din 11.03.2009 privind punerea în aplicare a prebederilor Legii nr.158/2008

<http://lex.justice.md/md/331023/>

⁵² Legea nr.199 din 16.07.2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică <http://lex.justice.md/md/336193/>

⁵³ Promo-Lex Raport: Monitorizarea modului de ocupare / încetare a funcțiilor publice în anul 2017 p.21 <https://promolex.md/wp-content/uploads/2018/06/Monitorizarea-modului-de-ocupare-inctare-a-functiei-publice-2017.pdf> și <https://promolex.md/12725-promo-lex-a-prezentat-rapoartele-privind-monitorizarea-modului-de-realizare-a-controlului-parlamentar-si-a-meritocratiei-in-serviciul-public-in-anul-2017/?lang=ro>

⁵⁴ Hotărârea nr.106 din 11.02.2014 pentru aprobarea REgulamentului privind organizarea și funcționarea SI automatizat "Registrul funcțiilor publice și al funcționarilor publici" <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=351564>

⁵⁵ Raport cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public pentru anul 2016 <https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport-158-2016.pdf>

⁵⁶ Rapoarte ale Cancelariei de Stat <https://cancelaria.gov.md/ro/advanced-page-type/rapoarte-o>

⁵⁷ Academia de Administrare Publică pe lângă Guvernul RM <http://www.aap.gov.md/ro/article/cursuri-la-comanda-de-stat>

⁵⁸ Cariere.gov.md http://cariere.gov.md/search-results-jobs/?action=search&listing_type%5B%5D=Job&keywords%5B%5D=2018&DomainOfActivity%5B%5D=5B%5D=&Function%5Btree%5D=&select_tree_Function_level_1=&Location_City%5B%5D=&Location_State%5B%5D=&5D%5B%5D=

europăeană - 16; relații cu mass-media; 9; afaceri interne - 9; arhitectură / management în construcții - 7; relații funciare și cadastru - 3; altele - 150.

6. În ceea ce privește organizarea și ocuparea funcțiilor publice în cadrul APL, se constată o lipsă de transparență, motiv din care funcțiile publice vacante și ocupate în urma concursurilor nu pot fi monitorizate, ceea ce conturează percepția societății că concursurile sunt "aranjate", fiind organizate pentru a fi ocupate de anumite persoane. În anul 2018, se atestă o tendință pozitivă la capitolul publicării unificate a anunțurilor cu privire la funcțiile publice vacante în cadrul APL.⁵⁹ În acest sens, din 159 de funcții publice la nivel local publicate pe site-ul www.cariere.gov.md, 136 funcții publice sunt publicate în anul 2018⁶⁰
7. Angajarea în funcție publică în baza principiului meritocrației și a integrității nu pot fi evaluate, deoarece majoritatea entităților publice centrale și locale evită să publice la finisarea concursurilor, rezultatele obținute de candidați, sub diferite pretexte, cel mai des fiind invocată Legea privind protecția datelor cu caracter personal⁶¹.
8. Cu referire la procedura de depunere a contestațiilor/ litigiilor privind rezultatele concursurilor publice, aceasta rămâne a fi neclară și netransparentă⁶².
9. La capitolul promovării în funcții a agenților publici, la fel nu sunt date concludente privind modalitatea de promovare în funcție, evaluarea performanțelor profesionale, contestarea rezultatelor obținute, acestea având un caracter intra-instituțional, netransparent. Deși, în cadrul Studiului CIVIS – 2017⁶³, se relevă faptul că 49% din agenții publici intervievați consideră că au fost angajați în funcție în baza de merit, această afirmație poate fi supusă unei critici, pe motiv că chestionarul a fost aplicat agenților publici.
10. În ceea ce privește verificarea candidaților și titularilor la funcții publice, conform prevederilor Legii nr.271/2008⁶⁴, aceasta la fel nu poate fi verificată, deoarece SIS, care are această sarcină, nu prezintă un raport anual în acest sens, fie și cu date personale disimulate.⁶⁵ Mai mult, conform opiniei expuse de către Curtea Constituțională, "evaluarea îndeplinirii cerințelor de încadrare și a respectării restricțiilor stabilite de lege de către angajați sau candidați **ține de competența entităților publice unde aceștia activează sau urmează să fie angajați, fiind o atribuție improprie SIS**"⁶⁶.

⁵⁹ Cariere.md concursuri pentru anul 2018 http://cariere.gov.md/search-results-jobs/?action=search&listing_type%5D=Job&keywords%5D=DomainOfActivity%5Bmulti_like%5D%5B%5D=&Function%5Btree%5D=847&select_tree_Function_level_1=847&select_tree_Function_level_2=&Location_City%5D=Location_State%5Bmulti_like%5D%5B%5D=

⁶⁰ Site-ul cariere.gov.md anunțuri privind funcțiile publice vacante ale Autorităților Publice Locale http://cariere.gov.md/search-results-jobs/?searchId=1550360527.9415&action=search&page=1&listings_per_page=100&view=list

⁶¹ Legea nr.133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal <http://lex.justice.md/md/340495/>

⁶² Hotărârea nr.201/201 <http://lex.justice.md/md/331023/> pct.68 "Litigiile cu privire la concurs se soluționează în instanța de contencios administrativ competentă".

⁶³ Centru de Analize și Investigații Sociologice, Politologice și Psihologice CIVIS (Centrul CIVIS). Studiul de evaluare a impactului SNIA – Moldova 2017 p.73 <http://www.md.undp.org/content/dam/moldova/docs/Publications/studiu%20Civis%20CNA.pdf>

⁶⁴ Legea nr.271 din 18.12.2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=330807>

⁶⁵ Serviciul de Informații și Securitate al RM Rapoarte de activitate <http://sis.md/ro/transparenta/rapoarte-activitate>

⁶⁶ Hotărârea Curții Constituționale nr. 32 din 05.12.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 271-XVI din 18 decembrie 2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice (verificarea judecătorilor de către

11. Verificarea integrității profesionale a agenților publici la angajare, revine CNA, care eliberează certificatul de cazier de integritate. În valori cantitative, reieșind din Raportul de activitate al CNA pentru anul 2017 (pag.20)⁶⁷ se prezintă astfel: în anul 2017 - **65 entități publice** au solicitat cazierul de integritate, fiind eliberate un volum de **4456 caziere de integritate**. Însă, **calitatea acestor certificate de cazier este neconcludentă din moment ce a fost stopată procedura de testare a integrității instituționale în cadrul căreia este desfășurată procedura de testare a integrității profesionale a agenților publici**. Mai mult, însăși Raportul de evaluare CNA (pag.44) constată că cazierele de integritate mai sunt confundate cu cazierele judiciare. Pentru **I semestru al anului 2018, CNA raportează eliberarea a 2869 certificate de cazier de integritate**,⁶⁸ iar către finele anului 2018 au fost eliberate în total **5353 de certificate de cazier de integritate**⁶⁹.
12. În anul 2018, Raportul de monitorizare și evaluare a implementării SNIA pentru I semestru 2018, la descrierea progresului pentru acțiunile 1-18 subordonate priorității *II.1. Promovarea integrității în cadrul entităților publice*, specifică "Acțiunile componente ale Priorității II.1 au termenul de realizare "Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres". Astfel, progresele în implementarea acțiunilor nr. 1 – 18 vor fi evaluate la sfârșitul anului 2018, cu termenul de raportare de către entitățile implementatoare – până la data de 15 ianuarie 2019"⁷⁰. Cu referire la implementarea acțiunii la nivel local, inclusă sub nr. 27 în Modelul Planului local anticorupție pentru 2018-2020, elaborat și recomandat AAPL spre implementare⁷¹, doar 5 consilii raionale (Cantemir, Dondușeni, Leova, UTA Gagauzia, Șoldănești) au comunicat despre solicitarea cazierelor de integritate la angajarea agenților publici (pag.66).

Recomandare: Consolidarea informațiilor cu privire la evidența funcțiilor publice vacante, desfășurarea concursurilor publice în AAPC și AAPL, publicarea rezultatelor, procedura de evaluare a performanțelor și mecanismul de contestare a rezultatelor concursurilor.

Acțiunea 2: Asigurarea respectării regimului de incompatibilități, de restricții în ierarhie și de limitare a publicității.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Numărul de cazuri de incompatibilități și restricții în ierarhie atestate și soluționate în entitățile publice; numărul de sesizări la ANI cu privire la încălcarea regimului de

Serviciul de Informații și Securitate) (sesizarea nr. 115g/2017), Monitorul Oficial al RM, 2018, nr. 40-47, art. 14.
<http://lex.justice.md/md/374168/>

⁶⁷ Raportul de activitate al CNA pentru anul 2017 <https://www.cna.md/doc.php?l=ro&idc=143&id=1823&t=/Studii-si-analize/Rapoarte-de-activitate/Raport-de-activitate-al-CNA-pe-anul-2017> pag.20

⁶⁸ Raport de activitate al CNA pentru I semestru al anului 2018 (pag.11)
https://www.cna.md/public/files/Raport_CNA_6_luni_2018.pdf

⁶⁹ Centrul Național Anticorupție. Comunicate de presă. 07.12.2018. Retrospectiva anului 2018. Conferință de presă susținută de B.Zumbreanu <https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=5&id=2177&t=/Serviciul-relatii-publice/Comunicate-de-presa/Retrospectiva-anului-2018>

⁷⁰ Către redactarea prezentului Raport de monitorizare și evaluare a SNIA la mijloc de termen (25.01.2018) informații concludente nu au fost identificate.

⁷¹ Model al Planului local anticorupție pentru anii 2018-2020 <https://www.cna.md/tabview.php?l=ro&idc=64&t=/Strategia-nationala-anticoruptie/Strategia-nationala-anticoruptie>

incompatibilități și limitare a publicității; numărul de persoane suspendate pentru asemenea încălcări.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Prevederile care reglementează regimul juridic al incompatibilităților, restricțiilor în ierarhie și al limitării publicității se conțin în următoarele acte legislative: Legea nr.82/2017, art. 12⁷², Legea nr. 158/2008, art. 24-26, Legea nr. 133/2016, art 16-21⁷³.
2. Asigurarea respectării regimului juridic al incompatibilităților și restricțiilor în ierarhie este pusă în sarcina conducătorului entității alin. (3) art.12 și al Autorității Naționale de Integritate art.31 din Legea integrității. Din Raportul de activitate al ANI pentru anul 2017 (pag.5)⁷⁴ rezultă că din totalul de **144 -petiții** parvenite în adresa ANI, **41 la subiectul incompatibilități și restricții**, din acestea doar 5 cazuri ajunse în instanța de judecată (pag.9). Raportul ANI pentru anul 2018⁷⁵ evidențiază că din **11 acte** de constatare emise, **9 acte de constatare a încălcării regimului juridic al incompatibilităților**, iar **2 acte au fost clasate**. Totodată, au fost emise **2 acte de constatare a încălcării regimului juridic al restricțiilor**, iar acte emise pentru încălcarea regimului juridic al limitărilor nu au fost contatate.
3. Concomitent, Comisia Electorală Centrală are atribuția de ridicare a mandatului consilierului local, în caz de incompatibilitate a funcției⁷⁶. Astfel, în Raportul de activitate al CEC (pag.81)⁷⁷ se menționează că pentru perioada de referiță au fost examinate și adoptate **508 de hotărâri CEC, privind ridicarea, atribuirea și declararea vacanței mandatelor de consilieri locali**⁷⁸, însă, **fără o analiză detaliată privind totalul mandatelor ridicate pe motiv de incompatibilitate**.
4. În același timp, presa de investigație și ONG-urile din domeniul anti-corupție au demonstrat multiple cazuri⁷⁹ în care, funcționarii publici de conducere au încălcat regimul juridic al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor. Acestea, utilizând funcția deținută, au angajat în calitate de subalterni rude directe și afini, care, au beneficiat de mai multe înlesniri și beneficii necuvenite, precum: sporuri salariale, deplasări frecvente și de lungă durată,

⁷² Legea integrității nr.82 din 25.05.2017 <http://lex.justice.md/md/370852/>

⁷³ Legea nr.133 din 17.06.2016 privind declarația averii și a intereselor personale <http://lex.justice.md/md/366046/>

⁷⁴ Raportul de activitate al ANI pentru anul 2017 <http://cni.md/ro/node/147> pag.5

⁷⁵ Raportul de activitate al ANI pentru anul 2018 <http://ani.md/sites/default/files/Prezentare%202013.02.2019.pdf>

⁷⁶ Codul Electoral al RM, adoptat prin Legea nr. 1381-III din 21.11.1997, art., alin. (1), lit. u) https://cec.md/storage/ckfinder/files/1_PDFsam_Codul_Electoral_2018%20ROM_RUS_tipar.pdf

⁷⁷ Intrarea în vigoare a Legii 133/2016 începând cu 1 august 2016, conform art. 3, alin (1), lit.b) declaranții ai averii și intereselor personale au devenit consilierii consiliilor satești (comunale), orașenești (municipale), raionale; deputații Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia;

⁷⁸ Raportul de activitate al Comisiei Electorale Centrale pentru anul 2017 http://www.cec.md/files/files/1444anexaraportcec2017sedintafinal_6598958.pdf pag.81

⁷⁹ 1. MoldATSA <http://www.alianta.md/?go=news&n=284>

2. Mold ATSA <https://www.zdg.md/editia-print/investigatii/dezmatul-rudelor-de-la-moldatsa> și

3. Administrația de Stat a Drumurilor <https://anticoruptie.md/ro/investigatii/integritate/sefi-de-la-administratia-drumurilor-continua-sa-si-puna-fatis-neamurile-in-functiile-cheie>

cursuri de perfecționare în afara țării – toate achitate din banii publici și în detrimentul interesului public, etc.

5. În entitățile publice de nivel local, și în special în autoritățile publice de nivelul întâi, situația privind respectarea regimului juridic al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor rămâne neclară din diverse motive, inclusiv nu este sesizată către entitatea responsabilă din frica unor răzbunări (retorsiuni).
6. Subiectul limitărilor de publicitate în legătură cu exercitarea funcției este ignorat în totalitate în rapoarte. Un posibil motiv fiind necunoașterea mecanismelor de aplicare a prevederilor respective.
7. În același context, în Raportul de monitorizare elaborat de CNA pentru 2017 au fost identificate doar 5 cazuri de încălcare a regimului juridic al incompatibilităților și restricțiilor: 3 – în cadrul Serviciului Vamal și 2 – în cadrul Ministerului Apărării (pag.28) și 1 caz în Consiliul raional Telenești (pag.45). Pentru anul 2018, Raportul de monitorizare semestrial al CNA (pag.49) prezintă respectarea regimului juridic al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor în cadrul a 26 de Consilii municipale/raionale raportoare și doar un caz de încălcare raportat de către Consiliul raional Telenești.
8. Informațiile prezentate în Raportul de monitorizare al CNA pentru anul 2018 (pag.38) sunt raportate de entitățile responsabile în mod lacunar. Astfel, 3 entități au raportat asupra încălcării regimului, însă fără finalitatea acestora.

Acțiunea 3: Asigurarea respectării regimului declarării averilor și intereselor personale.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Numărul de agenți publici angajați/numiți/cu mandatele validate pe parcursul anului și numărul de declarații depuse în momentul angajării/numirii /validării mandatului. Numărul total de agenți publici angajați/numiți/cu mandatele validate care activează în entitatea publică pe parcursul anului și numărul de declarații depuse anual. Numărul de agenți publici ale căror mandat/raporturi de muncă sau de serviciu au încetat pe parcursul anului și numărul de declarații depuse la încetarea mandatului/raporturilor de muncă sau de serviciu pe parcursul anului respectiv. Numărul total de declarații de avere și interese personale transmise anual la ANI de la entitățile publice. Platforma electronică de depunere a declarațiilor de avere și interese personale. Platforma electronică de asigurare a integrității instituționale și e-cazierul integrității profesionale. Pagina web a ANI; hotărârile instanțelor de judecată Parțial realizat 0% 50% 100% Cazuri înregistrate Nici un caz înregistrat 4% 96% Regimul de incompatibilități, de restricții în ierarhie în cadrul AAPL. Numărul actelor de constatare ale ANI privind existența averii nejustificate. Numărul de dosare penale și contravenționale instrumentate privind încălcarea regimului declarării averilor și intereselor personale.

Evaluarea CNA: lipsește evaluarea

Evaluare CReDO: acțiune în proces de evaluare

Considerente:

1. Respectarea regimului juridic al averii și intereselor personale reprezintă un instrument anticorupție, reglementat în Legea 133/2016, aplicarea căreia este pusă din 1 august 2016 în sarcina Autorității Naționale de Integritate⁸⁰, prin intermediul inspectorilor de integritate.
2. Declarația de avere și interese personale reprezintă un instrument de prevenire a îmbogățirii nejustificate și ilicite a agenților publici. Aceasta se depune la angajare, numire în funcție sau validare a mandatului, la încetarea raporturilor de serviciu, la expirarea sau încetarea mandatului. Bunurile ce urmează a fi declarate de către subiecții declarării sunt prevăzute în art.4 al Legii nr.133/2016.
3. Din Raportul de activitate al Autorității Naționale de Integritate pentru 2017 rezultă că pentru anul 2016 au fost depuse **61 298 declarații de avere și interese personale** dintre care: **53 050 - anuale, 4 154 - depuse la angajare și 4 098 – depuse la eliberare, la finele anului 2016 fiind neprocesate 3 994 declarații de avere și interese personale (pag.6).** În același timp, din totalul de **144 petiții recepționate, 19 petiții au fost depuse la subiectul declararea averilor și intereselor personale (pag.5).**
4. Pentru anul 2018, ANI raportează depunerea – **69 107 declarații electronice**, dintre care: **anuale – 56.802 declarații; la eliberare – 5.326 declarații; la angajare – 6.979 declarații⁸¹.** Pentru primele 9 luni ale anului 2018, ANI raportează **59.704 subiecți ai declarării înregistrați⁸².**
5. La acest subiect, Raportul de monitorizare elaborat de CNA în 2017 (pag.46) **menționează despre o serie de neconformități, neremediate și regăsite și în Raportul pentru I semestrul 2018 (pag.50) referitoare la diferența privind numărul persoanelor angajate prin transfer sau concurs la entitatea publică și numărul declarațiilor depuse la validarea mandatelor**, precum și diferența dintre numărul de persoane care activează în cadrul autorității și numărul de declarații depuse anual la ANI, dar și numărul agenților publici care și-au încetat mandatul și numărul de declarații depuse în acest caz.
6. Declarația de avere și interese personale capătă o conotație aparte în contextul alegerilor parlamentare organizate în luna februarie 2019. Declarația se depune personal de către candidații aspiranți la funcții electivă la CEC.⁸³ În acest sens, conform datelor prezentate s-

⁸⁰ Legea nr. 132 din 17.06.2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate <http://lex.justice.md/md/366044/>

⁸¹ Activitatea Autorității Naționale de Integritate în anul 2018, prezentată la 13.02.2019

<http://ani.md/sites/default/files/Prezentare%2013.02.2019.pdf>

¹ Date divergente între comunicatul de presă privind raportul anual al ANI <http://ani.md/ro/node/499>

57 569 de subiecți ai declarării;

1798 de persoane responsabile din entitățile publice;

58 080 de declarații de avere și interese personale.

și însăși raportul anual anexat la comunicat <http://ani.md/sites/default/files/Prezentare%2013.02.2019.pdf>

69 107 declarații electronice, dintre care:

anuale – 56.802 declarații; la eliberare – 5.326 declarații; la angajare – 6.979 declarații.

La fel este neclar destinul a 3 218 diferență între datele prezentate: 61 298 (totalul declarațiilor depuse în 2017)

⁸² Activitatea Autorității Naționale de Integritate pentru perioada 03.01.2018 – 08.09.2018

http://www.cni.md/sites/default/files/2018-10/Raport_ANI_8%20luni%202018_0.pdf

⁸³ Codul Electoral.

au înregistrat în cursa electorală, și repectiv au depus declarații de avere și interese **324 candidați dintre care: 268 – candidați, exponenți ai partidelor politice și mișcărilor social-politice, iar 56 – candidați independenți**.⁸⁴ Totodată mai multe organizații civice și de mass-media^{85, 86} au analizat informațiile din declarațiile de avere ale candidaților și au depistat multiple neconformități, date eronate sau incomplete, averi nedeclarate, inclusiv imobile peste hotare, resurse administrative utilizate în scopuri electorale⁸⁷. La fel, conform Misiunii de Observare a Asociației Promo-LEX⁸⁸, au fost semnalate multiple cazuri de corupere a alegătorilor, factori ce contribuie la erodarea integrității politice, care însă au rămas neelucidate de entitățile responsabile¹.

7. Adicional, în scopul asigurării unui **”filtru de integritate”** prin operarea unor modificări la Legea integrității⁸⁹, a fost instituit **certificatul de integritate**⁹⁰, eliberat de către ANI. În acest sens, ANI raportează despre solicitarea a 1604 cerere de eliberare a certificatului de integritate⁹¹, dintre care: **1595 certificate perfectate, eliberate – 1391; 204 în așteptare de a fi ridicate de candidați; 6 certificate cu mențiuni; 9 cereri nu au întrunit condițiile legale**⁹².

Acțiunea 4: Asigurarea respectării regimului conflictelor de interese și neadmiterea favoritismului.

Art.49 Înregistrarea candidaților, alin (1), lit. e) declarația de avere și interese personale a candidatului pentru ultimii 2 ani anteriori anului în care se desfășoară alegerile, în conformitate cu Legea privind declararea averii și a intereselor personale; https://cec.md/storage/ckfinder/files/1_PDFsam_Codul_Electoral_2018%20ROM_RUS_tipar.pdf

⁸⁴ Asociația pentru Democrație Participativă – ADEPT. http://alegeri.md/w/Pagina_principal%C4%83

⁸⁵ Inițiativa civică pentru un Parlament Curat <http://www.moldovacurata.md/parlament-curat-2019/criterii-de-integritate>

⁸⁶ Institutul de Politici Publice – IPP, Proiectul ”Cu ochii deschiși” <https://www.alege2019.md/>

⁸⁷ Anticorupție.md Electorală 2019 <https://www.anticoruptie.md/ro/electoral-2016>

⁸⁸ Asociația Promo-LEX, Misiunea de Observare, Contatări: *utilizarea resurselor administrative, intimidare și prezența discursului instigator la ură și discriminare în mesajele concurenților, oferirea cadourilor cu tentă electorală, dar și amplasarea publicității în locuri neautorizate, includerea persoanelor decedate și erori de adrese în listele electorale.*

<https://promolex.md/category/parlamentare-2019/?lang=ro>

¹ Confuzii, între termenii utilizați în Codul electoral:

Art 26. Atribuțiile CEC în perioada electorală, alin.(1) lit.f) stabilește (...) modelul **declarației cu privire la venituri și proprietate**

Art . 29 Atribuțiile CECE, alin (1), lit.g) asigură accesul publicului la **declarațiile cu privire la venituri și proprietate ale concurenților electorali**,

Art. 49 Înregistrarea candidaților alin (1), lit. e) **declarația de avere și interese personale a candidatului** pentru ultimii 2 ani anteriori anului în care se desfășoară alegerile, în conformitate cu Legea privind declararea averii și a intereselor personale; - **contravine cu Legea 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative, art 54, Limbajul, ortografia și punctuația actului normative, alin.(1), lit c) c) terminologia utilizată este constantă, uniformă**

⁸⁹ Legea nr. 74 din 6.04.2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative <http://lex.justice.md/md/376159/>

⁹⁰ Certificatul de integritate conține informații publice refetitoare la actele de constatare rămase definitive în ultimii 3 ani în privința persoanelor fizice care intenționează să candideze la funcții electivă, despre averile nejustificate constatate, conflictele de interese consumate constatate, restricțiile încălcate constatate, incompatibilitățile nesoluționate constatate, limitările încălcate constatate și interdicțiile de a ocupa o funcție publică sau de demnitate publică, ce derivă din actele de constatare ale Autorității Naționale de Integritate sau din hotărârile judecătorești, care au rămas definitive.

http://ani.md/ro/certificate_de_integritate

⁹¹ Infografic.Certificat de integritate

<http://www.e-democracy.md/files/pr/2018-12-10-certificat-integritate.pdf>

⁹² ANI. Bilanțul cu privire la activitatea de eliberare a certiificatului de integritate în perioada 13.11.2018 – 24.01.2019

<http://ani.md/ro/node/468>

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Numărul conflictelor de interese declarate și soluționate în cadrul entităților publice. Numărul conflictelor de interese sesizate la ANI. Numărul actelor de constatare ale ANI cu privire la conflictele de interese. Numărul actelor juridice, adoptate în situații de conflict de interese, anulate în instanța de judecată la solicitarea ANI. Numărul de dosare penale și contravenționale instrumentate privind conflictele de interese penale.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Conflictul de interese și modul de soluționare al acestuia sunt reglementate în cap.III al Legii 133/2016, care identifică 3 situații ale conflictului: potențial, real, consumat.
2. Din Raportul de activitate al ANI pentru 2017 rezultă că în adresa ANI au pavenit **144 petiții, dintre care 84 petiții sunt atribuite conflictelor de interese, 21 situațiilor de conflict de interes real, iar 19 petiții pe declararea averilor și intereselor personale (pag.5),** dintre care s-au finalizat cu procese de judecată: **3 hotărâri pronunțate de instanța de fond, 6 hotărâri în Curtea de Apel, 6 hotărâri la Curtea Supremă de Justiție.** (pag.9)
3. Raportul ANI pentru 2018 (pag.13), la subiectul încălcării de către subiecții declaranți al conflictului de interese, prezintă următoarea informație: **din 24 acte emise: – 18 acte constatate, iar 6 acte au fost – clasate.**
4. La acest subiect, Raportul SNIA elaborat de CNA pentru 2017 (pag.29) relatează despre existența: 1 conflict de interese în cadrul FISC, **”soluționat în conformitate cu legislația în vigoare”,** 1 conflict de interese în cadrul Ministerului Apărării, care a fost **constatat și sancționat** și 2 situații de conflict de interese declarate în cadrul Armatei Naționale. În aceeași perioadă, **Procuratura Anticorupție a pornit 7 cauze penale** în privința agenților publici, care au acționat în situație de conflict de interese, **în instanță fiind remise cu rechizitoriu 2 cauze** privind asemenea infracțiuni. (pag.29)
5. Cu referire la evitarea și soluționarea conflictelor de interese în cadrul entităților publice de nivel local, Raportul de monitorizare al CNA relevă doar 1 caz de acest gen înregistrat în Consiliul Raional Ialoveni, fără a se referi la modalitățile de soluționare sau sancționare ale acestuia, iar celelalte 28 de entități rapoartoare nu au semnalat conflicte de interese. Totodată în Raportul de monitorizare al CNA pentru I semestru al 2018 indică 2 cazuri de conflicte de interese înregistrate în Consiliul Raional Cantemir, care au fost sancționate disciplinar; 1 caz în cadrul Consiliului Raional Telenești, soldat cu demisia persoanei. Celelalte 23 de AAPL au raportat lipsa cazurilor de încălcare a regimului conflictelor de interese și neadmiterea favoritismului. (pag.50) Informația respectivă este neconcludentă, un motiv posibil fiind necunoașterea sau cunoașterea lacunară de către agenții publici încadrați în entitățile publice locale a prevederilor legislației în domeniul integrității⁹³.

⁹³ Exemplul 1: pe site-ul cariere.gov.md la 02.08.2018, este publicat anunțul privind vacanța funcției publice de conducere, Șef adjunct Direcția Generală Asistență Socială și Protecție a Familiei Florești, unde la bibliografie pentru concurs se regăsesc doar 3 legi: 1. Legea nr. 158 -XVI din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public; 2. Legea asistenței

6. Referitor la cazurile de favoritism și formele sale variate de manifestare (clientelism⁹⁴, nepotism sau cronyism)⁹⁵ date relevante despre situații de favoritism elucidate, nu au fost depistate nici în rapoartele CNA, nici ale entităților raportoare, așa cum este prevăzut în art.15 al Legii integrității.
7. Pentru anul 2018 Raportul CNA (pag. 39) menționează că au fost identificate 26 conflicte de interese, dintre care: 6 - la Curtea de Conturi; 1 - MADRM; 1 - Inspectoratul Fiscal; 1 - Cancelaria de Stat; 15 - Ministerul Apărării; 2 - IGP. În Raport se menționează că din 26 cazuri de conflicte de interese, ANI a fost sesizată doar în 3 cazuri, fără a specifica entitatea care le-a sesizat. În același context, ANI a fost sesizată în 60 de cazuri, dintre care în 40 cazuri au fost remise acte de constatare, iar pe alte 6 cazuri au fost pornite dosare.

Acțiunea 5: Asigurarea respectării regimului cadourilor.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Numărul cadourilor predate comisiilor de evidență și evaluare a cadourilor în cadrul entităților publice. Numărul și suma cadourilor răscumpărate în cadrul entităților publice. Numărul de cadouri inadmisibile, transmise agenției anticorupție și numărul de dosare penale și contravenționale instrumentate. Registrele de evidență a cadourilor publicate pe paginile web ale entităților publice.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

sociale,nr.547 din 25.12.2003; 3. Legea nr.45 din 01.03.2007 privind prevenirea și combaterea violenței în familie – astfel, **ignorată în totalitate legislația în domeniul integrității**

<http://cariere.gov.md/display-job/8574/%C5%9Eef-adjunct,-Direc%C5%A3ia-General%C4%83-Asisten%C5%A3%C4%83-Social%C4%83-%C5%9Fi-Protec%C5%A3ia-Familiei,-Flore%C5%9Fti.html?searchId=1542796608.6424&page=1>

Exemplul 2: Pentru funcția secretar al consiliului local, Primăria Țânțăreni, r-n Anenii Noi, la bibliografia concursului se operează cu **legislația abrogată de 2 ani**, precum: -**Legea nr.16 din 15 februarie 2008 cu privire la conflictul de interese; -Legea nr.1264 din 19 iulie 2002 privind declararea și controlul veniturilor și a proprietății demnitarilor de stat, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere** [http://cariere.gov.md/display-job/9040/-span-style=--color--rgb\(51,-51,-51\);-font-family--%22Helvetica-Neue%22,-Helvetica,-%22Arial-Unicode-MS%22,-sans-serif;-font-size--14px;-background-color--rgb\(245,-255,-250\);--Secretar-al-consiliului-local%C2%A0--span-.html?searchId=1542796608.6424&page=1](http://cariere.gov.md/display-job/9040/-span-style=--color--rgb(51,-51,-51);-font-family--%22Helvetica-Neue%22,-Helvetica,-%22Arial-Unicode-MS%22,-sans-serif;-font-size--14px;-background-color--rgb(245,-255,-250);--Secretar-al-consiliului-local%C2%A0--span-.html?searchId=1542796608.6424&page=1)

Exemplul 3: funcția de specialist principal în problemele învățământului preuniversitar, funcție publică în cadrul Aparatului președintelui raionului Dubăsari, pentru orice eventualitate **este plasată la bibliografie atât legea abrogată cât și cea în vigoare: Legea nr.16-XVI din 15 februarie 2008 cu privire la conflictul de interese; Legea nr.133 din 17.06.2016 privind declararea averii și a intereselor personale; Legea nr.90-XVI din 25.04.2008 cu privire la prevenirea și combaterea corupției** <http://cariere.gov.md/display-job/8680/Specialist-principal-%C3%AEn-problemele-%C3%AEnv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%AEntului-preuniversitar-br---Direc%C8%9Bia-%C3%AEnv%C4%83%C5%A3%C4%83m%C3%A2nt-general;-br---Sec%C5%A3ia-Politici-educa%C5%A3ionale-%C5%9Fi-management-economic.html?searchId=1542796608.6424&page=1>

Exemple ce denotă o cunoaștere insuficientă a legislației în vigoare în domeniul integrității;

⁹⁴ Expert-Grup, Studiul ” Clientelismul politic în alocarea resurselor publice din Bugetul de Stat către autoritățile publice locale” pentru anii 2009-2017 <https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/1691-clientelismul-politic-in-allocarea-resurselor-publice-din-bugetul-de-stat>

⁹⁵ Nota informativă cu privire la proiectul Legii integrității (pag. 4-5)

https://www.cna.md/public/files/proiecte_decizii/nota_info_integritate_site_2.pdf

1. Regimul juridic al cadourilor este reglementat în art. 16 al Legii 82/2017 și Hotărârea Guvernului nr.134/2013⁹⁶ care stabilește valoarea cadourilor, evidența, evaluarea și răscumpărarea cadourilor, iar CNA a pus la dispoziția entităților publice modele de Registre pentru evidența cadourilor.
2. La analiza informațiilor plasate pe paginile oficiale web ale entităților publice centrale situația se prezintă în modul respectiv:
 - Cancelaria de Stat⁹⁷: din 28 cadouri înscrise în Registru – 28 au fost restituite. Valoarea minimă estimată a **cadourilor 20 lei** (felicitare-calendar primite în dar de la CNA), valoarea maximă estimată – 250 lei (set de pahare, primite personal cu prilejul zilei de naștere);
 - Serviciul vamal⁹⁸ - ultimul registru de evidență a cadourilor disponibil pe pagina web a SV este pentru anul 2015;
 - Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale⁹⁹ - Registrul cadourilor conține 34 beneficiari care au primit în dar cadourile de la CNA (calendarul integrității), a căror valoare a fost estimată deja la **30 lei**.
 - Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare¹⁰⁰ - 30 beneficiari, valoarea cea mai mică a cadoului estimat la **30 lei** – Calendarul integrității – oferit de CNA. Este de menționat că Registrul este deschis din 2014 și completat în continuare.
 - Ministerul Apărării¹⁰¹ - 26 poziții cu înscrieri ale cadourilor oferite, însă nu este indicată valoarea estimativă a acestora. O altă neclaritate o constituie **abrevierea ND – nedeterminat (începând cu poziția 40) în drept cu data oferirii cadoului, precum și destinatarul acestuia**.
 - Ministerul Economiei și Infrastructurii¹⁰² - prezintă pe pagina sa web la compartimentul "Acțiuni anticorupție" – Raportul privind progresele înregistrate și dificultățile întâmpinate, în procesul de realizare a PA 2017-2020 pentru implementarea SNIA (perioada de raportare Semestru I 2017)¹⁰³. Informația extrasă din Raport (pag.6) la acțiunea 5 este următoarea: "1.Numărul cadourilor predate comisiilor de evidență și evaluare a cadourilor în cadrul entităților publice - 31 cadouri: Agenția Proprietății Publice: - 12 cadouri; Agenția pentru Protecția Consumatorilor: 11 cadouri; Agenția pentru Eficiență Energetică: 6 cadouri (calendarul integrității); Inspectoratul Energetic

⁹⁶ Hotărârea nr.134 din 22.02.2013 privind stabilirea valorii admise a cadourilor simbolice, a celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol și aprobarea Regulamentului cu privire la evidența, evaluarea, păstrarea, utilizarea și răscumpărarea cadourilor simbolice, a celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=346892&lang=1>

⁹⁷ Registrul de evidență a cadourilor a Cancelariei de Stat <http://cancelaria.gov.md/ro/apc/registru-de-evidenta-cadourilor>

⁹⁸ Registrul de evidență a cadourilor pentru anul 2015. Serviciul Vamal. <http://www.customs.gov.md/ro/content/registru-de-evidenta-cadourilor-o>

⁹⁹ Registrul de evidență a cadourilor. MMPSF (până la reformare)

https://msmps.gov.md/sites/default/files/document/attachments/skmbt_22317072710350.pdf

¹⁰⁰ Registrul de evidență a cadourilor. Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului

<http://madrm.gov.md/sites/default/files/MAIA%20registul%20de%20evidenta%20a%20cadourilor.pdf>

¹⁰¹ Ministerul Apărării. Lista cadourilor simbolice <http://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=233>

¹⁰² Ministerul Economiei și Infrastructurii <https://mei.gov.md/ro/documents-terms/actiuni-anticoruptie>

¹⁰³ Este de menționat că SNIA a fost adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr.56 la 30.03.2017, a intrat în vigoare la 30.06.2017.

de Stat: nu au fost; Inspectoratul Principal de Stat pentru Supravegherea Tehnică a Obiectelor Industriale Periculoase: 1 cadou (calendarul integrității) 2. Numărul și suma cadourilor răscumpărate în cadrul entităților publice: ---3. Numărul de cadouri inadmisibile, transmise agenției anticorupție și numărul de dosare penale și contravenționale instrumentate: ---

Însă, **informații privind transparența Registrului de evidență a cadourilor, valoarea acestora, autoritatea care a oferit cadourile, destinatarul cadoului, nu sunt identificate.**

- Agenția de Eficiență în Energetică¹⁰⁴ - 7 beneficiari înscrși în Registru, valoarea minimă estimată 10 lei (2 globuri), iar valoarea maximă a cadoului estimată la 200 lei (cravată – ambasada Italiei). La capitolul soarta ulterioară a cadourilor primite, informația lipsește.
- Casa Națională de Asigurări Sociale a RM¹⁰⁵ - conține 5 poziții, fără a fi concretizate valoarea estimativă a cadourilor, entitatea care a oferit cadourile și soarta ulterioară a acestor cadouri.
- Inspectoratul Școlar Național¹⁰⁶ – conține 15 înscrisuri, însă acestea datează doar până în luna aprilie 2017. Astfel, pentru perioada de referință, valoarea cea mai mică a cadourilor este estimată la **30 lei** (calendarul integrității CNA), iar cea mai mare a valoare a cadoului estimată la 750 lei (cărți, reviste, dicționar – de la omologii din România) o parte trecute în gestiunea IȘN, altă parte returnate beneficiarului.
- Parlamentul RM¹⁰⁷ - Deși în comunicatul de presă din 20.03.2017 este indicat că lista cadourilor primite de deputați va fi publicată anual pe site-ul Parlamentului și sunt descrise condițiile și termenii de evidență, evaluare, răscumpărare, însăși lista cadourilor oferite nu este disponibilă.
- Agenția Proprietății Publice¹⁰⁸ - are completate 12 poziții, calendarul integrității, primite în dar de la CNA. **Însă dacă la alte entități publice calendarul integrității era estimat la 20 – 30 lei, aici calendarul este estimat deja la 55 lei.**
- Centrul Național Anticorupție¹⁰⁹ - pe pagina web a CNA este plasată o lista cu cadouri declarate de către angajații CNA, **formată din 43 de poziții, însă această listă nu este conformă cu modelul elaborat tot de CNA.** Astfel, nu este estimată valoarea

¹⁰⁴ Registrul de evidență a cadourilor. Agenția pentru Eficiență Energetică
http://www.aee.md/images/Registrul_de_eviden%C8%9B%C4%83_a_cadourilor.PDF

¹⁰⁵ Casa Națională de Asigurări Sociale. Lista cadourilor primite și declarate de angajații
<http://cnas.md/doc.php?l=ro&idc=604&id=4560&t=/Despre-CNAS/Prevenirea-coruptiei/Lista-cadourilor-primite-si-declara-te-angajatii-CNAS-in-anul-2017>

¹⁰⁶ Inspectoratul Școlar Național. Registrul cadourilor 2017 <http://isn.edu.md/ro/content/registrul-cadourilor-2017>

¹⁰⁷ Parlamentul RM. Comunicate de presă. Lista cadourilor primite de deputați și funcționari va fi publicată anual pe site-ul Parlamentului <http://www.parlament.md/Actualitate/Comunicatedepresa/tabid/90/ContentId/2936/Page/0/language/ro-RO/Default.aspx>

¹⁰⁸ Registrul de evidență a cadourilor. Agenția proprietății publice.
https://app.gov.md/sites/default/files/document/attachments/2247_0001.pdf

¹⁰⁹ Centrul Național Anticorupție. Lista cadourilor declarate de angajații CNA în anul 2017
https://www.cna.md/public/files/lista_cadourilor_primite_2017.pdf

cadourilor oferite, entitatea/persoana care a oferit cadoul, decizia privind cadoul și soarta cadoului.

- Comisia Electorală Centrală¹¹⁰ – sunt identificate 10 poziții pentru anul 2017. **Valoarea maximă estimată a cadoului 2800 lei (covor cu ornamente – CEC Azerbaidjan), iar valoarea minimă a cadoului primit de CEC în această perioadă estimat la 250 lei (set Expo 2017 agendă și stilou personalizate - oferite de CEC Kazahstan).**
- 3. La accesarea paginilor Președinției¹¹¹, Autorității Naționale de Integritate¹¹², Procuraturii Generale¹¹³, Serviciului Informații și Securitate¹¹⁴, Consiliului Superior al Magistraturii¹¹⁵, Guvernului RM¹¹⁶, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene¹¹⁷, Ministerului Afacerilor Interne¹¹⁸, Ministerului Educației, Culturii și Cercetării¹¹⁹, Ministerului Finanțelor¹²⁰, Ministerului Justiției¹²¹, Agenției de Stat pentru Proprietate Intelectuală¹²², Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale¹²³, Agenția Națională pentru Inovare și Cercetare¹²⁴, Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor¹²⁵, Biroul Relații Interetnice¹²⁶, Biroul Național de Statistică¹²⁷, Serviciul de Protecție și Pază de Stat¹²⁸ - **deși prevederile legislative nu prevăd careva excepții pentru anumite categorii de agenți publici și demnitari, precum și limitări referitoare la transparența acestora, Registre de evidență a cadourilor în entitățile prenotate nu au fost identificate.**
- 4. Analizarea paginilor web ale autorităților administrației publice locale la capitolul evidența cadourilor, situația se prezintă corespunzător:
 - Pe site-ul Primăriei Chișinău¹²⁹ este plasat Raportul de monitorizare a realizării Planului de Integritate a Primăriei mun. Chișinău pentru anii 2017-18, unde la **acțiunea 4.6 este prevăzută elaborarea și adoptarea unei proceduri unice, cu privire la declararea cadourilor în situații de serviciu, termen de realizare – Semestru II/2017. La moment acțiune raportată ca fiind nerealizată.**

¹¹⁰ Registrul de evidență a cadourilor: CEC http://www.cec.md/files/files/Registru%20evidenta%20cadouri%20nr_%202-compressed.pdf

¹¹¹ Președinția RM <http://www.presedinte.md/rom>

¹¹² Autoritatea Națională de Integritate <http://cni.md/node/357>

¹¹³ Procuratura Generală <http://www.procuratura.md/md/anlz/>

¹¹⁴ Serviciul de Informații și Securitate <https://sis.md/ro/search/node/registru%20evidenta%20a%20cadourilor>

¹¹⁵ Consiliul Superior al Magistraturii <http://www.csm.md/>

¹¹⁶ Guvernul RM <https://gov.md/ro/search/node/Registrul%20evidenta%20a%20cadourilor>

¹¹⁷ Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene <http://www.mfa.gov.md/normative-acte-ro/>

¹¹⁸ Ministerul Afacerilor Interne <https://mai.gov.md/ro/press-release-types/anticoruptie>

¹¹⁹ Ministerul Educației, Culturii și Cercetării <https://mecc.gov.md/ro/content/prevenirea-si-combaterea-coruptiei-invatamint>

¹²⁰ Ministerul Finanțelor <http://mf.gov.md/ro/content/anticorup%C8%99Bia>

¹²¹ Ministerul Justiției <http://www.justice.gov.md/search.php?l=ro> și <http://www.justice.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=2>

¹²² Agenția de Stat pentru proprietate intelectuală <http://www.agepi.md/ro>

¹²³ Agenția medicamentului și dispozitivelor medicale <http://www.amed.md/ro>

¹²⁴ Agenția Națională pentru cercetare și dezvoltare <http://ancd.gov.md/ro>

¹²⁵ Agenția Națională pentru siguranța alimentelor <http://www.ansa.gov.md/>

¹²⁶ Biroul Relații Interetnice <http://www.bri.gov.md/index.php?&l>

¹²⁷ Biroul Național de Statistică <http://www.statistica.md/index.php?l=ro>

¹²⁸ Serviciul protecție și pază de stat <http://www.spps.md/ro>

¹²⁹ Primăria municipiului Chișinău <https://chisinau.md/libt.php?l=ro&idc=981&t=/Anticoruptie/Rapoarte-de-integritate&>

- La accesarea paginilor web a preturilor de sector¹³⁰, nici una dintre acestea nu conține careva informații relevante despre Registrul de evidență a cadourilor oferite/ primite.
- În același context, Raportul de monitorizare CNA (pag.47) descrie situația raportată de către AAPL în următorul mod:
 - ✓ "Consiliul raional Călărași, raportează despre 10 cadouri predate, în valoare totală estimată la 1530 lei, subsecvent, asigurând publicarea Registrului pe pagina oficială web a autorității". Însă, **la accesarea paginii web a Consiliului raional Călărași¹³¹, nici la unul din compartimente, asemenea Registru nu a fost identificat.**
 - ✓ Consiliile municipale/raionale Glodeni¹³², Hîncești¹³³, Ștefan-Vodă¹³⁴, relatează în raport că toate cadourile au fost declarate și înscrise în Registru, iar valoarea cadourilor nu a depășit limita stabilită de legislația în vigoare, totodată, asigurându-se publicarea Registrului de evidență a cadourilor pe paginile web oficiale ale autorităților. **Însă, la accesarea paginilor web a entităților publice enunțate supra, Registrul de evidență a cadourilor nu au fost identificate nici în compartimentele disponibile, nici la utilizarea motorului de căutare.**
 - ✓ Consiliile municipale/raionale Criuleni, Dondușeni, Edineț, Ialoveni, Sîngerei, Șoldănești, Taraclia Telenești și Ungheni, prezintă predarea și înregistrarea cadourilor oferite, însă este neglijată asigurarea publicării pe paginile web oficiale ale autorităților a Registrele de evidență a cadourilor".
- 5. În anul 2018, situația privind respectarea regimului juridic al cadourilor și publicarea Registrului de evidență a cadourilor nu a fost redresată, contrariu fiind înregistrat un regres considerabil. Astfel, au fost accesate paginile Cămarilor de Stat, unde ultimul Registru de evidență a cadourilor este datat cu anul 2017¹³⁵, iar paginile web ale Guvernului¹³⁶, ANI¹³⁷, SIS¹³⁸, CSM¹³⁹, Procuratura Generală¹⁴⁰, nu sunt regăsite. Căutarea Registrului pe pagina web a CNA indică compartimentul Comunicate de presă și Anunțuri¹⁴¹.
- 6. Cu referire la SIS, Raportul de monitorizare a SNIA pentru anul 2018 (pag.38) menționează că **SIS a care a raportat că registrul de evidență a cadourilor este clasificat, respectiv nefiind posibil de a fi plasat în spațiul public.**

¹³⁰ Preturile de sector <https://www.chisinau.md/category.php?l=ro&idc=443&t=/Preturi-de-sector/>

¹³¹ Consiliul raional Călărași <http://www.calarasi.md/>

¹³² Consiliul raional Glodeni <http://www.glodeni.md/ro>, nu este disponibil nici instrumentul de căutare

¹³³ Consiliul raional Hîncești <https://hincesti.md/>

¹³⁴ Consiliul raional Ștefan-Vodă <http://stefan-voda.md/?s=registru>

¹³⁵ Ultima vizită a paginii web a Cămarilor de Stat 20.02.2019 <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/registru-de-evidenta-cadourilor>

¹³⁶ Guvernul Republicii Moldova (20.02.2019) <https://gov.md/ro/search/node/registru%20de%20evidenta%20a%20cadourilor>

¹³⁷ Autoritatea Națională de Integritate <http://ani.md/ro/search/node?keys=registru%20de%20evidenta%20a%20cadourilor> (20.02.2019)

¹³⁸ Serviciul Informații și Securitate <https://sis.md/ro/search/node/registru%20de%20evidenta%20a%20cadourilor> (20.02.2019)

¹³⁹ Consiliul Superior al Magistraturii <https://www.csm.md/ro/cautare-result.html?searchword=registru%20de%20evidenta%20a%20cadourilor&searchphrase=all> (20.02.2019)

¹⁴⁰ Procuratura Generală <https://cse.google.com/cse?cx=partner-pub-470256971311256%3A5841528529&ie=UTF-8&q=registru+de+evidenta+al+cadourilor&sa=C%4%83utare> (20.02.2019)

¹⁴¹ Centrul Național Anticorupție <https://www.cna.md/search.php?l=ro&searchfield=registru%20de%20evidenta%20a%20cadourilor&page=1> (20.02.2019)

7. La nivelul APL, conform Raportului SNIA – CNA I semestru 2018 (pag.51) în 16 Consilii raionale au fost raportate ca fiind instituite Comisii de evaluare și evidență a cadourilor¹⁴².

Acțiunea 6: Asigurarea neadmiterii, denunțării și tratării influențelor necorespunzătoare.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Numărul cazurilor de influență necorespunzătoare denunțate, soluționate în cadrul entităților publice. Numărul cazurilor de influență necorespunzătoare denunțate la CNA și SIS.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Noțiunea de **influență necorespunzătoare** este reglementată în art.3 din Legea 82/2017, care prevede: "imixtiune în activitatea profesională a agentului public din partea terțelor persoane, manifestată prin presiuni, amenințări sau rugăminți, în vederea determinării acestuia să își desfășoare activitatea profesională într-un mod anumit, atunci când imixtiunea dată este ilegală și nu este însoțită de promisiunea, oferirea sau darea, personal sau prin mijlocitor, de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă, ce nu i se cuvin (nu întrunește elementele unei infracțiuni)"; iar art.17 a Legii integrității prevede modalitatea de denunțare și neadmitere a acestora în exercitarea funcției publice;
2. La accesarea paginii oficiale web a Serviciului de Informații și Securitate și a Notei informative privind petițiile parvenite în adresa SIS pentru anul 2017¹⁴³, dar și a Comisiei juridice, numiri și imunități¹⁴⁴ ca, entități distincte, investite cu atribuții în domeniul neadmiterii și tratării influențelor necorespunzătoare asupra angajaților CNA de către SIS, iar angajaților SIS de către Comisia parlamentară securitate, apărare și ordine publică¹⁴⁵ informații relevante despre cazurile de denunțare ale influențelor necorespunzătoare nu au fost identificate.
3. Raportul de activitate al CNA pentru 2017, elucidează doar influențele care întrunesc elementele infracțiunii și care sunt tratate conform art. 326 CP RM - Trafic de influență¹⁴⁶, iar subiectul influențelor necorespunzătoare fiind tratat doar din perspectiva analizei riscurilor de corupție (pag.16).

¹⁴² Fără a indica actele confirmatoare de constituire (anunțul privind constituirea, membrii Comisiei, procesul-verbal de constituire și cele de funcționare).

¹⁴³ Nota informativă privind petițiile parvenite în adresa Serviciului de Informații și Securitate al RM pentru anul 2017 <https://sis.md/ro/transparenta/rapoarte-activitate>

¹⁴⁴ Comisia parlamentară Comisia juridică, numiri și imunități <http://www.parlament.md/StructuraParlamentului/Comisiiipermanente/tabid/84/CommissionId/9/language/ro-RO/Default.aspx>

¹⁴⁵ Conform art.17 alin (4) din Legea 82/2017 angajații CNA depun denunț la SIS, angajații SIS depun denunț privind exercitarea influențelor necorespunzătoare la Comisia parlamentară securitate, apărare și ordine publică.

¹⁴⁶ Codul Penal al RM nr.985 din 18.04.2002 <http://lex.justice.md/md/331268/>

4. În Raportul de monitorizare al SNIA, elaborat de CNA (pag.30-31) sunt atestate următoarele cazuri de influențe necorespunzătoare: Ministerul Apărării – 1 caz expediat către CNA, **”pentru întreprinderea ulterioară a măsurilor ce se impun”**; SV – 9 cazuri, dintre care: 5 cauze direcționate către CNA, iar 4 cauze soluționate în cadru SV; Inspekția Financiară - 1 denunț, care a fost soluționat în cadrul entității; MEI, în cadrul ANTA - 1 caz. La fel câte 1 caz de influență necorespunzătoare au fost semnalate de CSM și Curtea de Conturi – caz denunțat către SIS. MAI a înregistrat 24 de cazuri; CNA a raportat – 2 cazuri; MJ – 1 caz direcționat către CNA, 5 cazuri – DIP, 3 cazuri INP. **Din Raport nu este clar mecanismul de tratare a influențelor necorespunzătoare și impactul acestora.**
5. Pentru anul 2018, Raportul de monitorizare al SNIA, elaborat de CNA, relatează despre 12 denunțuri în instituțiile: Câte 1 caz în MADRM; SV; Ministerul Apărării; CEC; OAP; Administrația Națională a Penitenciarelor; 4 cazuri în MAI; 2 cazuri în instanțele de judecată.
6. Analiza paginilor web guvernamentale, nu prezintă careva informații relevante cu referire la denunțarea și tratarea influențelor necorespunzătoare precum și despre existența unui Regulament privind deținerea Registrului privind cazurile de influență necorespunzătoare exercitată asupra agenților publici.
7. La subiectul influențelor necorespunzătoare, în Raportul semestrial de activitate al CNA¹⁴⁷, CNA raportează subiectul doar prin prisma expertizei anticorupție a actelor normative, și anume: din 520 proiecte expertizate – 3,96% cu risc de influențe necorespunzătoare, iar în Raportul de activitate al CNA pentru anul 2018, nu prezintă date referitoare la subiect.

Acțiunea 7: Asigurarea neadmiterii și denunțării manifestărilor de corupție; protecția avertizorilor de integritate.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Numărul manifestărilor de corupție denunțate de către agenții publici conducătorilor entităților publice și agențiilor anticorupție. Numărul avertizărilor de integritate depuse în cadrul entităților publice. Numărul avertizărilor de integritate transmise la CNA. Numărul avertizorilor de integritate supuși protecției.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Avertizarea de integritate reprezintă un mecanism eficient de prevenire a corupției, iar avertizorilor de integritate le este dedicat art.33 al Convenției ONU contra Corupției¹⁴⁸. **În legislația națională avertizarea de integritate este prevăzută în art.18 al Legii**

¹⁴⁷ Raport de activitate CNA pentru I semestru 2018 https://www.cna.md/public/files/Raport_CNA_6_luni_2018.pdf (pag.9)

¹⁴⁸ Convenția Organizației Națiunilor Unite contra corupției, adoptată prin Rezoluția 58/4 la 31 octombrie 2003, în vigoare din 14 decembrie 2005. State semnate – 140; Părți semnate – 186 la data de 26 iunie 2018 <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/uncac.html>

integrității. La 12.06.2018 a fost aprobată Legea nr.122 privind avertizorii de integritate¹⁴⁹, care urmează să intre în vigoare la 17.11.2018.

2. În Raportul de activitate al Ombudsmanului pentru anul 2017¹⁵⁰ (pag.67) cu referire la avertizorii de integritate sunt expuse următoarele concluzii: **"drepturile fundamentale ale avertizorilor sunt grav afectate (dreptul la muncă, dreptul de a nu fi discriminat, dreptul la un proces echitabil etc.), ceea ce demotivează alte persoane de a se opune corupției și ilegalităților"**.
3. În Studiul realizat de CIVIS¹⁵¹ (pag.56) se menționează că **respondenții consideră inutilă denunțarea actelor de corupție** (49% populație și 62% business), convingerea că **nu există mecanisme de protecție** pentru cei care sesizează actele de corupție (36% populație și 38% business) și **frica de a nu suferi ulterior pe plan personal sau profesional** (34% populație și 32% business). Un alt motiv al nedenunțării actelor de corupție este **lipsa cunoștințelor cu referire la avertizarea de integritate** - 26%, iar peste 60% din agenți publici au **cunoștințe eronate despre avertizare**. Doar 9% din agenți publici au cunoștințe despre avertizorii de integritate. Studiul CIVIS mai relatează că 2% dintre agenții publici au fost martori la acte de corupție, însă mai mult de jumătate nu au denunțat, unul din motive fiind lipsa mecanismelor eficiente de protecție al avertizorilor de integritate - 52% dintre cei intervievați.
4. Raportul de monitorizare al CNA pentru anul 2017 prezintă următoarele statistici (pag.31): MAI - 106 denunțări a manifestărilor de corupție; FISC - 12 cazuri de tentativă de mituire a funcționarilor fiscali; SV - 9 denunțuri; CNA - 1 caz.
5. În Raportul SNIA pentru 2018 (pag.40) se raportează despre 131 denunțuri privind manifestările de corupție în cadrul MAI și 57 denunțuri în cadrul IGP. Cu referire la subiectul avertizorilor de integritate, informația lipsește.
6. Analiza rapoartelor de activitate pentru anii 2017 și 2018 ale entităților guvernamentale, dar și a celor subordonate, precum și a celor autonome și de reglementare, nu conțin date relevante cu privire la protecția avertizorilor de integritate.
7. Este de menționat că **bazele sistemul de protecție al avertizorilor de integritate este pus în anul 2018**. Astfel, la 22.03.2018 proiectul de lege privind avertizorii de integritate a fost înregistrat în Parlament¹⁵², iar la 12.07.2018 a fost aprobat în plenul Parlamentului, intrând în vigoare la 17.11.2018.
8. La accesarea paginilor web ale autorităților abilitate pentru avertizorii de integritate: CNA - autoritate de examinare a avertizărilor și Ombudsmanul - autoritate de protecție a avertizorilor de integritate, nu sunt identificate rapoarte specifice la subiectul respectiv.

¹⁴⁹ Legea nr.122 din 12.07.2018 privind avertizorii de integritate

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=376825>

¹⁵⁰ Raportul de activitate al Ombudsmanului pentru anul 2017

<http://ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport2017redfinal.pdf>

¹⁵¹ Studiu de evaluare a impactului Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție - 2017, realizat de CIVIS

<http://www.md.undp.org/content/dam/moldova/docs/Publications/studiu%20Civis%20CNA.pdf>

¹⁵² Parlamentul RM. Proiectul de lege nr.96

<http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4141/language/ro-RO/Default.aspx>

Acțiunea 8: Asigurarea intoleranței față de incidentele de integritate.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Numărul de sancțiuni disciplinare aplicate în cadrul entităților publice în legătură cu incidentele de integritate admise de agenții publici. Numărul sesizărilor depuse de către conducătorii entităților publice la autoritățile anticorupție cu privire la incidentele de integritate ce constituie infracțiuni și contravenții. Numărul de suspendări din funcții ale agenților publici inculpați pentru infracțiuni de corupție sau conexe corupției.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Intoleranța la incidentele de integritate, precum este definită în art. 3 al Legii integrității: "incident de integritate – manifestare de corupție produsă în împrejurări reale, altă manifestare similară manifestării de corupție, produsă în cadrul unui test de integritate profesională" și este reglementată în art.19.
2. CNA, în raportul său de activitate pentru anul 2017 (pag.20)¹⁵³ indică desfășurarea unui număr **de 532 de instruiri anticorupție cu participarea a 20.676 de persoane**, dintre care: 16.463 – agenți publici; 3.400 – elevi și studenți; 413 – antreprenori, părinți și reprezentanții elevilor etc.; circa 400 părinți. Scopul instruirilor - cultivarea intoleranței la manifestări de corupție.
3. În anul 2018, după cum indică Raportul de activitate al CNA pentru anul 2018 (pag.18)¹⁵⁴, Centrul a organizat și desfășurat în anul 2018 - **509 instruiri, la care au participat 19.483 persoane. Domeniile prioritare instruite: domeniul sănătății – 59 instruiri cu participarea a 1740 agenți publici și domeniul educației cu 17 instruiri la careau participat 843 agenți publici. 2740 Elevi și studenți au fost instruiți în cadrul a 40 sesiuni de instruire.**
4. ANI raportează pentru perioada 01.01.2017 – 31.03.2017 (pag.6), desfășurarea a **72 instruiri în teritoriu cu colecatorii și subiecții declarării circa 3600 instruiți**. Pentru anul 2018, ANI rapoartează (pag. 8-9) desfășurarea a 82 instruiri, în cadrul cărora au participat **3 525 persoane**, au fost distribuite aproximativ 3 600 materiale informative (broșuri, pliante, etc.) și 2 600 ghiduri. La fel, 6 instruiri cu participarea a **438 subiecți ai declarării averii și a intereselor personale și specialiști responsabili de completarea Registrului subiecților declarării**, precum și persoane interesate, cu următoarele tematici: Respectarea regimului juridic al declarării averii și intereselor personale; Respectarea regimului juridic al conflictelor de interese; Respectarea regimului juridic al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor.

¹⁵³ Raportul de activitate al CNA pentru anul 2017 <https://www.cna.md/lib.php?l=ro&idc=143&t=/Studii-si-analize/Rapoarte-de-activitate&> (pag.20)

¹⁵⁴ Raportul de activitate al CNA pentru anul 2018 https://www.cna.md/public/files/Raport_de_activitate_CNA_2018_.pdf

5. Însă, impactul instruirilor privind cultivarea intoleranței la incidente de integritate nu poate fi considerat unul concludent. Astfel, la monitorizarea paginilor web guvernamentale, entităților subordonate, precum și ale celor autonome la subiectul acțiunilor anti-corupție a dezvăluit existența pe paginile web a **cadrlui legislativ venit și abrogat**, precum: Legea 90/2008 despre prevenirea și combaterea corupției – abrogată prin Legea integrității nr.82/2017; Hotărârea Parlamentului 154/2011 despre implementarea SNA, abrogată prin Hotărârea Parlamentului 56/2017 cu privire la implementarea SNIA, Legea 16/2008 cu privire la conflictul de interese și Legea 1264/2002 privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății abrogate prin Legea 133/2016 privind declararea averii și intereselor personale, precum și regulamente elaborate în baza legislației abrogate. Situația descrisă supra este regăsită pe paginile web ale MAEIE¹⁵⁵; MECC¹⁵⁶; CNA¹⁵⁷. Iar la accesarea paginilor oficiale MAI¹⁵⁸, MADRM¹⁵⁹, MA¹⁶⁰, MF¹⁶¹, actele legislative în domeniul integrității lipsesc în totalitate.
6. La subiectul sancționării incidentelor de integritate Raportul de monitorizare al CNA pentru anul 2017 (pag.31) prezintă următoarele date: ANSA – 1 caz; SV – 1 caz; MAI – 3 cazuri; CNA – 3 cazuri. Sesizări către autoritățile anticorupție (CNA, ANI, SIS, PA, MAI): MA – 1 caz; DIP – 7; SV – 5. În același context, în raport se reflectă și suspendări din funcții pentru infracțiuni de corupție sau conexe corupției, 1 caz – MECC, 1 caz- MAIAM; 5 cazuri ANSA; 17 cazuri – SV; 1 caz – ANTA, 4 cazuri – PG, fără însă a fi cunoscute aceste cazuri pentru a monitoriza finalitatea și impactul acestora.
7. Raportul CNA pentru I semestru 2018 nu prezintă careva date privind sancționarea incidentelor de integritate (pag.53), iar în Raportul CNA pentru anul 2018 (pag.40) sunt prezentate următoarele date: ANSA - 2 sancțiuni disciplinare; SV - 128; SIS - 17 sancțiuni; MSMPS - 3 sancțiuni; IGP - 1 sancțiune; SPIA din 152 anchete de serviciu inițiate - 27 în privința manifestărilor de corupție. Pentru încălcarea normelor de etică și deontologie au fost emise 27 ordine. În cazul suspendărilor din funcții ale agenților publici inculpați pentru infracțiuni de corupție sau conexe corupției, au fost raportate 34 de cazuri, dintre care: ANSA – 3 cazuri, SV – 12 cazuri; ANTA – 4 cazuri; PG/PA – 4 cazuri; CEC – 1 caz; IGP – 2 cazuri; Agenția Servicii Publice – 8 cazuri.
8. Raportul de activitate pentru 6 luni de activitate al CNA (pag.18) detodă că ”în gestiunea ofițerilor de urmărire penală ai CNA s-au aflat 1520 de cauze penale. S-au reținut în procedură 631 de cauze penale, 439 – pornite de către ofițerii de urmărire penală, 22 – reluate, iar 170 – parvenite conform competenței de la alte organe. A fost finisată urmărirea penală pe 352 de cauze penale. Din ele, 173 de cauze penale, în privința a 195 de persoane, au fost deferite justiției¹⁶²”.

¹⁵⁵ Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene <http://www.mfa.gov.md/normative-acte-ro/>

¹⁵⁶ Ministerul Educației, culturii și Cercetării <https://mecc.gov.md/ro/content/legislatie>

¹⁵⁷ Centrul Național Anticorupție. Cadrul juridic. Cadrul normative national <https://www.cna.md/taboneview.php?l=ro&idc=3&t=/CNA/Cadrul-normativ>

¹⁵⁸ Ministerul Afacerilor Interne. Legislație. Acte legislative. <https://mai.gov.md/ro/advanced-page-type/acte-legislative>

¹⁵⁹ Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului. Legislația națională <http://www.madrm.gov.md/ro/content/legisla%C5%A3ia-na%C5%A3ional%C4%83>

¹⁶⁰ Ministerul Apărării <http://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=126&submenuheader=0>

¹⁶¹ Ministerul Finanțelor <http://mf.gov.md/ro/lex/other>

¹⁶² Raportul de activitate CNA pentru I semestru al 2018:

9. Monitorizarea asupra implementării acțiunii respective la nivel local, este dificil de realizat, motivul principal fiind multitudinea elementelor constituente ale incidentelor de integritate, dar și lipsa transparenței acțiunilor anti-corupție a entităților publice locale.
10. Sondajul realizat de CIVIS (pag.113) la subiectul respectiv relevă că 75% dintre agenții publici declară că majoritatea colegilor lor sunt integri, totodată 62% dintre agenții publici intervievați au confirmat că angajații instituțiilor publice din care fac parte sunt implicați în incidente de integritate (cei mai mulți fiind deținătorii unor funcții de execuție, urmați de conducătorii și adjuncții de instituții).

Acțiunea 9: Asigurarea respectării transparenței în procesul decizional.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Rapoartele anuale privind transparența în procesul decizional publicate pe paginile web ale entităților publice. Stabilirea unor indicatori calitativi și cantitativi privind transparența în procesul decizional. Raportul anual al Cancelariei de Stat privind transparența decizională în cadrul APC și APL.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în curs de realizare

Considerente:

1. Transparența în procesul decizional în Republica Moldova este reglementată prin Legea 239/2008¹⁶³, care prevede oferirea, în vederea informării în mod deschis și explicit, de către autoritățile publice a tuturor informațiilor privind activitatea lor și consultarea cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate în procesul de elaborare și de adoptare a deciziilor.
2. Sondajul CIVIS (pag.93) la capitolul transparența în procesul decizional se prezintă astfel: 60% dintre agenții publici consideră transparent procesul de adoptare a deciziilor, hotărârilor, ordinelor, iar 36% îl catalogheză ca fiind netransparent. 62% din respondenți consideră că informarea despre activitatea entității instituției este clară și deschisă în comparație cu 34% care îl cred ca fiind netransparent. 57% dintre cei intervievați consideră serviciile de interes public executate transparente, în comparație cu 34% care au afirmat contrariul. Achizițiile publice sunt considerate ca fiind transparente de 50%, iar – 39%

Administrația publică locală – 59; • Justiția și afacerile interne – 45; • Medicina – 39; • Sectorul privat – 37;

• Securitatea bugetului și patrimoniului public – 17; • Învățământul – 13 etc.

Subiecți ai infracțiunilor de corupție și conexe corupției depistate sunt:

• în sectorul public - 158: 42 primari, vice-primari; 30 persoane din domeniul ocrotirii sănătății; 17 inspectori de poliție; 9 persoane din domeniul educației; 8 șefi, adjuncți de departamente din cadrul autorităților; 7 șefi de instituții autonome din cadrul autorităților; 6 directori, adjuncți de întreprinderi de stat; 4 inspectori fiscali;

1 secretar de consiliu; 1 procuror; 1 director de agenție (autoritate publică); 32 alți subiecți.

• în sectorul privat și liber profesionist – 165:

114 persoane fizice; 34 directori de întreprinderi și organizații din sectorul privat; 12 avocați; 4 executori judecătorești; 1 notar .

¹⁶³ Legea nr.239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional <http://lex.justice.md/md/329849/>

respondenți consideră aceste procese obscure. Cheltuirea banilor publici este un proces transparent în opinia a 48% și netransparent în opinia a 43% dintre respondenți.

3. **La polul opus, 55% din respondenți consideră că principală cauză pentru nepublicarea informației pe pagina oficială este lipsa unei asemenea pagini (pag.99) Printre alte motive se regăsesc lipsa / insuficiența de personal competent în plasarea informației - 14%, insuficiența timpului pentru această activitate 11%, nimeni nu accesează acest gen de informații - 9%.**
4. Analizarea paginilor web oficiale ale entităților guvernamentale denotă faptul că din 12 pagini web oficiale monitorizate (Guvernul, Cancelaria de Stat, Ministerele), toate au directoriul – transparența decizională, iar pe pagina Particip.gov.md, proiectele de acte normative însoțite de nota informativă, pot fi accesate.
5. Din Raportul Cancelariei de Stat privind respectarea procesului decizional¹⁶⁴ se rețin următoarele date:
 - Decizii adoptate în 2017: decrete ale Președintelui – 43; Proiecte de legi – 185; Proiecte de hotărâri și dispoziții ale Guvernului – 509; Ordine – 4589;
 - Pe parcursul anului 2017 au fost: 185 proiecte de legi promovate de către ministere, dintre acestea 134 au fost publicate pe pagina web oficială a autorităților publice/www.particip.gov.md. Au fost aprobate 509 proiecte de hotărâri și dispoziții ale Guvernului, dintre acestea 409 au fost publicate pe pagina web oficială a autorităților publice/www.particip.gov.md.
 - Pe parcursul anului 2017 AAPC au organizat **822 întruniri consultative** (audieri publice, dezbateri, ședințe ale grupurilor de lucru etc.), la care au participat 5232 persoane, în cadrul cărora au fost recepționate **1449 recomandări, dintre care 428 din partea ONG-urilor.**
 - Divizate pe autorități, situația se prezintă astfel: MEI – 180 întruniri cu participarea a 923 persoane; MAI – 11 întruniri cu 88 persoane; MSMPS – 203 întruniri cu 805 participanți; MF – 21 întruniri cu 384 persoane; MJ – 131 întruniri cu participarea a 800 persoane; MAEIE – 28 întruniri cu 291 persoane, MA – 14 întruniri cu 154 participanți; MADRM – 68 întruniri cu participarea a 1315 persoane.
 - Unica entitate care **nu a desfășurat întruniri consultative** asupra proiectelor elaborate este **Ministerul Educației, Culturii și Cercetării**¹⁶⁵, iar **Academia de Științe a Moldovei prezintă un număr mai mare de întruniri decât totalul participanților, în corelație 123 întruniri consultative cu participarea a 47 persoane (pag.4).**

¹⁶⁴ Raportul Cancelariei de Stat privind respectarea procesului decizional
https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_td_28_05_2018_.pdf publicat la 29 mai 2018.

¹⁶⁵ Conform datelor prezentate în Tabel. Raportul Cancelariei de Stat privind respectarea procesului decizional
https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_td_28_05_2018_.pdf pag.3

- Pentru anul 2018, entitățile guvernamentale¹⁶⁶ (pag.4) raportează că au aprobat **1 281 proiecte de acte**, din care: Legi – 163; Hotărâri ale Parlamentului – 6; Avize – 162; Decrete ale Președintelui RM – 24; Hotărâri ale Guvernului – 926.
 - Din 1281 de proiecte de acte normative divizate pe autorități: MAEIE- 57 proiecte; MEI – 183; MF – 190; MSMPS – 174; MAI – 100; Ministerul Justiției 84; MECC - 127 MADRM – 112; Ministerul Apărării – 32; Cancelaria de Stat (inclusiv Centrul de Implementare a Reformelor) – 158; Alte autorități administrative – 64.
 - În anul 2018, Cancelaria de Stat raportează organizarea întrunirilor consultative: MSMPS – 76 – întruniri la care au participat - 2 149 persoane, în cadrul cărora au fost recepționate - 356 recomandări. MAI a desfășurat 46 întruniri; cu 243 – participanți și recepționarea 38 recomandări. MADRM – a organizat 59 întruniri, cu participarea a – 964 persoane și recepționarea a 161 recomandări recepționate. În aceeași perioadă Ministerul Finanțelor a organizat – 22 întruniri, la care au participat – 79 persoane și au recepționat – 224 propuneri; MEI – 150 consultări; 435 – participanți și a recepționat – 534 propuneri. Ministerul Justiției a desfășurat – 71 consultări, la care au participat – 281 persoane și au fost recepționate - 505 recomandări. Ministerul Apărării a organizat - 16 consultări, la care au participat - 27 persoane și au fost recepționate – 21 propuneri. La fel, ca în 2017 MECC nu a organizat nici o întrunire consultativă precum și MAEIE.
6. În anul 2018, conform Raportului SNIA (pag.41-42) în anul 2018, per instituție au fost recepționate 600 solicitări de acces la informația de interes public, IGP - 8680 solicitări, SV - 14360 solicitări, Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală - 4500. Deși, în raport se menționează că **”58,82% din entități au raportat desemnarea persoanelor responsabile de accesul la informații de interes public”**, fără însă a indica entitățile respective, numărul mare de solicitări denotă lipsa transparenței entităților și necesitatea ca informațiile de interes public să fie solicitate în mod individual.

Acțiunea 10: Asigurarea respectării accesului la informații de interes public.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Persoanele responsabile de accesul la informații de interes public, desemnate în cadrul autorităților. Numărul de solicitări de acces la informații, transmise anual entităților publice. Numărul de refuzuri de acces la informații. Numărul contestațiilor depuse anual în instanța de judecată împotriva refuzului entităților publice de a oferi acces la informații. Numărul de hotărâri adoptate anual de instanțele de judecată privind obligarea entităților publice de a oferi informațiile solicitate.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

¹⁶⁶ Raport privind asigurarea transparenței în procesul decizional de către autoritățile APC în anul 2018
https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/raport_transparenta_apc_2018.pdf

1. Accesul la informație în Republica Moldova este reglementat prin Legea 982/2000¹⁶⁷, care printre altele prevede: **"Oricine, [...] are dreptul de a căuta, de a primi și de a face cunoscute informațiile oficiale"**.
2. În Raportul de monitorizare SNIA elaborat de CNA (pag.32) este indicat că 54% din entitățile publice au raportat despre desemnarea responsabililor de informațiile de interes public. Subsidiar, în Raport mai sunt indicate următoarele: **"PG a recepționat - 2555 solicitări de informații, ceea ce evocă necesitatea desemnării unor persoane specializate care le vor gestiona și vor monitoriza transparența instituției"**.
3. În același context, în Raportul de activitate al Ombudsmanului pentru anul 2017¹⁶⁸ (pag.16) cu referire la libertatea de exprimare în general, și neîngrădirea accesului la informație, ca parte componentă a acestuia, reiterează recomandarea înaintată în Raportul privind respectare drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în Republica Moldova în 2016¹⁶⁹, și anume **"urgentarea procesului de ajustare a articolelor 15 și 16 din Legea privind accesul la informație la standardele europene", prin reducerea termenului de prezentare a informației și înăsprirea sancțiunilor pentru încălcarea legislației privind accesul la informație pentru persoanele responsabile de prezentarea informației"**. (pag.17)
4. Un subiect sensibil, ignorat de către toate entitățile publice, este asigurarea accesului la informație a persoanelor cu cerințe speciale. Aceasta se referă în special la asigurarea interpretării în limbajul mimico-gestual în interacțiunea oficială a entităților în prestarea serviciilor publice, în particular utilizarea formatelor simple în legătură cu toate serviciile publice.
5. Subsidiar, în Studiul elaborat de Centrul de Jurnalism Independent¹⁷⁰ privind accesul la informație se constată că **"Accesul îngrădit la informație și protecția datelor cu caracter personal rămân în continuare o piedică în activitatea jurnaliștilor**. Chiar dacă legislația națională în domeniu a fost armonizată cu acquis-ul comunitar, prevederile documentelor sunt interpretate abuziv de către autorități. Informațiile de interes public rămân secretizate, făcându-se referire de fiecare dată la protecția datelor cu caracter personal".
6. În Studiul **"Cum statul îngreșează presei accesul la informații de interes public"**, elaborat de Centrul pentru Politici și Reforme¹⁷¹, autorii constată că **"Extinderea termenului de satisfacere a solicitărilor de informație, invocarea legislației cu privire la protecția datelor cu caracter personal, suprapunerea legii cu privire la petiționare cu legea privind accesul la informație, birocratizarea excesivă a procedurii de solicitare a**

¹⁶⁷ Legea nr.982 din 11.05.2000 privind accesul la informație <http://lex.justice.md/md/311759/>

¹⁶⁸ Raportul de activitate al Ombudsmanului pentru anul 2017

<http://ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport2017redfinal.pdf>

¹⁶⁹ Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în RM în anul 2016

http://ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport-ombudsman_2016.pdf

¹⁷⁰ Studiul elaborat de Centrul de Jurnalism Independent <https://radiochisinau.md/studiu-accesul-la-informatie-in-rmoldova-este-specific-regimului-totalitar---50505.html?fbrefresh=1494928871>

¹⁷¹ Centrul pentru Politici și Reforme Studiul **"Cum statul îngreșează presei accesul la informații de interes public"**

<https://cpr.md/2018/06/29/cum-statul-ingredeste-presei-accesul-la-informatia-de-interes-public/>

informațiilor” sunt doar câteva metode de îngrădire a accesului presei la informațiile de interes public.

7. De cealaltă parte, 92% din agenții publici, intervievați în cadrul Sondajului realizat de CIVIS (pag.98) menționează că instituțiile în care activează, răspund la solicitările de acces la informații de interes public. 65% au declarat că răspunsurile din partea instituției sunt oferite întotdeauna și doar 5% din intervievați afirmă că instituțiile din care fac parte au carențe în oferirea de răspunsuri la solicitările de acces la informații de interes public.
8. În anul 2018, **organizațiile din mass-media au evaluat că fiecare a doua solicitare de informații publice au fost neglijate de către autorități**. Preponderent, autoritățile refuză să ofere informații despre gestionarea banilor publici, achizițiile publice, donatorii partidelor politice și despre implicarea demnitarilor în scheme de corupție. Motivele invocate sunt: protecția datelor cu caracter personal, secretul de stat și cel comercial¹⁷². Alte constatări privind îngrădirea accesului la informație de interes public sunt: furnizarea informației prin prisma prevederilor altei legi (Legii cu privire la petiționare) decât celei invocate (Legii privind la accesul la informație), proceduri abuzive, etc¹⁷³.

Acțiunea 11: Asigurarea gestionării transparente și responsabile a patrimoniului public și a asistenței externe.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Informația privind gestionarea patrimoniului entităților publice publicată. Informația privind atragerea și gestionarea asistenței externe, publicată. Rapoartele entităților publice care au atras fonduri externe cu privire la rezultatul (performanța) obținut în urma acestei asistențe. Cartele de audit intern, planurile strategice și planurile anuale ale activității de audit, aprobate de către entitățile publice. Declarațiile privind buna guvernare, publicate pe paginile web ale entităților publice. Raportul anual consolidat privind controlul financiar public intern, prezentat la Guvern. Planurile anuale și trimestriale de achiziții publice ale entităților publice, publicate pe paginile lor web oficiale. Rapoartele Agenției de Achiziții Publice privind achizițiile publice efectuate. Numărul de rezultate ale procedurilor de achiziții publice contestate la Agenția Națională pentru Soluționarea Contestațiilor și în instanțele de judecată și rezultatele examinării.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Analiza Platformei pentru gestionarea asistenței externe¹⁷⁴, platformă indicată pe pagina web oficială a Guvernului, până în anul 2017, se prezintă un **total de – 1963 proiecte**, cu valoarea

¹⁷² Centrul de investigații jurnalistice <https://www.investigatii.md/ro/investigatii/integritate/ce-informatii-tin-in-secret-autoritatile>

¹⁷³ Dezbateri publică Asociația Presei Independente <https://realitatealive.md/live-masa-rotunda-ani-alegerile-vin-i-trec-iar-problemele-raman-participa-reprezentan-i-ai-procuraturii-generale-cna-csm-i-al-ii---91097.html>

¹⁷⁴ Platforma pentru gestionarea asistenței externe <http://amp.gov.md/portal/>

totală a angajamentelor de 4,222,31 mln euro și debursări totale de 2,526,36 mln euro, iar la mijlocul lunii iunie 2019 angajamentele totale constituie 4,529.22 mln euro, debursări totale 2,613.57euro și un număr total de 2054 proiecte.

2. Reeșind din informația prezentată, în topul proiectelor finanțate în anul 2017¹⁷⁵ este **Agencia Turcă de Cooperare Internațională cu angajamente curente de 7,180,000 euro, pentru reconstrucția clădirii Președinției**, urmat de Uniunea Europeană cu grantul de 2,578, 660 euro pentru proiectul Sprijin pentru Cadrul Infrastructurii Calității în contextul DCFTA în RM, urmat de proiectul Construirea noului bloc al Spitalului Raional din Comrat finanțat de Agenția Turcă de Cooperare Internațională cu 1,547,735,42 euro.
3. Pentru anul 2018, pe Platforma pentru Gestionare a Asistenței Externe sunt publicate 5 proiecte de asistență externă în susținerea autorităților publice inițiate în 2018, iar altele 13 proiecte continuate din anii precedenți.¹⁷⁶
4. Controlul asupra formării, administrării și utilizării finanțelor publice și a patrimoniului public este pus în sarcina Curții de Conturi¹⁷⁷. Astfel, conform Raportului anual pentru 2017 asupra administrării și întrebuințării resurselor financiare publice și patrimoniului public¹⁷⁸ **Curtea a realizat în 2017 - 53 misiuni de audit, dintre care 37 misiuni de audit al situațiilor financiare, 12 al performanței și 4 al conformității (pag.14)**
5. Conform comunicatului din 3 mai 2018 Centrul Național Anticorupție CNA și Banca Europeană de Investiții BEI și-au unit eforturile pentru a preveni, depista și curma infracțiunile legate de fraudarea fondurilor europene.¹⁷⁹
6. Din Raportul anual de performanță al Agenției Naționale de Soluționare a Contestațiilor¹⁸⁰ (pag.28), din totalul de 596 decizii în 93 decizii s-a dispus măsuri de remediere, în 35 decizii consilierii au dispus anularea procedurii, în 2 decizii s-a dispus anularea parțială a procedurii. În 119 decizii (20%) emise s-a dispus admiterea parțială a contestațiilor, dintre care: în 41 de cazuri a fost anulată procedura de achiziție publică, 5 decizii s-a dispus anularea parțială a procedurii de achiziție publică, în 65 decizii s-au dispus măsuri de remediere, în 4 decizii

¹⁷⁵ Topul Proiectelor cu finanțare externă:

• Agenția Turcă de Cooperare Internațională	8,816,405.42
• Uniunea Europeană	3,959,934
• Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare	779,174.8
• Ministerul Educației	343,739.39
• Comisia Europeană	200,000
• Delegația Uniunii Europene în Moldova	200,000
• Serviciul de Dezvoltare al Liechtenstein	124,945
• Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională	66,071.74
• Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare	61,901.08
• Fondul Națiunilor Unite pentru Copii	51,487.53

¹⁷⁶ Platforma pentru gestionarea asistenței externe. Proiecte. <http://amp.gov.md/portal/activities?search=&da=&ba=&psec=&loc=>

¹⁷⁷ Curtea de Conturi a RM <http://www.ccrm.md/activitatea-curtii-de-conturi-1-25>

¹⁷⁸ Raportului anual pentru 2017 asupra administrării și întrebuințării resurselor financiare publice și patrimoniului public <http://www.ccrm.md/storage/upload/reports/postari/173/pdf/978a7b4c13ee713ba310578448c4ff21.pdf>

¹⁷⁹ Comunicat de presă CNA <https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=5&id=1918&t=/Serviciul-relatii-publice/Comunicate-de-presa/Gestionarea-asistentei-financiare-europene-acordate-Republicii-Moldova-va-fi-monitorizata-de-CNA-i-Banca-Europeana-de-Investitii>

¹⁸⁰ Agenția Națională de Soluționare a Contestațiilor. Raport anual de performanță 2018

https://ansc.md/sites/default/files/document/attachments/raport_de_performanta_ansc_pentru_anul_2018.pdf

completul a luat act de anularea procedurii de achiziție publică, iar în 2 de anularea parțială a procedurii de achiziție publică. Ca urmare a soluționării contestațiilor, formulate de către operatorii economici, de către completele de soluționare a contestațiilor au fost adoptate 315 decizii (53%) în care s-a dispus respingerea contestațiilor, inclusiv: respinse ca neîntemeiate 197, depuse tardiv 105, iar neconforme/lipsite de obiect 13.

Acțiunea 12: Asigurarea implementării și respectării normelor de etică și deontologie.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Adoptarea codurilor de etică și deontologie pentru entitățile publice care nu au astfel de coduri. Planurile anuale de instruire, inclusiv de instruire continuă, aprobate. Numărul de instruiți și de agenți publici instruiți cu privire la normele de etică și deontologie. Numărul de cazuri de încălcare a normelor de etică și deontologie, sancționate disciplinar.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Normele ce reglementează conduita funcționarilor publici se conțin în Legea 25/2008¹⁸¹, precum și prevederi separate se conțin în legi speciale și regulamente interne. În plan internațional, integritatea funcționarilor e elucidată prin standarde: Acțiune împotriva corupției¹⁸², Recomandarea OECD privind comportamentul etic în serviciul public¹⁸³ Recomandările CoE privind codurile de conduită pentru funcționarii publici.¹⁸⁴
2. Raportul anual de activitate al CNA pentru 2017¹⁸⁵ (pag.20-21) indică cifra de **532 instruiți cu participarea a 20.676 persoane, dintre acestea 16.463 agenți publici**. Acestea direct sau tangențial vizează abordarea normelor etice și deontologice. În anul 2018, CNA raportează pentru I semestru (pag.11-12) desfășurarea a 290 instruiți, cu participarea a 11.290 audienți, dintre care: 10.587 (94%) – agenți publici, în cadrul a 269 de activități de instruire; 481 (4%) – elevi și studenți, în cadrul a 11 activități de instruire; 222 (2%) – alte categorii (antreprenori, părinți și reprezentanții elevilor etc.), în cadrul a 10 instruiți. În perioada vizată au fost desfășurate instruiți în cadrul entităților publice cu sediul în mun. Chișinău, Bălți, Cahul, Orhei, Fălești, Ungheni, Soroca.

¹⁸¹ Legea nr.25 din 22.02.2008 privind Codul de conduită a funcționarului public

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=327607>

¹⁸² Adunarea generală a ONU A/RES/51/59 A 82-a ședința plenară 12 decembrie 1996, Acțiune împotriva corupției, care în Anexă este Codul Internațional de conduită pentru Funcționarii Publici <http://www.un.org/documents/ga/res/51/a51r059.htm>

¹⁸³ Recomandarea OECD privind îmbunătățirea comportamentului etic în serviciul public, inclusive principiile de gestionare a eticii în serviciul public (1998) <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/129>

¹⁸⁴ Recomandarea nr. R (2000) 10 privind codurile de conduită pentru funcționarii publici și modelul de cod de conduită pentru funcționarii publici https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805e2e52 și Rezoluția(97) 24 privind cele douăzeci de principii directe pentru lupta împotriva corupției

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680534ea6

¹⁸⁵ Centrul Național Anticorupție. Raportul de activitate al CNA pentru anul 2017

<https://www.cna.md/lib.php?l=ro&idc=143&t=/Studii-si-analize/Rapoarte-de-activitate&>

3. Pentru anul 2018, în Raportul de monitorizare al SNIA (pag.54) se menționează că în 13 Consilii raionale (Basarabeasca, Cantemir, Cimișlia, Criuleni, Drochia, Edineț, Glodeni, Hîncești, Nisporeni, Orhei, Rîșcani, Sîngerei, Ștefan-Vodă) a fost raportată elaborarea Codurilor de etică și deontologie, iar în cadrul a circa 48% de Consilii municipale/raionale (Cantemir, Cimișlia, Criuleni, Dondușeni, Drochia, Hîncești, Leova, Nisporeni, Orhei, Rîșcani, Telenești, UTA Găgăuzia), a fost asigurată elaborarea și aprobarea Planurilor anuale de instruire. În total, au fost instruiți 192 de reprezentanți ai autorităților administrației publice locale de nivelul II.
4. În Raportul de activitate al ANI pentru 2017 la capitolul instruirii, indică în perioada 01.01.2017 – 31.03.2017 - 72 instruirii cu participarea a 3600 persoane cu tematica: „Completarea declarațiilor de avere și interese personale”, „Conflictul de interese, prevenirea și soluționarea”, „Incompatibilități și restricții”, iar în perioada 24.11.2017 – 27.12.2017 – au fost desfășurate 42 instruirii cu participarea a 1441 persoane din 1120 entități ce includ: APC - 235 subdiviziuni; APL de nivelul 2 - 32; APL de nivelul 1 - 853).
5. În anul 2018, ANI a raportat (pag.8) ca fiind realizate 82 sesiuni de instruire, cu participarea a 3 525 persoane, în cadrul cărora au fost diseminate circa 3 600 materiale informative (broșuri, pliante, etc.) și 2 600 ghiduri. La fel, ANI raportează (pag.9-10) desfășurarea a 6 instruirii cu participarea a 438 subiecți ai declarării averii și a intereselor personale și specialiști responsabili de completarea Registrului subiecților declarării, precum și persoane interesate și 35 sesiuni de instruire a 1314 subiecți ai declarării averii și a intereselor personale și specialiști, responsabili de completarea Registrului subiecților declarării din cadrul autorităților publice locale.
6. Instruirii privind Monitorizarea de către societatea civilă a SNIA au fost organizate de către **Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului – CReDO în parteneriat cu CNA¹⁸⁶ în mai multe centre raionale,¹⁸⁷ precum: Bălți, Cahul, Sîngerei, Comrat, Vulcănești, Ungheni, Cantemir, Leova, cu participarea a 264 persoane¹⁸⁸, inclusiv agenți publici din cadrul primăriilor. În cadrul acestor instruirii, au fost abordate inclusiv normele deontologice de care trebuie să se conducă agenții publici, **norme care ar pretinde cetățenii să fie respectate în prestarea serviciilor publice.****
7. Sondajul realizat de CIVIS (pag.114) apreciază acțiunea respectiv: 72% dintre respondenți au declarat că instituțiile lor dispun de un cod de etică, și acesta este, de regulă, adus la cunoștința noilor angajați. Totuși, **cel puțin 1/3 ar avea nevoie de informații suplimentare despre diferite aspecte referitoare la normele de etică și integritate.** 77% dintre agenții publici au afirmat că în organizațiile lor există structură / persoană responsabilă pentru etică, iar activitatea acesteia este înalt apreciată. **Totuși, analiza aprofundată evidențiază un nivel relativ redus de cunoaștere a normelor**

¹⁸⁶ Instruirii și educație anticorupție <https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=132&id=1773&t=/Sensibilizare/Instruirii/Instruirii-i-educatie-anticoruptie/Seminar-privind-monitorizarea-Strategiei-Nationale-de-Integritate-si-Anticoruptie>

¹⁸⁷ Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului – CReDO organizează consultări publice cu cetățenii privind SNIA <http://integritate.md/stiri/dialogul-cu-cetatenii-republicii-moldova-credo-organizeaza-consultari-publice-cu-privire-la-strategia-nationala-pentru-lupta-impotriva-coruptiei/>

¹⁸⁸ Instruirii organizate în cadrul proiectului Participarea la politici publice privind reformele din sectorul justiției în Republica Moldova, realizat de CReDO, cu susținerea UNDEF <http://www.credo.md/pageview?id=615>

deontologice, dat fiind faptul că doar 71% din agenți publici au apreciat drept ne etice toate situațiile listate în chestionar. 29% dintre agenții publici cunosc situații când au fost încălcate normele de etică și deontologie în organizația lor, iar majoritatea acestora au fost sancționate.

8. La accesarea paginii web a Academiei de Administrare Publică, entitate instituită pentru realizarea instruirilor funcționarilor publici debutanți și cursurilor de perfecționare la comanda de stat, nu a fost identificat vreun raport despre numărul de agenți publici instruiți, entitățile instruite, localitățile în care s-ar fi petrecut asemenea instruiți sau calitatea cursurilor predate¹⁸⁹.

Acțiunea 13: Asigurarea respectării regimului de restricții și limitări în legătură cu încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu și migrarea agenților publici în sectorul privat (pantufraj).

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Numărul anual de agenți publici care și-au încetat mandatul, raporturile de muncă sau de serviciu și numărul ofertelor de muncă sau de angajare oferite agenților publici în cadrul organizațiilor comerciale, comunicate de către agenții publici înainte de încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu. Numărul de contracte comerciale refuzate anual de către entitățile publice din motivul că în organizațiile comerciale activează persoane care, pe parcursul ultimului an, au fost agenți publici în cadrul entităților publice.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. **Pantufrajul** comportă în sine un risc de corupție prin posibilitatea exercitării din mediul privat al influențelor necorespunzătoare, ceea ce ar determina agentul public să-și desfășoare atribuțiile în mod necorespunzător, inclusiv în detrimentul entității publice în care activează. Situația privind migrația agenților publici în sectorul privat – denumită pantufraj (uși rotative) și limitările impuse acestora au fost elucidate în cadrul Raportului GRECO.¹⁹⁰
2. Din Raportul de activitate al ANI (pag. 6) rezultă că la **eliberarea din funcție au fost depuse 4.098 declarații**, iar Raportul de activitate al CEC (pag.81) rezultă că în anul 2017 au fost examinate și adoptate **508 de hotărâri CEC, privind ridicarea, atribuirea și declararea vacanței mandatelor de consilieri locali**¹⁹¹, fără însă a specifica numărul exact de mandate ridicate pe parcursul anului, astfel, fiind imposibil de estimat numărul acestora pentru a anticipa și monitoriza fenomenul de pantufraj.

¹⁸⁹ Academia de Administrare Publică pe lângă Guvernul RM <http://www.aap.gov.md/ro/article/cursuri-la-comanda-de-stat>

¹⁹⁰ Extras din Raportul GRECO 2007. Privind migrarea funcționarilor publici în sectorul privat (pantoufrage/ uși rotative) <http://www.procuratura.md/file/Definitia%20de%20pantufraj.pdf>

¹⁹¹ Raportul de activitate al CEC pentru anul 2017 în conformitate cu activitățile prevăzute în Planul strategic al CEC pentru anii 2016-2019 http://www.cec.md/files/files/1444anexaraportcec2017sedintafinal_6598958.pdf

3. În anul 2018, ANI a emis, conform Raportului anual de activitate (pag.13) 2 acte de constatare a restricțiilor, care cad sub incidența art. 313 /6 din CC RM „Încălcarea regimului juridic al restricțiilor și limitărilor în legătură cu încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu și migrarea în sectorul privat al agenților publici (pantuflej)”, astfel fiind întocmite o procese-verbale asupra actelor constatate. În ceea ce privește CEC, datele nu pot fi contrapuse și verificate cu cele din anul precedent, deoarece CEC nu a publicat un raport de activitate, inclusiv la subiectul mandatelor atribuite și revocate pe parcursul anului 2018¹⁹²
4. Potrivit Raportului anual de activitate al CNA 2017 (pag. 20) în perioada de raportare CNA a eliberat la solicitarea a **65 de entități - 4.456 caziere de integritate**, iar în **I semestru al anului 2018** CNA a eliberat la solicitare, conform raportului pentru primele 6 luni (pag.11) **2869 de certificate de cazier de integritate**. Pentru anul 2018 CNA (pag.44) raportează despre 77 % de certificate de caziere de integritate solicitate de către MAI; 13% Ministerul Justiției; 5% - Agenții; 2% Ministerul finanțelor; 3% alte autorități.
5. Subsidiar, în Raportul de monitorizare al SNIA (pag.63) se menționează că **Platforma electronică de asigurare a integrității instituționale și de evidență a E-cazier** este funcțională și se află în perioada de mentenanță **din luna octombrie a anului 2017**, iar Raportul ANI (pag.8) menționează că lansarea oficială a **SI e-Integritate a avut loc la 28 decembrie 2017**.
6. Conform Raportului de monitorizare al SNIA pentru I semestru 2018 (pag.55) **14 Consilii raionale** din cele raportoare **au exclus acțiunea dată din planul local anticorupție pentru perioada 2018-2020, considerând-o o acțiune neactuală/neaplicabilă**, astfel tergiversând procesul de monitorizare a măsurii la nivelul APL.
7. Potrivit Sondajului CIVIS (pag.105) la subiectul cunoașterii de către agenții publici a fenomenului de pantuflej, a restricțiilor impuse de funcția publică la eliberare, datele prezentare sunt: **80% dintre agenții publici afirmă că nu există restricții de post angajare** (angajare la următorul loc de muncă) pentru colaboratorii instituțiilor în care activează. 4% dintre respondenți au declarat că aceste restricții există în organizațiilor lor, iar 16% nu știu dacă instituțiile aplică restricțiile de post angajare. 44% respondenți au menționat că nu este legal / corect ca un agent public să se angajeze prin transfer de la o agenție de stat la un minister (ceea ce reprezintă răspunsul corect), 38% consideră că asemenea cazuri nu sunt ilegale / incorecte, iar 18% nu știu să răspundă la această întrebare. Dintre cei care au menționat că situațiile de transfer nu sunt legale / corecte, marea majoritate a declarat că nu există cazuri similare în organizațiile lor (88%).

Acțiunea 14: Asigurarea implementării managementului riscurilor de corupție.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Registrele riscurilor, care includ și riscurile de corupție, elaborate de către entitățile publice. Completarea registrului riscurilor cu riscurile de corupție după incidentele de

¹⁹² Comisia Electorală Centrală. Rapoarte de ctivitate și Planuri strategice <https://a.cec.md/ro/rapoarte-cec-3370.html> (20.02.2019)

integritate din cadrul entităților publice. Raportul privind implementarea măsurilor de tratare a riscurilor, elaborat anual.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Riscul de corupție reprezintă probabilitatea producerii unei manifestări de corupție prin care este afectată realizarea obiectivelor entității publice¹⁹³. Metodologia de identificare a riscurilor de corupție în cadrul entităților publice și de analiză a factorilor de risc care le generează a fost aprobată la 20 martie 2018¹⁹⁴.
2. În Raportul anual de activitate al CNA pentru anul 2017 (pag.18) se menționează despre evaluarea riscurilor de corupție în cadrul a 2 entități (Primăria mun.Chișinău și IGP) și inițierea unei evaluări de sistem, totodată, monitorizând planurile de integritate. Analiza site-ului CNA la compartimentul – Evaluarea integrității instituționale, identifică 21 rapoarte de monitorizare a realizării Planurilor de integritate în cadrul entităților publice¹⁹⁵.
3. În Raportul CNA pentru I semestru al anului 2018 (pag.5) la subiectul managementului riscurilor de corupție, raportează efectuarea a 184 produse analitice, dintre care 12 strategice și 17 operaționale. Pentru comparație în 2017 au fost elaborate 159 produse analitice, dintre care 12 tratative și 147 operaționale. Domeniile prioritare analizate din perspectiva riscurilor de corupție au fost: învățământ, sănătate, gestionarea mijloacelor provenite din asistență externă.
4. Concomitent, Raportul de monitorizare SNIA pentru **anul 2017** (pag.33) menționează că **52% din entități au raportat ținerea registrului de evidență a riscurilor de corupție**, dintre care doar **19% au confirmat completarea registrului** ulterior manifestării incidentelor de integritate în cadrul entității. Pentru anul **2018**, **52 % din APL țin Resgitrele riscurilor**, după cum se arată în Raportul de monitorizare SNIA pentru I semetru al anului 2018 (pag.56).
5. Sondajul CIVIS (pag.106) demonstrează o rată de 18% dintre agenții publici afirmă despre lipsa unui plan de integritate în entitatea în care activează, iar 31% - nu cunosc despre existența unui astfel de plan. Concomitent, fiecare al 3-lea agent public afirmă că instituția pe care o reprezintă dispune de registru al riscurilor de corupție. Ponderea respondenților care au menționat lipsa acestui document reprezintă 27%, iar a celor care nu cunosc despre existența unui astfel de document este de 39%.

¹⁹³ Conform definiției din Legea 325/2013 <http://lex.justice.md/md/351535/>

¹⁹⁴ Ordin despre aprobarea Metodologiei de identificare a riscurilor de corupție în cadrul entităților publice, de identificare a agenților publici expuși acestor riscuri și de analiză a factorilor de risc care le generează
https://www.cna.md/public/publications/1883127_md_metodologia_de.pdf

¹⁹⁵ Evaluarea integrității. Rapoarte de monitorizare.
<https://www.cna.md/lib.php?l=ro&idc=165&year=&month=&day=&t=/Evaluarea-integritatii-institutionale/Rapoarte-de-monitorizare/&page=1>

6. Raportul privind implementarea Legii nr.325/2013 privind evaluarea integrității instituționale pentru anul 2018¹⁹⁶, (pag.3) menționează că în 2018 au fost testate 7 entități publice, - în anul 2018 - Agenția pentru Eficiență Energetică/Fondul pentru Eficiență Energetică, Centrul de Medicină Legală, IMSP Institutul de Neurologie și Neurochirurgie; - în martie 2019 - IMSP Institutul Oncologic, iar la 3 entități publice procesul de evaluare este în derulare (Agenția Națională Transport Auto, Agenția Națională Sănătate Publică, Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței. În urma evaluărilor au fost identificate riscuri specifice fiecărui domeniu de activitate și au fost propuse remedieri materializate prin Planurile de integritate, adoptate pentru fiecare entitate în parte.

Acțiunea 15: Instruirea agenților publici și a conducătorilor entităților publice cu privire la rigorile de integritate instituțională.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2018, periodic la solicitare

Indicator de progres: 100% de instituții au efectuat instruirii în baza solicitărilor transmise. Conducătorii și agenții publici a cel puțin 85% dintre entitățile publice instruiți. Numărul de solicitări de instruire cu privire la integritatea instituțională. Instruirea anuală a cel puțin 15000 de reprezentanți ai entităților publice (conducători și agenți publici). Aprecierea instruirilor de către audienți.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

1. Conform informațiilor conținute în Raportul de activitate al CNA pentru anul 2018 (pag.31), CNA a desfășurat 509 instruirii cu participarea a 19.483 persoane. Pentru aceeași perioadă, în Raportul de activitate ANI pentru 2018, se menționează (pag.7) că în lunile noiembrie - decembrie au fost desfășurate 35 sesiuni de instruire cu participarea a 1314 subiecți și 4 sesiuni de instruire pentru conducători la care au participat 73 persoane cu funcții de conducere.
2. Acțiunea este considerată în proces de realizare, deoarece are un caracter de desfășurare permanent.

Acțiunea 16: Instruirea responsabililor de elaborarea proiectelor de acte legislative, normative și departamentale cu privire la evitarea riscurilor de corupție la elaborarea proiectelor.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2018, periodic la solicitare

Indicator de progres: Numărul instruirilor și al agenților publici responsabili de elaborări instruiți. Numărul solicitărilor de instruire cu privire la evitarea riscurilor de corupție la elaborarea proiectelor.

¹⁹⁶ Raport privind implementarea Legii nr.325 din 23.12.2013 cu privire la evaluarea integrității instituționale anul 2018
https://cna.md/public/publications/230575_md_raport_cu_privi.pdf

Acțiunea 17: Instruirea agenților publici și a conducătorilor entităților publice cu privire la legislația evaluării integrității instituționale.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2018, periodic la solicitare

Indicator de progres: Numărul instruirilor, al conducătorilor și al agenților publici instruiți. Numărul solicitărilor de instruire cu privire la evaluarea integrității instituționale.

Acțiunea 18: Instruirea conducătorilor entităților publice cu privire la managementul riscurilor de corupție și întocmirea planurilor de integritate instituțională.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2018, periodic la solicitare

Indicator de progres: Numărul instruirilor, al conducătorilor de entități publice. Numărul solicitărilor de instruire cu privire la managementul riscurilor de corupție și întocmirea planurilor de integritate.

Evaluarea acțiunilor 15-18

Evaluare CNA: acțiuni realizate

Evaluare CReDO: acțiuni realizate

Considerente acțiunile 15-18:

1. În anul 2018 CNA, în calitate de entitate implementatoare a raportat organizarea și desfășurarea a 509 instruiți în domeniul integrității și anticorupției. La instruiți au participat 19 483 persoane¹⁹⁷ printre care: conducătorii entităților și agenții publici încadrați. La fel, angajații Direcției educație anticorupție din cadrul DGPC desfășoară săptămânal planificări de desfășurare a instruirilor¹⁹⁸.
2. Acțiunile 15-18 sunt evaluate ca în proces de realizare, deoarece au un caracter permanent de desfășurare.

Acțiunea 19: Crearea unui mecanism de coordonare a elaborării și implementării planurilor sectoriale anticorupție la nivelul APC din subordinea Guvernului responsabile de sectoarele prevăzute la acțiunile 20–28.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017

Indicator de progres: Elaborarea implementarea și monitorizarea Planurilor sectoriale anticorupție. Elaborarea structurii-tip a PA pentru anii 2018-2020 și a rapoartelor de implementarea ale acestora.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

¹⁹⁷ CNA. Raport de activitate al CNA pentru anul 2018 (pag.18)

https://www.cna.md/public/files/Raport_de_activitate_CNA_2018_.pdf

¹⁹⁸ CNA. Sensibilizare. Instruiți și educație anticorupție

<https://www.cna.md/lib.php?l=ro&idc=132&t=/Sensibilizare/Instruiți/Instruiți-i-educatie-anticoruptie&>

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

1. La data de 29.08.2017 a fost adoptată Hotărârea Guvernului nr.676 privind aprobarea mecanismului de elaborare și coordonare a planurilor sectoriale și locale de acțiuni anticorupție pentru anii 2018-2020¹⁹⁹ și Modelul Planului local anticorupție pentru anii 2018-2020²⁰⁰.
2. Cu suportul UNDP²⁰¹ la sfârșitul lunii mai 2017²⁰² în sprijinul CNA au fost angajați 10 experți naționali pentru acordarea suportului în elaborarea Planurilor sectoriale anticorupție în domeniile: vamal, fiscal, achiziții publice, administrarea și deținerea proprietății publice, ocrotirea sănătății și asigurările medicale, educație, agroalimentar, ordine publică, mediu ambiant.

Acțiunea 20 – 28: Aprobarea și implementarea planurilor sectoriale anticorupție.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017 – pentru aprobare. Permanent, trimestrial, începând cu trimestrul I anul 2018 – pentru implementare

Indicator de progres: Elaborarea și implementarea PA sectoriale anticorupție în domeniile de competență pentru anii 2018 – 2020.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. Planurile de acțiuni sectoriale anticorupție au fost aprobate cu decalaje între 6 luni (17.04.2018 – PA sectorul fiscal) 1 an și 2 luni (18.01.2019 – PA sectorul agro-alimentar) de la termenii prestabiliți²⁰³.
 - ✓ Plan anticorupție în domeniul vamal, aprobat prin HG nr.410 din 07.05.2018²⁰⁴;

¹⁹⁹ Hotărârea nr.676 din 29.08.2017 privind aprobarea mecanismului de elaborare și coordonare a planurilor sectoriale și locale de acțiuni anticorupție pentru anii 2018-2020 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371169>

²⁰⁰ Model al Planului local anticorupție pentru anii 2018-2020 <https://www.cna.md/tabview.php?l=ro&idc=64&t=/Strategia-nationala-anticoruptie/Strategia-nationala-anticoruptie>

²⁰¹ Ten (10) National consultants to support the National Anticorruption Centre and sector institutions in the drafting Anticorruption Sector Plans <http://www.undp.md/newjobs/jobdetails/1541/>

²⁰² 10 consultanți pentru sprijinirea Centrului Național Anticorupție și a instituțiilor sectoriale în elaborarea planurilor sectoriale anticorupție http://www.civic.md/angajari/37337-ten-10-national-consultants-to-support-the-national-anticorruption-centre-and-sector-institutions-in-the-drafting-anticorruption-sector-plans.html?utm_source=feedburner&utm_medium=email&utm_campaign=Feed%3A+MonitorulCivic-Angajari+%28CIVIC.MD+Anunturi+Angajari%29

²⁰³ Hotărârea Guvernului nr.676 din 29.08.2017 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371169>

"4. Autoritățile responsabile de implementarea planurilor sectoriale de acțiuni anticorupție vor elabora, cu suportul Centrului Național Anticorupție, și vor transmite Guvernului spre aprobare planurile de acțiuni **în termen de 2 luni de la data aprobării prezentei hotărâri.** (01.11.2017) - 2 luni de la publicare în MO

²⁰⁴ Hotărârea nr.410 din 07.05.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul vamal pentru anii 2018-2020 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=375371>

- ✓ Plan anticorupție în domeniul fiscal, aprobat prin HG nr.325 din 17.04.2018²⁰⁵
 - ✓ Plan anticorupție în domeniul achizițiilor publice, aprobat prin HG nr. 370 din 21.04.2018²⁰⁶
 - ✓ Plan anticorupție în domeniul administrării și deetatăzării proprietății publice, aprobat prin HG nr.554 din 18.06.2018²⁰⁷
 - ✓ Plan anticorupție în domeniul ocrotirii sănătății și asigurărilor medicale, aprobat prin HG nr.892 din 12.09.2018²⁰⁸,
 - ✓ Plan anticorupție în domeniul educației, aprobat prin HG nr. 816 din 20.08.2018²⁰⁹
 - ✓ Plan anticorupție în domeniul agroalimentar, aprobat prin HG nr.19 din 18.01.2019²¹⁰,
 - ✓ Plan anticorupție în domeniul asigurării ordinii publice, aprobat prin HG nr.597 din 26.06.2018²¹¹
 - ✓ Plan anticorupție în domeniul protecției mediului ambiant, aprobat prin HG nr.1206 din 05.12.2018²¹².
2. De menționat că, în conformitate cu Hotărârea Guvernului 676/29.08.2017²¹³, entitățile publice implementatoare elaborează rapoarte trimestrial privind progresul și dificultățile implementării PA sectoriale și locale.

Acțiunea 29: Crearea unui mecanism de coordonare a elaborării și implementării planurilor anticorupție la nivel local.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017

Indicator de progres: Actul normativ privind mecanismul de coordonare a implementării planurilor anticorupție, aprobat. Mecanismul de coordonare funcțional.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

²⁰⁵ Hotărârea nr.325 din 17.04.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul fiscal pentru anii 2018-2020 <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=375057&lang=1>

²⁰⁶ Hotărârea nr.370 din 21.04.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul achiziții publice pentru anii 2018-2020 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=375162>

²⁰⁷ Hotărârea nr.554 din 18.06.2018 cu privire la aprobarea Planului sectorial anticorupție în domeniul administrării și deetatăzării proprietății publice pentru anii 2018-2020 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=375965>

²⁰⁸ Hotărârea nr.892 din 12.09.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul sănătății și asigurării obligatorii de asistență medicală pentru anii 2018-2020 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=377533>

²⁰⁹ Hotărârea nr.816 din 20.08.2018 privind aprobarea Planului sectorial anticorupție în domeniul educației pentru anii 2018-2020 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=377087>

²¹⁰ Hotărârea nr 19 din 18.01.2019 cu privire la aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul agroalimentar pentru anii 2019-2020 <http://www.legis.md/cautare/rezultate/112628>

²¹¹ Hotărârea nr.597 din 26.06.2018 cu privire la aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul asigurării ordinii publice pentru anii 2018-2020 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=376202>

²¹² Hotărârea nr.1206 din 05.12.2018 cu privire la aprobarea Planului sectorial anticorupție în domeniul protecției mediului pentru anii 2018-2020 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=378837>

²¹³ Hotărârea Guvernului Nr. 676 din 29.08.2017 privind aprobarea mecanismului de elaborare și coordonare a planurilor sectoriale și locale de acțiuni anticorupție pentru anii 2018-2020 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371169>

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

1. Pe pagina web a CNA este plasat Modelul Planului local anticorupție pentru anii 2018-2020²¹⁴, model, care a fost transmis, conform Raportului CNA, către 35 entități administrativ-teritoriale de nivelul II.
2. Planul local anticorupție pentru AAPL de nivelul II conform modelului elaborat, conține 5 priorități:
 1. Consolidarea integrității instituționale a APL prin prisma aplicării corespunzătoare a legislației anticorupție,
 2. Gestionarea patrimoniului public local în condiții de legalitate, transparență și eficiență,
 3. Asigurarea transparenței și prevenirea corupției în procesul de planificare, desfășurare și monitorizare a achizițiilor publice,
 4. Sporirea calității serviciilor publice printr-un management eficient al resurselor umane,
 5. Îmbunătățirea comunicării cu cetățenii și transparenței activității APL-urilor.

Acțiunea 30: Adoptarea și implementarea planurilor anticorupție în domeniul administrării publice locale.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017 – pentru aprobare. Permanent, trimestrial, începând cu trimestrul I anul 2018 – pentru implementare

Indicator de progres: Planurile anticorupție la nivel local, adoptate de către APL de nivelul II. Rapoartele semestriale privind implementarea planurilor, audiate în cadrul Grupului de monitorizare 3 și publicate pe paginile web ale Cancelariei de Stat și APL de nivelul II.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată.

Considerente:

1. Raportul de monitorizare al CNA 2017 expune următoarea informație cu referire la implementarea acțiunii 30 (pag.55): Planul local anticorupție include **17 rezultate scontate și 35 de acțiuni la nivelul APL**. Astfel, 45% din Consilii raionale, au aprobat Planurile anticorupție în domeniul APL pentru anii 2018 - 2020 (Cahul, Cantemir, Călărași, Cimișlia, Dondușeni, Edineț, Fălești, Hîncești, Leova, Nisporeni, Ocnița, Rîșcani, Strășeni, Șoldănești, Ungheni). Subsidiar, la următoarele ședințe ale Consiliilor municipale/raionale urmează să aprobe Planul local anticorupție, Consiliile municipale/raionale Chișinău, Anenii Noi, Basarabeasca, Drochia, Ialoveni, Orhei, Sîngerei, Soroca, Ștefan-Vodă, Taraclia și Rezina.

²¹⁴ Model al Planului local anticorupție pentru anii 2018-2020 <https://www.cna.md/tabview.php?l=ro&idc=64&t=/Strategia-nationala-anticoruptie/Strategia-nationala-anticoruptie>

2. Totodată, Consiliile raionale Telenești, Criuleni, Călărași și Primăria orașului Cimișlia, Primăria mun. Bălți au elaborat Planul strategic local anticorupție și de integritate a APL pentru perioada 2016-2021. Prin urmare, inițiativa de a adopta un Plan de acțiuni anticorupție cu un termen de implementare de 5 ani (2016-2021) este una salutară, însă aceasta presupune asumarea responsabilității de a adopta modificări ulterioare ale acestui Plan, în conformitate cu documentele de politici care au fost adoptate ulterior, precum SNIA 2017-2020. În rezultat, Consiliile municipale/raionale Bălți, Criuleni și Telenești au inițiat procedura de revizuire a Planurilor locale cu introducerea noilor rigori de integritate.
3. După accesarea website-urilor AAPL de nivelul II (Consiliilor raionale), au fost identificate (unele pe website-urile consiliilor raionale, altele la activarea motorului de căutare Google), ca fiind adoptate și publicate Planurile locale anticorupție pentru următoarele consilii raionale:
 - 1) Consiliul raional Basarabeasca - incluse 28 acțiuni²¹⁵;
 - 2) Consiliul municipal Bălți - cu 18 acțiuni incluse²¹⁶;
 - 3) Consiliul raional Cahul - 35 acțiuni²¹⁷
 - 4) Consiliul raional Cimișlia - incluse 35 acțiuni²¹⁸;
 - 5) Consiliul raional Dondușeni - cu 35 acțiuni incluse²¹⁹;
 - 6) Consiliul raional Edineț - cu 35 acțiuni incluse²²⁰;
 - 7) Consiliul raional Fălești - 31 acțiuni²²¹;
 - 8) Consiliul raional Florești - 34 acțiuni²²²;
 - 9) Consiliul raional Ialoveni - conține 63 acțiuni²²³
 - 10) Consiliul raional Leova - 31 acțiuni²²⁴;
 - 11) Consiliul raional Rezina - 30 acțiuni²²⁵;
 - 12) Consiliul raional Strășeni - 27 acțiuni²²⁶;

²¹⁵ Consiliul raional Basarabeasca. Plan local anticorupție și Raport pentru semestrul I <http://basarabeasca.md/ru/%D1%80%D1%83%D1%81%D1%81%Do%BA%Do%B8%Do%B9-%Do%BD%Do%BE%D1%80%Do%BC%Do%Bo%D1%82%Do%B8%Do%B2%Do%BD%D1%8B%Do%B5-%Do%Bo%Do%BA%D1%82%D1%8B/>

²¹⁶ Primăria mun. Bălți. Monitorizarea executării planului de acțiuni anticorupție <http://balti.md/monitorizarea-executarii-planului-de-actiuni-anticoruptie/>

²¹⁷ Decizie cu privire la aprobarea Planului raional anticorupție pentru anii 2018-2020 <http://cahul.md/wp-content/uploads/2017/12/39.pdf>

²¹⁸ Consiliul raional Cimișlia. Plan local anticorupție, decizia 08/17 <http://raioncimislia.md/317-2/>

²¹⁹ Consiliul Raional Dondușeni <http://donduseni.md/planul-local-anticoruptie-pe-anii-2018-2020/>

²²⁰ Consiliul raional Edineț. Plan local anticorupție <http://edinet.md/wp-content/uploads/2018/07/7-Cu-privire-la-aprobarea-Planului-de-ac%C5%A3iuni-anticorup%C8%9Bie-pe-anii-2018-2020.pdf>

²²¹ Consiliul raional Fălești. Plan local anticorupție și Raportul anticorupție pentru anul 2018 <http://www.cr-falesti.md/index.php/plan-anticorupt>

²²² Consiliul raional Florești. Plan local anticorupție https://docs.google.com/document/d/1-weXQVX_NbqBsdYUq28GgzyyzJo6QwuV/edit#

²²³ Consiliul raional Ialoveni <http://ialoveni.md/wp-content/uploads/2018/02/PLAN-ANTICORUPTIE-2018-2020.pdf>

²²⁴ Decizia nr.1.21 din 15.02.2018 cu privire la aprobarea Planului local (raional) anticorupție pentru anii 2018-2020 http://www.leova.md/media/files/files/plan_local_anticoruptie_2018-2020_4162371.pdf

²²⁵ Consiliul raional Rezina consiliu.rezina.md/docs/doc291.docx

²²⁶ Decizie nr.5/12 din 21 decembrie 2017 cu privire la aprobarea Planului local anticorupție pentru anii 2018-2020 http://crstraseni.md/media/files/files/decizia_5_12_cu_privire_la_aprobarea_planului_local_anticoruptie_pentru_anii_2018-2020_5090767.pdf

- 13) Consiliul raional Sângerei – 26 acțiuni²²⁷;
 - 14) Consiliul raional Râșcani – 31 acțiuni²²⁸;
 - 15) Consiliul raional Ștefan Vodă – 35 acțiuni²²⁹.
4. Raportul de monitorizare pentru anul 2018 (pag.50) menționează, cu referire la realizarea acțiunii respective: "din informațiile parvenite în adresa Secretariatului Grupului de Monitorizare a CNA, pentru anul 2018, din numărul total de Consilii raionale, 92% au aprobat Planurile anticorupție locale pentru anii 2018- 2020 (Anenii Noi, Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Călărași, Cimișlia, Comrat, Dondușeni, Edineț, Fălești, Florești Hîncești, Ialoveni, Leova, Nisporeni, Ocnița, Rezina, Rîșcani, Strășeni, Șoldănești, Ungheni, Taraclia, UTA Găgăuzia, Căușeni, Soroca, Drochia, Orhei, Telenești, Sîngerei, Ștefan-Vodă, Glodeni). Planul local anticorupție urmează a fi aprobat la următoarele ședințe ale Consiliului municipal Chișinău și Consiliului raional Dubăsari și Briceni".
5. Nu au fost identificate Planurile locale anticorupție pe paginile web ale următoarelor AAPL:
- 1) Consiliul municipal Chișinău – incluse 33 acțiuni anticorupție, nu este aprobat²³⁰;
 - 2) Consiliul raional Anenii Noi²³¹;
 - 3) Consiliul raional Briceni²³²
 - 4) Consiliul raional Cahul²³³;
 - 5) Consiliul raional Călărași²³⁴;
 - 6) Consiliul raional Comrat²³⁵;
 - 7) Consiliul raional Glodeni²³⁶;
 - 8) Consiliul raional Dubăsari²³⁷
 - 9) Consiliul raional Hîncești²³⁸;
 - 10) Consiliul raional Ocnița²³⁹;
 - 11) Consiliul raional Nisporeni²⁴⁰;
 - 12) Consiliul raional Telenești²⁴¹.

²²⁷ Planul local anticorupție pentru anii 2018-2020 http://www.singerei.md/images/Plan_local_antikorup%C8%9Bie_pt_site.pdf

²²⁸ Consiliul raional Râșcani cu privire la aprobarea planului local anticorupție pentru anii 2018-2020 http://www.riscani.md/index.php?pag=procesul_decizion_al&ids=proiecte_decizii&id=4696&start=

²²⁹ Planul anticorupție al Consiliului raional Ștefan Vodă pentru anii 2018-2020 <http://stefan-voda.md/planul-anticoruptie-al-consiliului-raional-stefan-voda-pentru-anii-2018-2020/>

²³⁰ Proiect Plan anticorupție Primăria mun.Chișinău pentru anii 2018-2020 https://www.chisinau.md/public/files/anul_2018/cmc24.07.18/Plan_local_antikorup.1.pdf

²³¹ Consiliul Raional Anenii Noi <http://anenii-noi.com/?s=Plan+anticoruptie+local>

²³² Consiliul raional Briceni <http://www.briceni.md/Deciziile-Consiliului-Raional.html>

²³³ Consiliul raional Cahul <http://cahul.md/?s=Plan+local+anticoruptie>

²³⁴ Consiliul raional Călărași, Planul a fost inclus pe ordinea de zi a ședinței din 15 decembrie 2017, cu numărul 27 pe ordinea de zi, însă ulterior nu a fost publicată decizia și planul local anticorupție.

<http://www.calarasi.md/index.php/component/search/?searchword=plan%20local%20anticorup&searchphrase=all&Itemid=106>

²³⁵ Consiliul raional Comrat. <http://www.gagauzia.md/search.php>

²³⁶ Consiliul raional Glodeni <http://www.glodeni.md/ro>, nu este nici motor de căutare

²³⁷ Consiliul raional Dubăsari <http://dubasari.md/pagins/regulamente>

²³⁸ Consiliul raional Hîncești <https://hincesti.md/?s=plan+local+anticoruptie>

²³⁹ Consiliul raional Ocnița <https://ocnita.md/?s=plan+local+anticoruptie>

²⁴⁰ Consiliul raional Nisporeni <https://nisporeni.md/libview.php?l=ro&idc=189&id=2636>

²⁴¹ Consiliul raional Telenești <https://telenesti.md/?s=Plan+local+anticoruptie>, este publicat doar planul anterior

- 13) Consiliul raional Orhei²⁴², a fost publicat, ulterior, la actualizarea informației, nu a mai fost identificat, pe website fiind publicată doar decizia nr.89, iar anexa cu Plan a fost ștearsă.

Acțiunea 31: Crearea unei platforme electronice a Guvernului ce ar permite monitorizarea externă a fluxului de proiecte de legi și de hotărâri ale Guvernului, precum și accesul publicului la proiectele respective și la materialele aferente din momentul transmiterii lor la Guvern.

Termen de realizare: trimestrul II anul 2018

Indicator de progres: Platforma electronică ce permite monitorizarea externă a fluxului de proiecte de legi și de hotărâri ale Guvernului, integrată pe pagina web oficială a Guvernului după consultarea societății civile asupra caracterului prietenos pentru utilizator.

Evaluare CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată

Considerente:

1. La 8 mai 2018, prin Hotărârea Guvernului nr.414²⁴³ prin reorganizare a fost creată Agenția de Guvernare Electronică²⁴⁴.
2. La moment, pe platforma respectivă este indisponibilă vizualizarea aplicației e-Legislație²⁴⁵, care ar permite monitorizarea externă a proiectelor de legi și hotărâri ale Guvernului, accesul societății civile la consultarea acestora printr-o interfață prietenoasă, accesibilă și actualizată permanent.

Acțiunea 32: Extinderea listei de servicii publice prestate prin intermediul platformei electronice www.servicii.gov.md.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Numărul de servicii publice noi prestate prin intermediul platformei electronice www.servicii.gov.md, lansate anual. Numărul de servicii publice cu plată electronică prin intermediul platformei www.servicii.gov.md

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

²⁴² Consiliul raional Orhei <http://or.md/wp-content/uploads/2019/01/89-din-13.08.2018-Cu-privire-la-implementarea-planului-local-anticorup%C8%99Bie-pentru-perioada-semesterul-I-al-anului-2018.pdf> Planul local anticorupție în anexă lipsește

²⁴³ Hotărârea Nr. 414 din 08.05.2018 cu privire la măsurile de consolidare a centrelor de date în sectorul public și de raționalizare a administrării sistemelor informaționale de stat
<http://lex.justice.md/md/375459/>

²⁴⁴ Agenția de Guvernare Electronică <http://egov.md/ro/despre>

²⁴⁵ Agenția de Guvernare Electronică <http://egov.md/ro/search/node/e-legislatie>

1. Raportul de monitorizare SNIA 2017 (pag.37) menționează că platforma electronică servicii.gov.md, are 2 interfețe: interfața informativă - pe care se regăsesc fișele/pașapoartele serviciilor publice, care conțin informații despre **592 servicii** publice și interfața interactivă care oferă beneficiarilor acces către **126 e-servicii**.
2. Achitarea electronică disponibilă prin Serviciul Guvernamental de Plăți Electronice - Mpay conține **33 grupuri de servicii**, ce permite achitarea a peste 60 de acte/certificate etc. La momentul raportării, 23 autorități prestatoare de servicii publice și 16 operatori de plăți sunt conectați la Serviciul Mpay. Toate serviciile prestate de SFS prin intermediul servicii.gov.md sunt gratuite. Pe parcursul 2017 prin intermediul platformei electronice www.servicii.gov.md a fost lansat un nou serviciu prestat de CNAS „Indemnizație paternală”.
3. La accesarea nemijlocită a platformei electronice <https://servicii.gov.md/> sunt anunțate ca fiind disponibile **608 servicii și 154 e-servicii**. Către data de 20.02.2019, Portalul Serviciilor Publice oferă 636 servicii disponibile și 164 e-servicii.
4. Raportul anual de activitate pentru anul 2017 al Agenției Servicii Publice²⁴⁶ (pag. 7) menționează că prin intermediul rețelelor „Ghișeu multimedia” și a portalului guvernamental www.servicii.gov.md au fost acordate în **total - 11 102 servicii electronice** de stare civilă, fiind perfectate:
 - ✓ certificate și extrase de stare civilă - 9 924;
 - ✓ certificate privind starea civilă și avize privind afirmarea sau infirmarea schimbării numelui și/sau prenumelui - 399;
 - ✓ extrase multilingve de pe actele de stare civilă - 779.
5. Subdiviziunile centrale și teritoriale au recepționat 2530 acte (copii) de stare civilă înregistrate de către organele de stare civilă din stânga Nistrului. Au fost examinate 85 petiții parvenite de la cetățeni către Departamentul înregistrare și evidență a populației, recepționate din care: Aparatul Președintelui - 1, Parlamentul RM/deputați - 7, Cancelaria de Stat - 5, recepționate nemijlocit de la cetățeni - 78, recepționate de la alte organe publice - 2. Din numărul total de petiții - 74 au fost soluționate, 7 se află în proces de lucru. Petiții recepționate în format electronic - 650.

Acțiunea 33: Implementarea resursei informaționale în domeniul comerțului, prevăzută de legislația privind comerțul interior

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017

Indicator de progres: Soft implementat și funcțional; numărul de notificări înregistrate în sistem

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

²⁴⁶ Raport privind rezultatele activităților IP Agenția Servicii Publice pe perioada septembrie-decembrie 2017
<http://www.asp.gov.md/sites/default/files/rapoarte/Raport-de-activitate.pdf>

1. Domeniul comerțului interior este reglementat prin Legea nr. 231 din 23.09.2010²⁴⁷.
2. Conform Raportului de monitorizare al CNA (pag 38) se menționează că la data de 7 decembrie 2017 , Softul a fost lansat oficial la nivel de testare pentru mun Chișinău.
3. În Raportul de monitorizare pentru I semestru 2018 (pag.38) se menționează că posesorul softului este – MEI, deținător – Agenția Servicii Publice. Adicional, în raport se relatează că: **"Sistemul este integrat cu serviciile guvernamentale comune precum MConnect, MSign, MPass, MNotify, MPay, etc. și este plasat pe MCloud și a fost înregistrat la Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. În data de 9 iulie curent, a avut loc lansarea Sistemului informațional automatizat de gestionare și eliberare a actelor permise. În prima etapă sunt incluse în pilotare 29 de acte permise, eliberate de Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale, Ministerul Economiei și Infrastructurii, Agenția Servicii Publice, Agenția Națională de Reglementare a Activității Nucleare și Radiologice, Serviciul Național de Management al Frecvențelor Radio și Securității Cibernetică și notificarea privind inițierea activității de comerț, eliberată de către primăria mun. Chișinău. Până la finele anului curent se prevede lansarea în regim de pilotare și de producție încă a cel puțin 60 de acte permise, prevăzute în Nomenclatorul actelor permise din Anexa nr. 1 la Legea nr. 160/2011"**.
4. La momentul actualizării informației respective, Softul este funcțional²⁴⁸ și furnizează 127 servicii.

Acțiunea 34: Înaintarea acțiunilor în regres împotriva persoanelor responsabile de condamnarea Republicii Moldova la CtEDO

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea semestrială a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Acțiunile de regres înaintate; sentințele în privința persoanelor responsabile de condamnarea RM la CtEDO, pronunțate; volumul de mijloace financiare recuperate ca urmare a acțiunilor în regres de la responsabilii de condamnarea Republicii Moldova la CtEDO

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată, a fost solicitată revizuirea acțiunii respective

Considerente:

1. Potrivit Raportului CNA pentru anul 2017 (pag.39), care la rândul său citează Raportul Ministerului Justiției din sem I anul 2017, au fost întocmite și depuse în instanțele de judecată **11 acțiuni de regres**. Până în prezent au fost pronunțate **9 hotărâri judecătorești de respingere a acțiunii**, contestate în instanțele ierarhic superioare.

²⁴⁷ Legea nr. 231 din 23.09.2010 cu privire la comerțul interior <http://lex.justice.md/md/336378/>

²⁴⁸ Gheșeu unic pentru gestionarea permiselor guvernamentale în Moldova <https://actpermisiv.gov.md/#/home>

2. Însă, **Raportul anual elaborat de Ministerul Justiției²⁴⁹, nu face careva referire la acțiuni de regres demarate contra persoanelor responsabile de condamnarea RM la CtEDO.** Asemenea acțiuni sunt preconizate spre realizare la **acțiunea 84** din Planul de acțiuni al Ministerului Justiției (pag.39) pentru anul 2018²⁵⁰ prevăzut spre implementare în **trimestrul IV 2018.**
3. Pentru anul 2018 Ministerului Justiției, a sesizat Procuratura Generală privind intentarea urmăririi penale a responsabililor de condamnarea RM la CtEDO. Conform Raportului CNA pentru anul 2018 (pag.39) în cadrul discuțiilor la ședința GM III al SNIA din 28 mai 2018 s-a discutat asupra necesității revizuirii acțiunilor 34 din pilonul II și 36 din pilonul III, "în conformitate cu Codul de procedură civilă și Codul de procedură penală, care prevăd atribuțiile procurorului în acțiunile civile și cazurile când procurorul intervine cu acțiune civilă în cadrul unui proces penal. **Astfel, a fost subliniat că nu există un temei în baza căruia procurorul să se adreseze în judecată față de persoana responsabilă de condamnarea Republicii Moldova la CtEDO.** În primul rând, persoana trebuie să fie condamnată, cel puțin trasă la răspundere disciplinară sau contravențională. În acest context, reprezentantul PA a punctat că nu este posibil de a merge cu o acțiune civilă atâta timp cât nu există un cadru legal funcțional, cu temeiuri care să reglementeze procedura. Totodată, Legea Integrității nr. 82 prevede dreptul persoanei de a recupera prejudiciul de la autoritatea publică, dar **nu este prevăzut procedural cum se realizează această măsură**". Astfel, **membrii GM 3 au decis despre necesitatea abordării subiectului în cadrul unei mese rotunde.**
4. Raportul AO Juriștii pentru Drepturile Omului²⁵¹ a identificat pentru anul 2017 – 16 persoane care s-au făcut vinovate de condamnarea RM la CtEDO la care este anexată lista. În particular, se menționează că **"privința Moldovei, pe parcursul anului 2017, Curtea a pronunțat 16 hotărâri, dintre care în 10 hotărâri a fost constatată cel puțin o violare a Convenției din partea RM. În șase cauze, în privința Moldovei, nu a fost constatată nicio violare a Convenției, fiind constatată responsabilitatea Federației Ruse. Suma prejudiciilor pe care Guvernul RM a fost obligat să le achite reclamanților se ridică la 95.348 Euro"**.

Acțiunea 35: Transmiterea tuturor proiectelor de acte legislative și normative pasibile de expertiza anticorupție, după definitivarea proiectelor în urma avizării, la CNA pentru efectuarea expertizei anticorupție

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea semestrială a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Actele normative și proiectele de acte legislative aprobate de Guvern, pasibile de expertiza anticorupție, supuse în prealabil acestei expertize

²⁴⁹ Raport de activitate pentru anul 2017

http://www.justice.gov.md/public/files/file/rapoarte/2018/mai/raport_partea_tabelara.pdf

²⁵⁰ Planul de acțiuni al Ministerului Justiției pentru anul 2018

http://www.justice.gov.md/public/files/file/planurirapoarte/2018/Plan_MJ_2018_PENTRU_PLASARE.pdf

²⁵¹ Juriștii pentru Drepturile Omului <https://www.lhr.md/ro/2018/01/listele-persoanelor-responsabile-de-condamnarea-moldovei-la-ctedo-2017/>

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. În conformitate cu art. 28 din Legea nr.82/2017 expertiza anticorupție reprezintă **identificarea în proiectele de acte normative a riscurilor de corupție, a factorilor generatori și recomandări pentru înlăturarea lor**. Totodată, factorii generatori se pot conține în formularea actului normativ, al transparenței și accesului la informații, al exercitării drepturilor și obligațiilor persoanei, al exercitării atribuțiilor autorității publice, al mecanismelor de control, al răspunderii și sancțiunilor. Se exceptează de la expertiza anticorupție proiectele de acte, precum: documentele de politici; acte de remanieri de cadre; decretele Președintelui RM; dispozițiile Guvernului; avizele Guvernului; tratatele internaționale. Efectuarea expertizei anticorupție, este în competența CNA.
2. Potrivit Raportului de activitate anuală al CNA pentru anul 2017 (pag.16), pe parcursul anului 2017, CNA a examinat **1065 de proiecte de acte normative/legislative**, dintre care 231 proiecte au fost întocmite avize cu recomandările necesare;
 - ✓ Pentru 842 proiecte au fost întocmite rapoarte de expertiză, dintre care 301 proiecte de legi, iar 511 proiecte de hotărâri ale Guvernului și proiecte de acte departamentale.
 - ✓ Dintre 842 proiecte supuse expertizei anticorupție, 363 de proiecte au fost proiecte integrale, 468 proiecte de modificare și/sau completare și 11 proiecte de abrogare.
 - ✓ În urma expertizei au fost identificați **4327 factori de risc**, fiind raportate:
 - conflicte ale normelor de drept – 979 factori, 23%;
 - discreții excesive ale autorităților publice – 718 factori, 17% ;
 - cerințe excesive pentru exercitarea drepturilor – 616 factori, 16%;
 - formulări lingvistice ambigue – 590 factori, 13,64%;
 - lipsa sau insuficiența mecanismelor de control – 136 factori, adică 3%;
 - responsabilitate și sancțiuni necorespunzătoare – 133 factori, 3%;
 - accesul limitat la informație, lipsa transparenței – 91 factori, 2%;
 - alți factori de risc – 1064, ceea ce constituie 22%.
 - ✓ Ca urmare a analizei detaliate a riscurilor de corupție, acestea au fost divizate:
 - abuz de serviciu – 14,29%;
 - conflict de interese și/sau favoritism – 11,30%;
 - corupere activă, pasivă și luare de mită – 19%;
 - depășirea atribuțiilor de serviciu – 10,31%;
 - influențare necorespunzătoare – 5,49%;
 - trafic de influență – 5,12%;
 - delapidarea fondurilor și/sau patrimoniului – 1,65%;
 - utilizarea neconformă a fondurilor și sau a patrimoniului – 1,30%;
 - neglijență în serviciu – 1,26%;
 - îmbogățire ilicită – 0,76%;
 - și alte riscuri de corupție – 30%.

3. În Raportul de activitate al CNA pentru anul 2018 (pag.37) se evidențiază următoarele: "pe parcursul anului 2018, în adresa Centrului au parvenit spre examinare **1368 de proiecte de acte normative (în anul 2017 – 1065)**. În perioada de referință, au fost întocmite:

- ✓ 1015 Rapoarte de expertiză anticorupție (în anul 2017 – 842),
- ✓ 363 de avize asupra proiectelor de acte normative (în anul 2017 – 231),

Din numărul total de **1015 proiecte expertizate, 327 - sunt proiecte de legi (în anul 2017 - 301), 629 – proiecte de hotărâri ale Guvernului (în anul 2017 – 511)** și 59 - proiecte de acte departamentale (în anul 2017 – 30).

Cu titlu de inițiativă legislativă a deputaților, au fost înaintate – 183 de proiecte (în anul 2017 – 132), iar 144 de proiecte au fost înaintate de către Guvern și de către alte entități (Banca Națională, Președintele RM, Adunarea Populară a UTA Găgăuzia etc.), (în anul 2017 – 169).

- ✓ Analizând pagina-web a Parlamentului, s-a constatat că, în anul 2018, au fost publicate 462 de proiecte de acte normative, dintre care 326 - au fost pasibile expertizei anticorupție, iar 136 - au fost exceptate în temeiul art. 28 alin. (2) din Legea integrității nr.82/2017. Din cele pasibile (326 proiecte), 309 - proiecte au fost remise către Centrului și supuse expertizei anticorupție, iar 17 - nu au fost supuse expertizei anticorupție.
- ✓ Monitorizarea paginii-web a Guvernului, în special, proiectele incluse pe ordinea de zi la ședințele de Guvern, menționăm că, în aceeași perioadă, au fost examinate în cadrul ședințelor de Guvern 1267 de proiecte de acte normative. Din 1267 de proiecte, 934 - au fost pasibile expertizei anticorupție, iar 333 - au fost exceptate, temei servind art.28 alin.(2) din Legea integrității nr.82/2017. Din cele pasibile (934 de proiecte) au fost remise către Centru și supuse expertizei anticorupție – 795 de proiecte, iar 139 - au fost examinate în cadrul ședințelor de Guvern, fără a fi supuse expertizei anticorupție, cu încălcarea normelor legale ce reglementează procedura de elaborare și adoptare a proiectelor de acte normative (jumătate din acestea fiind adoptate în lunile noiembrie/decembrie 2018).
- ✓ În urma expertizei anticorupție efectuate au fost identificați – 4328 factori și riscuri de corupție, în comparație cu 4344 – pentru anul 2017.
Divizate, acestea se prezintă astfel:
 - Formulări ambigui, interpretări abuzive – 595;
 - Lipsa/ ambiguitatea procedurilor administrative - 580;
 - Lacune de drept – 465;
 - Derogări și interpretări abuzive – 416;precum și riscurile ce se referă la conflicte de interese și/sau favoritism, depășirea atribuțiilor de serviciu, influențe necorespunzătoare, trafic de influență, corupere activă, corupere pasivă etc..
- ✓ Din totalul recomandărilor înaintate în rapoartele de expertiză anticorupție și acceptate de autorii proiectelor, pentru anul 2018, s-a stabilit o eficiență a expertizei anticorupție de cca 70 % (în anul 2017 – 59,56 %).

4. În Raportul de monitorizare CNA pentru anul 2017 (pag.40) se menționează că entitățile implementatoare au solicitat efectuarea expertizei anti-corupție în modul corespunzător:

MECC - 24 acte normative; MJ - 21 acte; INP - 2 acte, MEI - 8 acte; MF - 43 acte, MA - 13 acte normative.

5. Pentru I semestru al anului 2018, CNA raportează (pag.40) următoarele date: MSMP - 59 acte normative; MAI - 14 acte normative; MECC - 34 acte normative; MF - 28 acte; CCA - 1 act; MAEIE - 3 acte; MADRM - 14 acte (10 HG și 4 Legi), MA - 14 acte; MEI raportează că toate proiectele de acte normative elaborate au fost expediate către CNA pentru efectuarea expertizei anticorupție.

Acțiunea 36: Întocmirea sintezei obiecțiilor incluse în rapoartele de expertiză anticorupție pe marginea proiectelor de legi și de hotărâri ale Guvernului și publicarea ei pe pagina web a executivului concomitent cu publicarea proiectelor transmise la Guvern spre aprobare

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea semestrială a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Sintezele obiecțiilor incluse în rapoartele de expertiză anticorupție pe marginea proiectelor de legi, publicate pe pagina web a Guvernului.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată. Acțiunea va deveni pasibilă de estimare doar începând cu anul 2019, la intrarea în vigoare a prevederilor legislative.

Considerente:

1. Raportul de monitorizare al CNA pentru anul 2017 (pag.41) menționează că "Conform raportului Cancelariei de Stat, odată cu intrarea în vigoare a Legii cu privire la actele normative și asigurarea funcționalității Sistemului informațional e-Legislație, care are ca obiectiv facilitarea procesului de creație legislativă, va fi public traseul unui proiect de act normativ la toate etapele procesului legislativ (elaborare, avizare, expertizare, inclusiv sinteza obiecțiilor incluse în rapoartele de expertiză anticorupție pe marginea proiectelor), concentrate într-un singur sistem, asigurându-se astfel transparența acestui proces", "însă în rapoartele recepționate nu au fost indicate date specifice sau surse de verificare a acestora".
2. În Raportul de monitorizare elaborat de CNA pentru semestrul I anul 2018 (pag.41). Entitățile publice au prezentat informație generală, publicarea sintezei fiind raportată de către MECC, MADRM, MEI.
3. **Conform prevederilor alin (1), art.22 SI e-Legislație din Legea nr.100/2017 (12.07.2018) privind actele normative²⁵², urmează să intre în vigoare la 12 luni de la data publicării (12.01.2019).**²⁵³

Acțiunea 37: Asigurarea adoptării proiectelor de legi și de hotărâri ale Guvernului, pasibile de expertiza anticorupție obligatorie, doar după supunerea acestora expertizei anticorupție.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea semestrială a indicatorilor de progres

²⁵² Legea nr.100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative <http://lex.justice.md/md/373698%20/>

²⁵³ Agenția de Guvernare Electronică <http://egov.md/ro/legislation>

Indicator de progres: Rapoartele trimestriale ale Cancelariei de Stat cu privire la prezentarea de către autorii proiectelor de legi și de hotărâri ale Guvernului a sintezei pe marginea rapoartelor de expertiză anticorupție, concomitent cu înregistrarea proiectelor respective.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată. Deși, indicat în Raport ca parțial realizată acțiunea dată, nu poate fi calificată ca atare, devenind pasibilă evaluării începând cu anul 2019.

Considerente:

1. Conform informațiilor indicate în Raportul de monitorizare al CNA (pag.42), care face referire la Raportul Cancelariei de Stat, se menționează că "Odată cu asigurarea funcționalității Sistemului informațional e-Legislație va fi asigurată transparența procesului legislativ și, respectiv, CS recomandă revizuirea indicatorului de progres al acestrei acțiuni în partea ce vizează rapoartele trimestriale ale Cancelariei de Stat". În Raportul pentru I semestru al anului 2018 al CNA (pag.43) e menționează: "**în anul 2018 au fost identificate cazuri de adoptare a actelor normative care nu au avut inclus în pachetul de documente anexate raportul de expertiză anticorupție**".
2. Deoarece Raportul de monitorizare al CNA nu indică sursa raportului invocat, la accesarea paginii Cancelariei de Stat, la compartimentul respectiv²⁵⁴, **nu este identificat Raportul menționat**. Unicul raport disponibil este Raportul Cancelariei de Stat privind controlul actelor AAPL pentru anul 2017²⁵⁵, însă fără a se face vreo mențiune despre efectuarea obligatorie sau facultativă a expertizei anticorupție.

În total pilonul II prevede realizarea a 32 acțiuni scadente către anul 2017 și 37 acțiuni pentru anul 2018 din totalul de 37 acțiuni.

²⁵⁴ Rapoarte. Cancelaria de Stat <https://cancelaria.gov.md/ro/advanced-page-type/rapoarte-o>

²⁵⁵ Cancelaria de Stat. Rezumatul Raportului privind controlul actelor autorităților administrației publice locale pentru anul 2017 https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/rezumato-rap_2017.pdf

Potrivit informațiilor prezentate de cele 10 oficii teritoriale ale CS în 2017 au fost supuse controlului de legalitate **174 464 acte administrative** dintre care: • controlul obligatoriu – 167 430 acte; • controlul facultativ – 7 034 acte; • la solicitarea AAPL - 42 de acte administrative; • la solicitarea persoanelor vătămate - 167 acte. Concomitent, pe parcursul anului 2017 oficiile teritoriale au supus controlului 67 acte la sesizarea APC, deputați în Parlament, organe de drept, etc

Pe parcursul anului 2017 au notificat ca ilegale 2 966 acte, ceea ce constituie 1,7% din numărul total al actelor parvenite spre control:

• 242 decizii ale consiliilor municipale/raionale, inclusiv al AP a Găgăuziei; • 1 693 decizii ale consiliilor locale de nivelul I; • 91 dispoziții ale autorităților executive de nivelul II; • 887 acte ale primarilor; • 12 dispoziții ale pretorilor de sector al mun. Chișinău; • 41 acte la categoria "altele"

Din numărul total de acte considerate ca fiind ilegale autoritățile locale emitente au abrogat sau modificat 1 525 fiind abrogate 1 038, modificate 322 și completate 165 acte. În 790 cazuri autoritățile administrației publice locale și-au menținut poziția, respingând notificările înaintate. La finele anului 2017 în curs de examinare la autoritățile emitente se aflau 651 notificări.

Evaluarea pe rezultate

Evaluarea CNA: realizate - 8; în proces de realizare - 11; parțial realizate - 17; nerealizate - 1 (lipsește evaluarea).

Evaluare CReDO: realizare - 8; în proces de realizare - 15; parțial realizate - 10; nerealizate - 4.

Evaluarea pe priorități

Prioritatea	Evaluare CNA				Evaluare CReDO			
	realizată	în proces de realizare	parțial realizată	nerealizată	realizată	în proces de realizare	parțial realizată	nerealizată
Prioritatea II.1.: Promovarea integrității în cadrul entităților publice	4	-	13	1	4	14	-	-
Prioritatea II.2.: Abordarea sectorială a corupției	2	8	2	-	2	-	10	-
Prioritatea II.3.: Transparență și responsabilitate față de cetățeni	2	3	2	-	2	1	-	4

PILONUL III – JUSTIȚIA ȘI AUTORITĂȚILE ANTICORUPȚIE

Carențe identificate: nesoluționarea problemelor de integritate în sistemul judecătoresc; lipsa sancțiunilor disuasive pentru acte de corupție privative sau non-privative de libertate cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități; pedepsele pecuniare pentru infracțiuni de corupție sunt invers proporționale cu valoarea mitei oferite/primate; lipsa transparenței pe portalul instanțelor judecătorești; lipsa unei specializări a judecătorilor și/sau a instanțelor în examinarea actelor de corupție, a celor asimilate ori conexe corupției, ceea ce duce la tergiversarea examinării dosarelor de corupție de rezonanță; neacordarea despăgubirilor persoanelor-victime a corupției; lipsa unei strategii de educație pentru integritate; blocarea mecanismului de evaluare a integrității instituționale în cadrul căreia se realizează testarea integrității profesionale; tergiversarea elaborării sistemului de protecție al avertizorilor de integritate.

Obiectivul pilonului III: Sporirea prestației justiției și a autorităților anticorupție în prevenirea, combaterea și sancționarea faptelor de corupție, îmbunătățirea mecanismului de recuperare a activelor și asigurarea despăgubirii persoanelor prejudiciate de corupție.

Acțiunea 1: Instruirea inițială și continuă (fiecare 2 ani) a poligrafologilor angajați să-i testeze pe candidații la funcțiile de judecător, procuror, pe angajații CNA, SIS, MAI și SV.

Termen de realizare: Trimestrul I anul 2018, trimestrul I anul 2020

Indicator de progres: Cel puțin câte un poligrafolog instruit și certificat pentru testarea candidaților la funcțiile de judecător, procuror, a angajaților CNA, SIS, MAI și SV.

Evaluare CNA: acțiunea în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiunea realizată parțial

Considerente:

1. Testarea la detectorul comportamentului simulat reprezintă un instrument de prevenire a corupției și este reglementat de Legea specială nr. 269 din 12.12.2008 privind aplicarea testării la detectorul comportamentului simulat (poligraf)²⁵⁶. Subiecții supuși testării sunt persoanele care se angajează sau sunt angajați în cadrul MAI, CNA, ANI, SIS, SV, judecători sau procurori.
2. Președinția Comisiei de stat pentru testări cu utilizarea poligrafului este deținută de CNA²⁵⁷, care dispune de aparat poligraf, poligrafologi instruiți, și regulamente care reglementează activitatea poligrafologilor și asistenților acestora.²⁵⁸

²⁵⁶ Legea nr.269 din 12.12.2008 privind aplicarea testării la detectorul comportamentului simulat (poligraf) <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=331058>

²⁵⁷ Notă informativă a CNA din 22.01.2018 privind mersul implementării Legii nr.269/2008 <https://www.cna.md/doc.php?l=ro&idc=147&id=1881&t=/Comisia-de-stat-pentru-testari-cu-utilizarea-poligrafului/Activitate/Rapoarte-de-activitate/Nota-informativa-a-CNA-din-22012018-privind-mersul-implementarii-Legii-nr269-XVI-din-12122008>

²⁵⁸ CNA. Comisia de Stat pentru testări cu utilizarea poligrafului <https://www.cna.md/tabview.php?l=ro&idc=109&t=/Comisia-de-stat-pentru-testari-cu-utilizarea-poligrafului/Despre-comisie>

3. Conform Raportului Comisiei de Stat pentru testări cu utilizarea poligrafului²⁵⁹, la începutul anului 2018 erau înregistrați **3 poligrafologi și un asistent al poligrafologului: 2 poligrafologi în incinta CNA și 1 poligrafolog și 1 asistent la MAI.**
4. În urma unei sesizări depuse la Curtea Constituțională, Înalta Curte a admis parțial excepția de neconstituționalitate a unor prevederi, în partea care se referă la ANI²⁶⁰. Subiectul testării la poligraf a preocupat și atenția societății civile, fiind discutat în cadrul unei mese rotunde cu experții în anticorupție²⁶¹.

Acțiunea 2: Dotarea cu aparate poligraf a CSM, CSP, SV și MAI.

Termen de realizare: Trimestrul I anul 2018

Indicator de progres: Cel puțin câte un aparat poligraf pentru CSM și CSP, cel puțin 2 aparate poligraf pentru SV și cel puțin 4 aparate poligraf pentru MAI.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată.

Considerente:

1. Conform Raportului de monitorizare al SNIA pentru anul 2018 (pag.95-96) angajații, care sunt supuși testării la poligraf conform legii, precum cei din CSM și CSP nu dispun de aparate de poligraf. Concomitent, CSP a semnat acord de colaborare cu CNA în vederea testării procurorilor de către Comisia CNA, iar SIS a raportat acțiunea fiind în proces de realizare, însă fără oferi careva detalii (raport sau notă informativă).
2. Cu referire la aparatele de poligraf, în Raport se menționează că acestea sunt de model Lafayette LX 4000-SW, care în complet cu senzorii de activitate Lafayette LX 4000/5000 au fost donate de către Ambasada SUA în RM în anul 2013. (pag.5)
3. Conform Raportului Comisiei de Stat pentru testări cu utilizarea poligrafului în anul 2017, au fost efectuate 148 testări la poligraf, dintre care:
 - ✓ Inițiate: de CNA – 108, PA – 14; PCCOCS - ; ANI – 3; PG -20;
 - ✓ Rezultatul: negativ – 55; pozitiv – 41; neconcludent – 12;
 - ✓ Soldate cu: 26 – neangajări; 1 – demisie în urma picării testului la poligraf.
4. În anul 2018 CNA a efectuat 4 testări: 3 rezultat pozitiv, 1 negativ. În lista de așteptare pentru utilizarea poligrafului sunt 36 persoane din cadrul PA și PG.
5. Printre deficiențele constatate la capitolul testării la poligraf se menționează:

²⁵⁹ Raport de activitate al Comisiei de Stat pentru testări cu utilizarea poligrafului (CSTUP) pentru anul 2018 <https://www.cna.md/doc.php?l=ro&idc=147&id=2261&t=/Comisia-de-stat-pentru-testari-cu-utilizarea-poligrafului/Activitate/Rapoarte-de-activitate/Raport-de-activitate-al-CSTUP-pentru-anul-2018>

²⁶⁰ Hotărârea nr.6 din 10.04.2018. Curtea Constituțională. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=331058>

²⁶¹ Masă rotundă API “Testarea la poligraf: un deceniu de eșecuri sau de reușite?” <http://api.md/news/view/ro-expertii-recomanda-autoritatilor-sa-revizuiasca-esential-legislatia-privind-testarea-la-poligraf-1779?v=1532621508>

- ✓ Prevederi lacunare, ambigui și contradictorii în aplicarea Legii 269/2008;
- ✓ Inexistența poligrafologilor și asistenților atestați în cadrul: SV; ANI; CSM; CSP, SIS și lipsa aparatelor de poligraf, a birourilor specializate și a mijloacelor tehnice în cadrul entităților respective;
- ✓ Lipsa mijloacelor financiare pentru instruirea poligrafologilor și achiziționarea aparatelor de poligraf;
- ✓ Lipa mijloacelor de măsurare și control metrologic al aparatelor de poligraf, dar și a testelor standardizate.

Recomandare: Elaborarea unui studiu aprofundat privind eficiența utilizării detectorului comportamentului simulat, ca instrument de prevenire a corupției.

Acțiunea 3: Monitorizarea stilului de viață al angajaților CNA, MAI și SV în vederea stabilirii corespunderii nivelului de trai cu nivelul veniturilor legale al acestora, cât și al persoanelor cu care duc un trai comun.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea semestrială a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Rapoartele de monitorizare a stilului de viață.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Monitorizarea stilului de viață al anumitor categorii de agenți publici cu statut special, este recunoscută la nivel internațional drept un instrument eficient în prevenirea și combaterea corupției, într-un timp extrem de scurt. Monitorizarea stilului de viață presupune identificarea corespunderii:
 1. nivelului de trai al agentului public cu statut special cu nivelul legal de remunerare al acestuia și a persoanelor cu care duce un trai comun;
 2. verificarea corespunderii conduitei agentului public cu statut special cu exigențele etice și deontologice stabilite.
2. Deși Planul de acțiuni privind implementarea SNIA la Pilonul III prevede monitorizarea stilului de viață a trei categorii de agenți publici, care activează în MAI, CNA și SV, Studiul **”Instrumente de prevenire a corupției în domeniul justiției”** realizat de CAPC²⁶², pentru prevenirea corupției în sistemul judiciar, propune și **monitorizarea stilului de viață a procurorilor** (pag.32-33 și pag.81).

²⁶² Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției Studiul ”Instrumente de prevenire a corupției în domeniul justiției” realizat de CAPC

http://www.justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/pilonstudiul/Studiu_instrumente_de_prevenire_a_coruptiei-CAPC-2012.pdf

3. Raportul de monitorizare al SNIA realizat de CNA în 2017, menționează (pag.56-57) că pe parcursul anului 2017 **”au fost finalizate 5 proceduri de monitorizare a stilului de viață, cu sesizarea ANI despre încălcările constatate”**. **”În cadrul CNA în anul 2017 nu au fost elaborate rapoarte de monitorizare a stilului de viață**. În Raportul de monitorizare pentru anul 2018, CNA raportează drept în proces de realizare, angajații săi fiind în continuu proces de monitorizare, însă fără a face vreo referință la vreun raport sau notă informativă la subiect.
4. Potrivit art.15 din Legea 1104/2002 cu privire la CNA²⁶³ **”Monitorizarea stilului de viață al angajatului Centrului se efectuează de către subdiviziunea de securitate internă a Centrului [...], iar rezultatul monitorizării se remite Colegiului Centrului”**. **La accesarea paginii web a CNA nu a fost identificat nici un raport de monitorizarea a stilului de viață al angajaților CNA**, deși investigațiile jurnalistice²⁶⁴ elucidează o serie de situații care necesită demararea unor asemenea monitorizări.
5. Cu referire la monitorizarea stilului de viață a colaboratorilor incadrați în Serviciul Vamal, pentru anul 2018 (pag.96) la fel precum și în anul 2017 (pag.57) SV nu prezintă informație cu referire la subiectul respectiv. Referințe la sursele citate în Raport nu sunt indicate.
6. Potrivit Raportului privind monitorizarea implementării Planurilor de integritate al SV²⁶⁵ (pag.13), la acțiunea 7.4 este indicat **”Instituirea mecanismului de monitorizare a stilului de viață a colaboratorului vamal (completarea Legii privind activitatea în organele vamale, elaborarea Regulamentului privind monitorizarea stilului de viață etc.)”** fiind indicat drept termen de realizare **trim II al anului 2017, însă asemenea Regulement pe pagina oficială a SV custom.gov.md²⁶⁶ nu a fost identificat**. Deasemenea în Raportul SV se menționează că: **”Urmează a fi studiat în trimestru III anul 2017 cadrul Legislativ și normativ de activitate a SV și va fi propus completarea Legii privind activitatea în organele vamale și elaborat Regulamentul privind monitorizarea stilului de viață”**
7. La accesarea paginii web oficiale a MAI este publicat Ordinul nr.216/2016 privind aprobarea Regulamentului de monitorizare a stilului de viață al polițistului²⁶⁷ și Raportul de activitate al SPIA pentru anul 2017 (pag.18-19) în care se menționează că **pe parcursul anului 2017 au fost desfășurate 5 proceduri de monitorizare al stilului de viață al angajaților MAI**, în rezultatul cărora a fost sesizată ANI privind încălcările constatate. Însă, **o incoerență în cifre a fost sesizată la accesarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul**

²⁶³ Legea nr.1104 din 06.06.2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție <http://lex.justice.md/md/344902/>

²⁶⁴ Ziarul de Gardă 9 noiembrie 2017 <https://www.zdg.md/editia-print/investigatii/cna-fabrica-de-lux-si-milionari-pe-banii-rudelor> și Ziarul de Gardă 17 noiembrie 2017 <https://www.zdg.md/editia-print/investigatii/cna-fabrica-de-lux-si-milionari-pe-banii-rudelor-ii> și Ziarul de Gardă 15 decembrie 2017

<https://www.zdg.md/stiri/stiri-politice/cna-fabrica-de-lux-si-milionari-pe-banii-rudelor-ce-spune-bogdan-zumbreanu>

²⁶⁵ Raport privind monitorizarea implementării Planurilor de integritate al Serviciului Vamal, aprobat prin ordinal SV nr. 513-O din 30.12.2015, 2016-2017 <https://www.cna.md/public/files/raport-monitor-VAMA-semestru-I-20170ce16.pdf>

²⁶⁶ Serviciul Vamal <http://www.customs.gov.md/ro/content/acte-normative-domeniul-vamal>

²⁶⁷ Ministerul Afacerilor Interne. Ordin 19 iulie 2016 cu privire la aprobarea Regulamentului privind monitorizarea stilului de viață al polițistului <http://www.mai.gov.md/sites/default/files/ord.216-16.pdf>

asigurării ordinii publice pentru anii 2018-2020²⁶⁸ unde la pct.6 sunt indicate demararea deja a 6 proceduri de monitorizare a stilului de viață.

8. În același timp, jurnaliștii de investigație au relatat despre multiple necorespunderi între cele două variabile: nivelul de trai al angajatului cu nivelul legal de remunerare al acestuia și a persoanelor cu care duce un trai comun, ale șefilor Inspectoratelor de Poliție din Chișinău²⁶⁹.
9. Din analizarea planurilor sectoriale de acțiuni anticorupție pentru anii 2018 – 2020, rezultă următoarele:
 - ✓ domeniul asigurării ordinii publice²⁷⁰ - această acțiune este prevăzută la prioritatea III – Consolidarea mecanismului de asigurare a integrității, acțiunea 33;
 - ✓ domeniul vamal²⁷¹ nu conține activități privind procedurile de monitorizare ale angajaților, în plan fiind doar indicat că procedura de monitorizare a stilului de viață, e rând cu alte activități restante²⁷², urmează a fi incorporate în noul Plan de integritate, fără însă a se specifica alte detalii precum: termenul de realizare, subdiviziunea responsabilă, modalitățile de raportare și indicatorii de progres.
10. Analiza literaturii anti-corupție la subiectul monitorizării stilului de viață al agenților publici a relevat existența unui studiu aprofundat realizat cu suportul UNDP Ucraina²⁷³.

Acțiunea 4: Instruirea subdiviziunilor de securitate internă ale CNA, MAI și SV în vederea îmbunătățirii practicilor de monitorizare a stilului de viață al angajaților.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2017, trimestrul III anul 2019

Indicator de progres: Cel puțin 2 instruirii desfășurate pentru angajații subdiviziunilor de securitate internă ale CNA, MAI și SV.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată.

Considerente:

²⁶⁸ Hotărârea nr.597 din 26.06.2018 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=376202>

²⁶⁹ Crime Moldova. Bogații și săracii poliției din Chișinău 6 februarie 2018 <https://crimemoldova.com/news/investiga-ii/boga-ii-i-s-racii-poli-iei-din-chi-in-u/> și „Boierii Moldovei săracite”: Avera comisarului de la Buiucani, Lilian Pascaru <http://jurnal.md/ro/social/2017/11/4/boierii-moldovei-saracite-avera-comisarului-de-la-buiucani-lilian-pascaru/>

²⁷⁰ Hotărârea nr. 597 din 26.06.2018 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=376202>

²⁷¹ Hotărârea nr.410 din 07.05.2018 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=375371>

²⁷² Raportul privind implementarea Planului de integritate al Serviciului Vamal pentru anii 2016-2017 constată restanțe în transpunerea în interiorul instituției a reglementărilor în domeniul integrității: protecția avertizorilor de integritate, instituirea în cadrul subdiviziunilor vamale a funcției de ofițer de integritate, introducerea registrului incidentelor de integritate, monitorizarea stilului de viață etc. În aceste condiții, în situația în care nu se reușește executarea acestora până la sfârșitul anului curent, urmează a fi incorporate în noul Plan de integritate instituțională pentru anii 2018-2019. În aceeași ordine de idei se încadrează și lipsa unui sistem de management al riscurilor de corupție, iar dezvoltarea acestuia urmează a fi inclusă fie în Planul prenotat, fie ca proces separate.

²⁷³ Lifestyle Monitoring. International practice review and potential for application in Ukraine. http://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/Monitor_en_final.pdf

1. În timp ce Raportul de monitorizare al SNIA pentru anul 2017 (pag.57) menționează despre existența unui impediment în realizarea acțiunii respective manifestat prin lipsa de formatori în instruirea angajaților subdiviziunilor de securitate internă ale CNA, MAI și SV în domeniul monitorizării stilului de viață al angajaților, MAI raportează despre instruirea a 24 angajați ai MAI, în lipsa indicării surselor în raport, respectiv informația prenotată nu poate fi verificată și confirmată.
2. Pentru anul 2018, Raportul de monitorizare al SNIA (pag.96) raportează despre instruirea colaboratorilor din entitățile implementatoare în cadrul Proiectului Twinning “Suport în consolidarea capacităților operaționale ale organelor de drept din RM în domeniul prevenirii și investigării infracțiunilor de corupție”. În cadrul SV au fost instruiți 7 funcționari.

Recomandare: Elaborarea unui studiu la subiectul Monitorizarea stilului de viață al funcționarilor care se bucură de statut special: practica internațională și specificul aplicării în Republica Moldova.

Acțiunea 5: Instituirea instanțelor/ completelor de judecată specializate pentru examinarea dosarelor pentru acte de corupție și conexe corupției.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2017

Indicator de progres: Proiect de lege elaborat și adoptat de Guvern și Parlament, ce conține mecanismul și procedura de selecție a judecătorilor, precum și criteriile de integritate și de salarizare sporite pentru acești judecători. Instanță sau, după caz, complete de judecată specializate funcționale.

Evaluarea CNA: acțiune nerealizată

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată

Considerente:

1. Raportul de monitorizare al SNIA pentru anul 2017 (pag.58), dar și cel din 2018 (pag.97) constată nerealizarea acțiunii respective, invocând drept argument următoarele: ”Prin Hotărârea nr. 454/21 din 04.07.2017, Plenul CSM a constatat imposibilitatea instituirii specializării judecătorilor în cadrul tuturor instanțelor nou-create în temeiul Legii nr. 76 din 21 aprilie 2016 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești, pînă la fuzionarea sediilor instanțelor judecătorești. Totodată, avînd în vedere faptul că CSM nu are competență de inițiativă legislativă, a propus Ministerului Justiției de a întocmi și înainta Parlamentului RM proiectul de lege privind modificarea prevederilor art. 38 din Codul de procedură civilă. Solicitarea respectivă își are justificarea în faptul că la acest capitol cadrul legal existent face dificilă specializarea judecătorilor, pe motiv că nu este posibil de prevăzut, din timp, la ce sediu reclamanții vor înregistra cererile de chemare în judecată. Or, pentru implementarea specializării judecătorilor este necesar ca toate cererile să fie înregistrate la sediul principal. Considerînd incertitudinea în realizarea acțiunii date, se identifică necesitatea analizei mai aprofundate a conceptului instanțelor/completelor de judecată specializate, în scopul identificării unui mecanism eficient de instituire (plasament, înregistrarea reclamațiilor)”.

2. Studiul privind hotărârile judecătorești pe infracțiunile de corupție adoptate în anii 2013-2017²⁷⁴ identifică un procent sporit de casare a sentințelor pe cauzele de corupție, acesta fiind mult mai mare comparativ cu alte categorii de infracțiuni. **Provocarea relevă necesitatea pregătirii continue a judecătorilor în domeniul cauzelor de corupție, care poate fi soluționată prin specializarea anumitor judecători pentru examinarea cauzelor vizate.**
3. Prin Hotărârea nr. 555/25 din 27 noiembrie 2018²⁷⁵, a fost dispusă specializarea sediilor Judecătoriei Chișinău: Sediul Botanica - în materie de insolabilitate, Sediul Centru - în materie civilă, Sediul Buiucani - în materie penală, Sediul Ciocana - în materie contravențională și activitatea judecătorului de instrucție, Sediul Rîșcani - în materie de contencios administrativ

Acțiunea 6: Asigurarea instanțelor/ completelor de judecată specializate pentru examinarea dosarelor pentru acte de corupție și conexe corupției cu resurse umane, tehnice și financiare suficiente, în conformitate cu prevederile legale ce reglementează statutul judecătorilor din aceste instanțe/complete de judecată.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2017, trim. III anul 2018, trim. III anul 2019, trim. IV anul 2020

Indicator de progres: Bugetul suficient aprobat și mijloacele tehnice necesare disponibile pentru activitatea instanțelor/completelor specializate de judecată pentru examinarea dosarelor pe fapte de corupție și conexe corupției.

Evaluarea CNA: acțiune nerealizată

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată

Considerente:

Acțiune în corelație cu acțiunea 5, în Raportul de monitorizare CNA se constată ca acțiune nerealizată.

Acțiunea 7: Asigurarea Procuraturii Anticorupție cu resurse umane, tehnice și financiare suficiente în conformitate cu prevederile Legii nr. 159/2016 cu privire la procuraturile specializate.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2017, trimestrul III anul 2018, trimestrul III anul 2019, trimestrul IV anul 2020

Indicator de progres: Bugetul suficient aprobat și mijloacele tehnice necesare disponibile pentru activitatea Procuraturii Anticorupție.

²⁷⁴ Studiul privind hotărârile judecătorești pe infracțiunile de corupție adoptate în anii 2013-2017
<https://cna.md/doc.php?l=ro&idc=117&id=1817&t=/Studii-si-analize/Studii-despre-coruptie/Studiu-privind-hotararile-judecatoresti-pe-infraciunile-de-coruptie-adoptate-in-anii-2013-2017>

²⁷⁵ CSM. Hotărârea 555/25 din 27 noiembrie 2018 privind specializarea judecătorilor
<http://www.uam.md/index.php?pag=news&id=875&rid=1869&l=ro>

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Raportul de monitorizare al SNIA pentru anul 2017 (pag.58-59) care face referire la Raportul Ministerului Finanțelor, "pentru asigurarea activității Procuraturii Generale, în bugetul de stat pentru anul 2017, au fost aprobate mijloace financiare în sumă totală de **MDL 315,7 mil**, dintre care la situația din 30 septembrie 2017, cheltuielile au fost executate în sumă de MDL 197,0 mil. [...] Cu referire la asigurarea Procuraturii Anticorupție cu resurse financiare, potrivit art.2 alin.(3) din Legea nr.159 din 07.07.2016 cu privire la procuraturile specializate „Bugetul procuraturii specializate se reflectă separat în bugetul Procuraturii și este administrat de către procurorul-șef al procuraturii specializate. ” Respectiv, bugetul Procuraturii aprobat pentru anul 2017 include și cheltuielile pentru întreținerea Procuraturii Anticorupție. De asemenea, proiectul de buget al Procuraturii pentru anul 2018, a inclus și bugetul procuraturilor specializate, inclusiv al Procuraturii Anticorupție (proiect care a fost avizat de Consiliul Superior al Procurorilor în ședința din 12.10.2017). Ulterior avizării, proiectul a fost expediat Ministerului Finanțelor, fiind reflectat (Legea bugetului de stat pentru anul 2018 nr.289 din 15.12.2017 (Monitorul oficial nr.464- 470/810 din 29.12.2017)). Cît privește asigurarea Procuraturii Anticorupție cu resurse tehnice, aceasta a fost dotată pînă la moment în proporție de 70 % din mijloacele tehnice funcționale necesare pentru buna desfășurare a activității”.
2. Raportul de monitorizare al SNIA pentru anul 2018 (pag.98) menționează că pentru asigurarea activității Procuraturii Generale, Ministerul Finanțelor, a prevăzut în bugetul de stat pentru anul 2018, mijloace financiare în sumă totală de **345,9 mil. lei, dintre care la situația de la finele anului 2018, cheltuielile au fost executate în sumă de 294,0 mil. lei.**
3. La accesarea paginii oficiale a Procuraturii Generale în Raportul de activitate al Procuraturii Generale pentru anul 2018²⁷⁶ (pag.32) se specifică: "Pentru anul 2018 planul de finanțare a Procuraturii a fost precizat în sumă de **345 881 mii lei**, inclusiv: Cheltuieli de personal – 282243,6 mii lei, Bunuri și servicii – 17534,8 mii lei, Prestații sociale – 4707,0 mii lei, Mijloace fixe – 37724,8 mii lei, Stocuri de materiale circulante – 3670,8 mii lei”, fără mențiunea care este cuantumul de finanțare revenit Procuraturii Anticorupție.
4. Pentru anul 2019, conform Raportului SNIA pentru 2018 (pag.99) Procuratura Anticorupție a înaintat proiectul propunerii de buget pentru anul 2019 pentru cheltuielile PA suma totală de 37.850.000 lei.
5. Din analiza paginii oficiale a Procuraturii Generale, nu a fost identificat un compartiment separat dedicat Procuraturii Anticorupție, astfel fiind imposibil de a analiza informațiile privind alocarea și executarea bugetară, dotarea tehnică, etc.

²⁷⁶ Raport privind activitatea Procuraturii pentru anul 2018 http://procuratura.md/file/2019-03-05_Raportul%20Public%20activitatea%20Procuraturii%20Generale%20anul%202018.pdf

Recomandare: Crearea unei pagini web separate pentru procuratura anticorupție sau crearea unui directoriu separat pe pagina web a Procuraturii Generale.

Acțiunea 8: Asigurarea Autorității Naționale de Integritate cu resurse umane, tehnice și financiare suficiente în conformitate cu prevederile Legii nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2017, trimestrul III anul 2018, trimestrul III anul 2019, trimestrul IV anul 2020

Indicator de progres: Bugetul suficient aprobat și mijloacele tehnice necesare disponibile pentru activitatea Autorității Naționale de Integritate.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Raportul de monitorizare al SNIA 2017 (pag.59) care face referire la Raportul Ministerului Finanțelor, se menționează "pentru asigurarea activității Autorității Naționale de Integritate, în bugetul de stat pentru anul 2017, au fost aprobate mijloace financiare în sumă totală de **MDL 5827,9 mii MDL, cu aproximativ MDL 432,9 mii mai mult, comparativ cu bugetul executat în anul 2016.**
2. Raportul de activitate al ANI pentru anul 2017²⁷⁷ la capitolul VIII – Executarea bugetului (pag.11) situația se prezintă în modul următor: "Potrivit planului bugetar anual 2017, Autorității i-au fost alocate **5 900,6 mii lei**. În această perioadă au fost cheltuite **5 807,3 mii lei** (ce constituie aproximativ **98,41%** din planul anual 2017), incluzând: **1. Salariul angajaților – 2 797,1 mii lei; 2. Deplasări peste hotare – 41,8 mii lei; 3. Achiziționare de bunuri și servicii – 2 968,3 mii lei.** Totodată, analizând bugetele anilor precedenți (an.2015, 2016 – constituind 6 ml.300 mii lei), de fapt bugetul ANI în această perioadă, cât și pentru anii următori (an. 2018) s-a diminuat semnificativ. Luând în considerație mărirea numărului de personal al ANI, noua grilă de salarizare, crearea condițiilor optime de activitate a inspectorilor de integritate și de dotare tehnico-materială a instituției, implementarea sistemului informațional electronic e –Integritate, cât menținerea mentenanței și dezvoltarea acestui sistem, comparativ cu anii precedenți, acest buget trebuia să fie unul în creștere și nu viceversa".
3. În Raportul SNIA pentru anul 2018 (pag.99) se menționează că conform raportului Ministerului Finanțelor, pentru asigurarea activității ANI, în bugetul de stat pentru anul 2018, au fost aprobate mijloace financiare în sumă totală de **8 045,3 mii lei, dintre care la situația de la finele anului 2018, cheltuielile au fost executate în sumă de 6 633,3 mii lei, inclusiv 4 046,0 mii lei – cheltuieli de personal.**

²⁷⁷ Autoritatea Națională de Integritate. Rapoarte <http://ani.md/ro/node/147>

4. În conformitate cu hotărârea Parlamentului nr. 9 din 08.02.2018²⁷⁸, a fost aprobată structura și efectivul-limită al ANI, **acesta fiind de 76 unități.**
5. În ceea ce privește asigurarea ANI cu resurse umane, la acest capitol primele 9 funcții publice vacante cu statut special au fost anunțate vacante la 12 aprilie 2018²⁷⁹, iar conform comunicatului de presă din 07.05.2018²⁸⁰, dosarele au fost depuse de peste 40 candidați, dintre care au promovat concursul – 6 candidați, care în perioada 29-30 mai au fost supuși testului la detectorul comportamentului simulat.
6. În Raportul de activitate al ANI pentru anul 2018 (pag.22) către data de 01.01.2019 au fost 26 angajați, dintre care: 2 funcții ocupate prin numire, 15 – prin concurs, 3 – prin transfer din alte autorități, 1 persoană în baza prevederilor Codului muncii, iar 5 funcții ocupate prin transfer. În total au fost angajate 19 persoane. În scopul suplinirii funcțiilor publice ANI a organizat 25 concursuri, pentru suplinirea a 62 posturi de muncă dintre care 11 au fost prelungite. Astfel, **către 01.01.2019 erau declarate vacante 50 de funcții publice.**

Acțiunea 9: Implementarea platformei electronice de depunere a declarațiilor de avere și interese personale.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017 – pentru lansarea platformei. Permanent, începând cu trimestrul I anul 2018, cu verificarea anuală a indicatorilor de funcționalitate a platformei

Indicator de progres: Platforma electronică de depunere a declarațiilor de avere și interese personale, lansată și funcțională; semnături electronice transmise tuturor subiecților declarării averilor și intereselor personale; 100% dintre subiecții declarării instruiți cu privire la depunerea în format electronic a declarațiilor;

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

1. Raportul de monitorizare al SNIA pentru 2017 (pag.60) menționează că potrivit funcționalităților **SI „e-Integritate”**, acest sistem urmează să asigure depunerea de către subiectul declarării a declarațiilor în formă electronică, accesarea acestora în mod public, precum și verificarea automatizată a declarațiilor prin utilizarea datelor externe din registre de stat relevante (declaratii.cni.md). Lansarea oficială a sistemului informațional "e-Integritate" a fost realizată la 29 decembrie 2017. Este de menționat că în conformitate cu art.2 alin (4) din Legea 132/2016, ANI este conectată la Platforma Guvernului de date interoperabile, și pe care o poate utiliza în mod gratuit.

²⁷⁸ Structura Autorității Naționale de Integritate. Structura <http://cni.md/ro/node/14>

²⁷⁹ Autoritatea Națională de Integritate. Concursuri posturi vacante <http://ani.md/node/321>

²⁸⁰ Autoritatea Națională de Integritate. Noutăți. <http://ani.md/ro/node/319>

2. Din Raportul de activitate al ANI pentru anul 2017 (pag.8) rezultă că finalizarea Sistemului informațional „e-Integritate” de declarare și verificare on-line a declarațiilor de avere și interese personale **a avut loc la 28 decembrie 2017, care funcționează în regim normal.**

Acțiunea 10: Efectuarea unor analize strategice și operaționale în vederea identificării cazurilor de îmbogățire ilicită, conflicte de interese, delapidare a proprietății publice și a fondurilor din asistența externă.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea semestrială a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Cel puțin 30 de analize publicate pe pagina web a CNA. Cel puțin 10 analize publicate pe pagina web a ANI. Numărul de cazuri investigate/dosare inițiate ca urmare a acestor analize.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. Din Raportul de monitorizare al CNA pentru anul 2017 (pag.61) rezultă că ”în perioada anului 2017, Direcția Generală Analitică a CNA a efectuat 338 de produse analitice privind fenomenul corupției în cazurile investigate și în domeniile social-economice, dintre care 22 analize strategice și 317 – operaționale”. Cu referire la ANI, același Raport menționează că: ”**În semestrul II, anul 2017, ANI a prezentat către CNA, în scopul efectuării unui studiu analitic, informații privind actele de constatare emise de către CNI în perioada 2013-2016, în privința conducătorilor organizațiilor publice cu capital majoritar de stat**”, însă la fel fără a fi indicată sursa la care se face referință.
2. În Raportul de monitorizare pentru anul 2018 (pag.100) se menționează că CNA a realizat pe parcursul anului 375 produse analitice, inclusiv: 18 strategice și 375 operaționale. Dintre analizele strategice efectuate, 10 au fost remise ofițerilor de investigații și ofițerilor de urmărire penală din cadrul CNA; 17 sesizări în adresa autorităților publice pentru soluționarea problematicilor constatate în rezultatul analizelor strategice. În rezultat 94% din recomandări au fost acceptate și/sau luate în considerare pentru implementare. Din analizele operaționale, 74% au fost expediate ofițerilor de investigații și ofițerilor de urmărire penală din cadrul CNA și, alte, 26 % - către Procuratura Anticorupție.
3. Potrivit Raportului anual de activitate CNA pentru anul 2018 (pag.45) ”Analizele strategice au fost axate prioritar pe domenii: educație, medicină și gestionarea mijloacelor provenite din fonduri externe”. Pe pagina web a CNA²⁸¹ au fost identificate 11 studii analitice privind fenomenul corupției în Republica Moldova vizând anumite domenii.

²⁸¹ Centrul Național Anticorupție. Analize strategice <https://www.cna.md/pageview.php?l=ro&idc=74&t=/Studii-si-analize/Analize-strategice-sectoriale&year=2016&>

4. La analiza paginii ANI²⁸², dar și predecesorul său, CNI,²⁸³ nu au fost identificate careva studii sau analize la subiectul integrității sau ale domeniilor conexe.

Acțiunea 11: Publicarea și prezentarea unor cercetări privind sentințele adoptate în dosare pentru fapte de corupție și conexe corupției.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2018, trimestrul III anul 2020

Indicator de progres: Cel puțin 2 studii publicate pe paginile web ale CNA, CSJ și PG/PA. Analiza privind sentințele date în cazuri cu implicarea actorilor din sectorul justiției, prezentată. Dezbateri publice organizate.

Evaluare CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. Cercetarea fenomenului corupției, precum și implicațiile sale în diverse domenii de activitate constituie subiecte de cercetare pentru activiști civici, sociologi și jurnaliști de investigație. La fel, studii privind diferite aspecte ale abordării fenomenului corupției sunt elaborate de către CNA.
2. Pe site-ul CNA la compartimentul Studii și analize sunt publicate 11 analize strategice²⁸⁴, ultimele 3 studii datate cu anul 2018. La fel, în 2018 a fost publicat Studiul privind hotărârile judecătorești pe infracțiuni de corupție, adoptate în anii 2013-2017²⁸⁵. Un alt studiu este Studiul privind sentințele pe acte de corupție adoptate de instanțele de judecată în perioada 2018²⁸⁶.
3. CSJ a elaborat Ghidurile privind individualizarea pedepsei precum și recomandările studiilor precedente²⁸⁷.

Acțiunea 12: Adoptarea legii privind denunțarea corupției și protecția avertizorilor de integritate

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017

Indicator de progres: Legea privind denunțarea corupției și protecția avertizorilor de integritate, adoptată.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

²⁸² Autoritatea Națională de Integritate <http://cni.md/ro>

²⁸³ Comisia Națională de Integritate <http://old.cni.md/>

²⁸⁴ CNA. Analize strategice. <https://www.cna.md/pageview.php?l=ro&idc=74&t=/Studii-si-analize/Analize-strategice-sectoriale&>

²⁸⁵ CNA. Studiul privind hotărârile judecătorești pe infracțiuni de corupție, adoptate în anii 2013-2017 <https://www.cna.md/doc.php?l=ro&idc=117&id=1817&t=/Studii-si-analize/Studii-despre-coruptie/Studiu-privind-hotararile-judecatoresti-pe-infraciunile-de-coruptie-adoptate-in-anii-2013-2017>

²⁸⁶ CNA. Studiul privind sentințele pe acte de corupție adoptate de instanțele de judecată în perioada 2018 https://cna.md/public/files/Studiu_privind_sentinele_pe_actele_de_corupie_adoptate_de_instantele_de_judecat_in_perioada_2018_1.pdf

²⁸⁷ <https://www.cna.md/doc.php?l=ro&idc=117&id=1817&t=/Studii-si-analize/Studii-despre-coruptie/Studiuprivind-hotararile-judecatoresti-pe-infraciunile-de-coruptie-adoptate-in-anii-2013-2017>

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

1. Avertizarea de integritate este recunoscută în instrumentariul ONU drept un mecanism eficient de prevenire a corupției²⁸⁸, iar cei care **dezvăluie practicile ilegale (avertizorilor de integritate) sunt protejați în corespundere cu art. 33 al Convenției ONU contra Corupției**²⁸⁹.
2. În legislația Republicii Moldova avertizarea de integritate este prevăzută în **Legea integrității**²⁹⁰, și anume art. 18, care prevede **Neadmiterea, denunțarea manifestărilor de corupție și protecția avertizorilor de integritate**.
3. **Legea nr.122 privind avertizorii de integritate**²⁹¹ a fost adoptată de Parlamentul RM la 12.06.2018 și a intrat în vigoare la 17.11.2018.

Acțiunea 13: Instituirea liniei telefonice naționale pentru avertizorii de integritate și instruirea operatorilor liniei.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017

Indicator de progres: Linia telefonică națională pentru avertizorii de integritate operațională.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată.

Considerente:

1. După cum se menționează în Raportul de monitorizare al SNIA pentru anul 2017 (pag.61), acțiunea 13 este constatată ca parțial realizată, invocând implementarea proiectului comun al CNA și OAP în colaborare cu IRP” Consolidarea capacităților CNA și OAP în asigurarea respectării și protecției drepturilor omului în contextul semnalării faptelor privind infracțiunile de corupție”, proiect realizat în perioada 15 martie – 15 septembrie 2018²⁹². Însă, în cadrul proiectului respectiv nu este prevăzută vreo acțiune privind instituirea liniei telefonice pentru avertizorii de integritate, după cum este prevăzut de indicatorul de progres la acțiunea dată.

²⁸⁸ Global Programme Against Corruption. Un Anti-corruption Polices. United Nations Guide on Anti-policies https://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/corruption_un_guide_oct03.pdf

²⁸⁹ Convenția ONU contra corupției. Articolul 33 <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/uncac.html>

Art.33 Protecția persoanelor care comunică informații: ”Fiecare stat parte are în vedere încorporarea în sistemul său juridic intern a măsurilor corespunzătoare pentru a asigura protecția împotriva oricărui tratament nejustificat al oricărei persoane care semnalează autorităților competente, de bună-credință și în baza unor presupuneri rezonabile, orice fapt privind infracțiunile prevăzute de prezenta convenție”.

²⁹⁰ Legea integrității nr.82 din 25.05.2017 art.18 <http://lex.justice.md/md/370852/>

²⁹¹ **Legea nr.122 din 12.07.2018 privind avertizorii de integritate**
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=376825>

²⁹² CNA și Oficiul Avocatul Poporului implementează un nou proiect ce va îmbunătăți capacitățile de asigurare a drepturilor avertizorilor de integritate <https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=5&id=1890&t=/Serviciul-relatii-publice/Comunicate-de-presa/CNA-i-Oficiul-Avocatul-Poporului-implementeaza-un-nou-proiect-ce-va-imbunatati-capacitatile-de-asigurare-a-drepturilor-avertizorilor-de-integritate/>

2. În anul 2018, după intrarea în vigoare a Legii privind avertizorii de integritate, pe pagina web a CNA a fost creat compartiment dedicat avertizorilor de integritate, unde avertizorii pot depune o avertizare de integritate în 3 modalități: on-line, telefonic sau în scris²⁹³.

Recomandare: instituirea unei linii telefonice naționale separate dedicate exclusiv avertizărilor de integritate, suplimentar securizată.

Acțiunea 14: Promovarea unei campanii de informare a avertizorilor de integritate și a agenților publici care denunță manifestările de corupție cu privire la dreptul lor de a fi protejați.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017 – trimestrul IV anul 2018

Indicator de progres: Spoturi audio-video sau grafice dezvoltate și plasate pe posturile TV, radio și pe rețelele de socializare.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. Pe pagina web a CNA, în cadrul Campaniei Integritatea este libertatea²⁹⁴, este regăsit spotul video²⁹⁵ cu privire la avertizorii de integritate. Ulterior, au fost elaborate și plasate pe site materiale video cu privire la promovarea avertizorilor de integritate și a mecanismului de protecție al acestora²⁹⁶. Potrivit Raportului SNIA pentru anul 2018 (pag.104) au fost realizate 6 emisiuni TV de promovare a avertizorilor de integritate.
2. În cadrul **Campaniei de informare privind ilegalitatea colectării taxelor informale sistemul educațional**²⁹⁷, a fost promovat și conceptul de avertizori de integritate și necesitatea protecției acestora.

Recomandare: Promovarea unei campanii de sensibilizare ample privind rolul avertizorului de integritate în asigurarea interesului public și promovarea avertizorilor de integritate în diverse domenii profesionale.

Acțiunea 15: Elaborarea și adoptarea mecanismului de conlucrare dintre CNA și alte entități abilitate cu examinarea avertizărilor de integritate, precum și cu autoritatea de protecție a avertizorilor de integritate (Ombudsmanul).

²⁹³ CNA. Avertizorii de integritate. Depunerea avertizării <https://www.cna.md/pageview.php?l=ro&idc=182&t=/Avertizorii-de-integritate/Depune-o-avertizare/Telefonic&>

²⁹⁴ CNA. Campanie de sensibilizare. Integritatea este libertatea <https://www.cna.md/pageview.php?l=ro&idc=172&t=/INTEGRITATEA-este-Libertate/Materiale-Video&>

²⁹⁵ CReDO. Campanie de sensibilizare privind protecția avertizorilor de integritate. Avertizorii de integritate pe cont propriu. <https://www.youtube.com/watch?v=D7s6XAMqm4c>

²⁹⁶ Materiale video pentru promovarea avertizorilor de integritate și a mecanismului de protecție a drepturilor avertizorilor de integritate <https://www.cna.md/pageview.php?l=ro&idc=179&t=/Avertizorii-de-integritate/Materiale-video&>

²⁹⁷ Campanie de sensibilizare contra colectării taxelor informale demarcate de CReDO, Părinți Solidari și Consiliul pentru integritate în educație în parteneriat cu CNA https://adevarul.ro/moldova/actualitate/ong-uri-colectarea-taxelor-informale-comitetele-parintesti-ilegala-1_59ad36075ab6550cb89fcadb/index.html

Termen de realizare: Trimestrul I anul 2018

Indicator de progres: Act interdepartamental adoptat.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată parțial.

Considerente:

1. **Adoptarea la 12.07.2018 a Legii nr.122 privind avertizorii de integritate, în vigoare din 17.11.2018**, a generat necesitatea adoptării cadrului legislativ subsecvent implementării acesteia. Conform Raportului de monitorizare SNIA pentru anul 2018 (pag.104), la 15 martie 2018 CNA și OAP au încheiat acord de colaborare interinstituțional, însă dovadă al semnării nu a fost regăsită nici pe pagina CNA, nici pe pagina OAP.
2. Unicul act interinstituțional semnat de către CNA și OAP este datat cu 22.02.2019 la rubrica Transparența decizională/ Proiecte elaborate²⁹⁸, este plasat spre consultări publice proiectul Ordinului comun al CNA și OAP pentru adoptarea Metodologiei cu privire la procedura de asigurare a respectării drepturilor avertizorilor de integritate²⁹⁹.

Acțiunea 16: Publicarea rapoartelor de activitate anuală a Procuraturii Anticorupție.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017, trimestrul I anul 2018, trimestrul I anul 2019, trimestrul I anul 2020

Indicator de progres: 4 rapoarte de activitate anuală publicate pe pagina web a PG/PA.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. În Rapoartele de monitorizare al SNIA pentru anul 2017 (pag.61) și I semestru al anului 2018 (pag.79) și pentru anul 2018 (pag.105) acțiunile 16 – 19 sunt comasate și raportate ca fiind realizate, însă fără a indica sursa de veridicare sau referința care consemnează realizarea acțiunilor³⁰⁰.
2. La accesarea paginii web a Procuraturii Generale, în cadrul Raportului privind activitatea Procuraturii Generale sunt descrise activitățile Procuraturii Anticorupție³⁰¹ fiind cuprinse

²⁹⁸ CNA. Transparența decizională. Proiecte elaborate. Ordin comun CNA și OAP

<https://www.cna.md/pageview.php?l=ro&idc=44&t=/Transparenta-decizionala/Proiecte-elaborate> și

²⁹⁹ Ordin comun CNA și OAP https://www.cna.md/public/files/22.02.2019/pr.Ordin_comun_CNA_si_Av.Popor.avertiz.pdf

³⁰⁰ Cu referire la acțiunile nr. 16, 17, 18 și 19 privind publicarea pe pagina web a rapoartelor de activitate a Procuraturii Anticorupție, Centrului Național Anticorupție, Ministerului Afacerilor Interne (raport privind activitatea anticorupție) și Autoritatea Națională de Integritate, pentru perioada anului 2016, potrivit informației prezentate de instituțiile responsabile, constatăm că toate rapoartele au fost publicate pe paginile web respective, acțiunile vizate fiind realizate pentru perioada curentă de raportare.

³⁰¹ Raport privind activitatea Procuraturii pentru anul 2017 http://www.procuratura.md/file/2018-03-12_Raportul%20Procurorului%20General%202017.pdf

între pag.28 – 37. În Raportul Procuraturii Generale pentru anul 2018³⁰², activitățile referitoare la combaterea corupției sunt raportate între paginile 48-61.

Acțiunea 17: Publicarea rapoartelor de activitate anuală a Centrului Național Anticorupție.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017, trim I anul 2018, trim I anul 2019, trimestrul I anul 2020

Indicator de progres: 4 rapoarte de activitate anuală publicate pe pagina web a CNA.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. La accesarea paginii web a CNA poate fi consultat Raportul de activitate al CNA pentru anul 2017³⁰³, Raportul de activitate al CNA pentru I semetru al anului 2018³⁰⁴, și Raportul de activitate al CNA pentru anul 2018³⁰⁵

Acțiunea 18: Publicarea rapoartelor anuale privind activitățile anticorupție ale Ministerului Afacerilor Interne.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017, trim. I anul 2018, trimestrul I anul 2019, trimestrul I anul 2020

Indicator de progres: 4 rapoarte de activitate anuală publicate pe pagina web a MAI.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Pe pagina web a MAI este plasat Raportul de activitate al Serviciului de Protecție Internă și Anticorupție (SPIA) pe parcursul anului 2017³⁰⁶, și Raportul de activitate pentru anul 2018³⁰⁷.

Acțiunea 19: Publicarea rapoartelor de activitate anuală a Autorității Naționale de Integritate.

³⁰² Raportul privind activitatea Procuraturii pentru anul 2018 http://procuratura.md/file/2019-03-05_Raportul%20Public%20activitatea%20Procuraturii%20Generale%20anul%202018.pdf

³⁰³ Raport de activitate al CNA pe anul 2017 <https://www.cna.md/doc.php?l=ro&idc=143&id=1823&t=/Studii-si-analize/Rapoarte-de-activitate/Raport-de-activitate-al-CNA-pe-anul-2017/>

³⁰⁴ Raport de activitate al CNA pentru I semetru al anului 2018 https://www.cna.md/public/files/Raport_CNA_6_luni_2018.pdf

³⁰⁵ Raport de activitate al CNA pentru anul 2018 https://www.cna.md/public/files/Raport_de_activitate_CNA_2018_.pdf

³⁰⁶ Raport de activitate SPIA pe parcursul anului 2017 https://mai.gov.md/sites/default/files/raport_de_activitate_spia_pentru_anul_2017_final.pdf

³⁰⁷ Raport de activitate SPIA pentru anul 2018 <https://www.mai.gov.md/sites/default/files/SPIA/rapoarte/Raport%20de%20activitate%20al%20SPIA%20pentru%20anul%202018.pdf>

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017, trimestrul I anul 2018, trimestrul I anul 2019, trimestrul I anul 2020

Indicator de progres: 4 rapoarte de activitate anuală publicate pe pagina web a ANI.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Pe pagina web a ANI este publicat Raportul de activitate al ANI pentru anul 2017³⁰⁸ și Raportul de activitate al Autorității pentru anul 2018³⁰⁹

Acțiunea 20: Lansarea platformelor on-line de instruire anticorupție și de promovare a integrității.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017 – pentru platforma CNA; trimestrul IV anul 2018 – pentru platforma ANI,

Indicator de progres: O platformă de instruire on-line cu acces de pe pagina web a CNA (pe subiecte de promovare a climatului de integritate și anticorupție); o platformă de instruire on-line cu acces de pe pagina web a ANI (pe subiecte de verificare a averilor, intereselor personale, incompatibilităților și restricțiilor).

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. Raportul de monitorizare al SNIA pentru anul 2018 (pag.105) evaluează acțiunea drept în proces de realizare, atât de către CNA cât și de către ANI, iar către anul 2018 este raportată ca fiind în proces de dezvoltare a conținutului (pag.79-80) în Raportul de monitorizare pentru I semestru 2018³¹⁰.
2. Comunicatul de presă al CNA din 21.06.2017³¹¹ confirmă instruirea angajaților CNA de către experții din Polonia privind gestionarea platformei pentru instruire anticorupție e-Learning, platforma respectivă nu este funcțională la momentul realizării Raportului alternativ.
3. Pe pagina web a ANI este plasat un tutorial video pentru depunerea declarației de avere și interese personale³¹².

³⁰⁸ Autoritatea Națională de Integritate. Raport de activitate al ANI pentru anul 2017 <http://ani.md/ro/node/147>

³⁰⁹ Raport de activitate al ANI pentru anul 2018 <http://ani.md/sites/default/files/Prezentare%2013.02.2019.pdf>

³¹⁰ Raport de monitorizare și evaluare a implementării SNIA pentru I semestru al anului 2018 https://www.cna.md/public/files/Raport_de_monitorizare_a_implementarii_Strategiei_Naionale_de_Integritate_i_Anticorupcie_pentru_anii_2017-2020_Perioada_de_raportare_sem_I_2018.pdf

³¹¹ CNA. Instruiri. <https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=132&id=1635&t=/Sensibilizare/Instruiri/Instruiri-i-educatie-anticoruptie/Angajatii-CNA-instruiti-de-expertii-polonezi-cu-privire-la-gestionarea-platformei-pentru-instruiri-anticoruptie-e-Learning/>

³¹² ANI. Instruiri privind depunerea declarației on-line. <http://ani.md/ro/node/62#>

Acțiunea 21: Instruirea elevilor și studenților în spiritul integrității și intoleranței față de corupție.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Instruirea anuală a cel puțin 5000 de elevi și studenți. Aprecierea instruirilor de către audienți.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. Raportul anual de activitate al CNA indică pentru perioada de referință 2017 la capitolul 5.3. Educare și sensibilizare anticorupție (pag.20-21) desfășurarea a **532 instruiți cu participarea a 20.676 participanți**, care divizați pe categorii se repartizează respectiv: 16.463 – agenți publici, în cadrul a 442 activități de instruire; - **3.400 – elevi și studenți, în cadrul a 73 activități de instruire**; - 413 – alte categorii (antreprenori, părinți și reprezentanții elevilor etc.), în cadrul a 17 instruiți; - circa 400 părinți.
2. În anul 2018 CNA a raportat instruirea a **2740 elevi și studenți în cadrul a 40 de sesiuni de instruire**. În cadrul taberei de vară CNA a realizat 5 sesiuni de instruire pentru 385 elevi în localitatea Vadul-lui-Vodă.
3. Adicional, la compartimentul Instruiri și educație anticorupție, sunt publicate Curriculum anticorupție pentru studiile la licență cu suport de curs și recomandări³¹³ și Curriculum pentru studiile de masterat³¹⁴ cu suport de curs și recomandări privind integrarea aspectelor de prevenire și combatere a corupției în curriculum de formare profesională inițială pentru ciclul II. Aceste materiale didactice necesită o revizuire și actualizare a conținutului.

Acțiunea 22: Instruirea reprezentanților sectorului privat cu privire la etica relațiilor comerciale, controlul intern și transparența afacerilor cu statul Instruirea elevilor și studenților în spiritul integrității și intoleranței față de corupție.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Instruirea anuală a cel puțin 1000 de reprezentanți ai mediului de afaceri. Aprecierea instruirilor de către audienți.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

³¹³ Curriculum pentru Licență. Disciplina "Integritatea profesională și politici anticorupție"

<https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=132&id=1484&t=/Sensibilizare/Instruiri/Instruiri-i-educatie-anticoruptie/Curriculum-pentru-Licenta-Disciplina-Integritatea-profesionala-i-politici-anticoruptie/>

³¹⁴ Curriculum pentru Master. Disciplina "Strategii și politici anticorupție naționale și internaționale"

<https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=132&id=1485&t=/Sensibilizare/Instruiri/Instruiri-i-educatie-anticoruptie/Curriculum-pentru-Master-Disciplina-Strategii-i-politici-anticoruptie-nationale-i-internationale/>

1. Raportul anual de activitate al CNA pentru 2017, indică pentru perioada de referință 2017 la capitolul 5.3. Educare și sensibilizare anticorupție (pag.20-21) desfășurarea a 532 instruiți cu participarea a 20.676 participanți, dintre care - **413 – reprezentanți ai sectorului privat**.
2. La finele anului 2016 CNA a finalizat Studiul "Managementul integrității în sectorul privat", în cadrul căruia a fost elaborat și recomandat spre implementare un model al Codului de etică pentru angajații din sectorul privat³¹⁵.
3. În Raportul de monitorizare pentru anul 2018 (pag.106-107) CNA raportează desfășurarea a 12 instruiți pentru reprezentanții sectorului privat. Subiectele instruirilor „Integritatea în mediul de afaceri” și „Rigorile integrității instituționale prin prisma ISO 37001 Sisteme de management anti-mită”. Suplimentar, în perioada de referință, CNA cu suportul CLEP „Combaterea corupției prin aplicarea legii și prevenire” a desfășurat 2 instruiți, pentru reprezentanții a circa 16 campanii din domeniul construcției și circa 10 campanii din domeniul de transport.
4. **CNA în parteneriat cu Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului – CReDO și³¹⁶** în mai multe centre raionale au fost organizate seminare, inclusiv cu reprezentanți ai mediului privat, în special care activează în cadrul Incubatoarelor de afaceri.
5. Conform comunicatului CNA din 13.12.2018³¹⁷ a fost lansată Platforma de cooperare anticorupție cu sectorul privat în parteneriat cu Consiliul Concurenței și CNA. Scopul platformei constă în stabilirea unei comunicări eficiente cu reprezentanții mediului de afaceri, în vederea promovării principiilor de integritate și onestitate și promovarea toleranței zero față de fenomenul corupției.

Acțiunea 23: Lansarea și implementarea platformei electronice de asigurare a integrității instituționale și de evidență a e-cazierului de integritate profesională.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017 – pentru lansarea platformei; trimestrul I anul 2018 – pentru conectarea entităților publice

Indicator de progres: Platforma electronică de asigurare a integrității instituționale și de evidență a e-cazierului de integritate profesională, operațională. CNA apt să monitorizeze electronic respectarea cerințelor de integritate profesională și instituțională în cadrul entităților publice.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

³¹⁵ Instituționalizarea măsurilor de integritate în sectorul privat – pași spre o economie prosperă <https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=5&id=1361&t=/Mass-media/Comunicate-de-presa/Institutionalizarea-masurilor-de-integritate-in-sectorul-privat-pai-siguri-spre-o-economie-prospera/>

³¹⁶ CNA. Sensibilizare. Seminar CNA în parteneriat cu CReDO privind monitorizarea Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție <https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=132&id=1773&t=/Sensibilizare/Instruiri-i-educatie-anticoruptie/Seminar-privind-monitorizarea-Strategiei-Nationale-de-Integritate-si-Anticoruptie>

³¹⁷ CNA. Comunicate de presă <https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=5&id=2187&t=/Mass-media/Events/Premiera-Consiliul-Concurenței-si-CNA-au-lansat-Platforma-de-cooperare-anticoruptie-cu-sectorul-privat/>

Considerente:

1. Cazierul de integritate profesională este gestionat de CNA și SIS. Cazierul de integritate fixează integritatea profesională a agenților publici supuși testării integrității în condițiile Legii 325/2013³¹⁸ și Regulamentul cu privire la ținerea și utilizarea cazierului privind integritatea profesională a agenților publici, aprobat de Guvern³¹⁹.
2. Conform datelor prezentate în Raportul de activitate al CNA pentru anul 2017³²⁰ (pag.20) situația se prezintă astfel: în anul 2017 - **65 entități** publice au solicitat cazierul de integritate, fiind eliberate un volum de **4456 caziere de integritate**.
3. Însă, calitatea acestor certificate de cazier este neconcludentă din moment ce a fost stopată procedura de testare a integrității instituționale în cadrul căreia este desfășurată procedura de testare a integrității profesionale a agenților publici.
4. Cu referire la platforma electronică e-Cazier³²¹, menită să asigure integritatea instituțională a entităților publice, Raportul de monitorizare al SNIA pentru anul 2017 (pag.63) menționează că această resursă electronică este funcțională și se află în perioada de mentenanță din luna octombrie 2017. La fel, în Raport este indicat termenul de conectare a entităților publice la platforma e-Cazier – trim I anul 2018.
5. Raportul de monitorizare al SNIA pentru I semestru al anului 2018 (pag.81) menționează că în luna octombrie 2017, CNA semnat contract de garanție și mentenanță cu compania care a dezvoltat **SI "E-Integritate Instituțională"** pentru o perioadă de 2 ani. La 07.03.2018, a fost emisă Dispoziția privind extinderea și modernizarea Softului cu dezvoltarea unei Platforme Informaționale comune pentru subdiviziunile instituției și elaborarea Conceptului.

Acțiunea 24: Evaluarea integrității instituționale și adoptarea planurilor de integritate.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Cel puțin 20 de rapoarte de evaluare a integrității instituționale, publicate pe pagina web a CNA. Planurile de integritate publicate pe paginile web ale entităților publice evaluate. Agenți publici și, după caz, conducători ai entităților publice, sancționați disciplinar pentru lipsă de integritate profesională și instituțională.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

³¹⁸ Legea nr.325 din 23.12.2013 privind evaluarea integrității instituționale <http://lex.justice.md/md/351535/>

³¹⁹ Hotărârea nr.767 din 19.09.2014 pentru implementarea Legii nr.325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355238>

³²⁰ CNA. Raport de activitate al CNA pe anul 2017 <https://www.cna.md/doc.php?l=ro&idc=143&id=1823&t=/Studii-si-analize/Rapoarte-de-activitate/Raport-de-activitate-al-CNA-pe-anul-2017>

³²¹ CNA. Evaluarea integrității instituționale. Informație utilă <https://www.cna.md/tabview.php?l=ro&idc=75&id=1840&t=/Evaluarea-integritatii-institutionale/Informatie-utila/Informatii-despre-certificatul-de-cazier-privind-integritatea-profesionala/>

1. **Evaluarea integrității instituționale**, precum este prevăzută în Legea 325/2013 semnifică, **proces de identificare a riscurilor de corupție în cadrul entității publice cu ajutorul metodelor analitice și practice** (testarea integrității profesionale), de descriere a factorilor care determină riscurile identificate și consecințele acestora, precum și de oferire a recomandărilor pentru diminuarea lor, desfășurat în conformitate cu prevederile legii;
2. Pe pagina web a CNA³²² sunt plasate 20 de rapoarte de monitorizare a implementării planurilor de integritate pe diferite domenii: SV, DPF, Primăria mun. Chișinău, DIP, ANSA, etc, pentru diferite perioade de timp 2015, 2016, 2017;
3. În Raportul de monitorizare pentru anul 2018 (pag.108) se menționează că în anul 2018 au fost inițiată evaluarea a 6 entități publice³²³, dintre care 3 în procesul a fost finalizat
4. Cu referire la indicatorul care prevede aplicarea sancțiunilor disciplinare pentru lipsă de integritate, în Raportul anual de activitate al CNA pentru 2017 (pag.19) se menționează: "instrumentul de testare a integrității rămâne a fi în impas din cauza unor factori externi privind desemnarea și autorizarea judecătorilor specializați". Adicional, în Raportul anual CNA se menționează că "CNA a participat la **45 de ședințe de judecată privind litigiile iscate ca urmare a rezultatelor testelor de integritate profesională, pe marginea cărora au fost pronunțate 13 hotărâri definitive**. Astfel, peste 85% din mijloacele bănești transmise agenților publici în cadrul testului de integritate profesională au fost recuperate.
5. În același timp, informații despre sancțiunile disciplinare aplicate agenților publici sau conducătorilor entităților în legătură cu constatarea lipsei de integritate, nu sunt disponibile în rapoartele de activitate anuală ale CNA, PA, SIS, dar nici în Raportul de monitorizare a implementării SNIA.

Acțiunea 25: Aprobarea noii Metodologii privind efectuarea expertizei anticorupție, în condițiile Legii integrității.

Termen de realizare: Trimestrul II 2017

Indicator de progres: Metodologia privind efectuarea expertizei anticorupție, aprobată și publicată pe pagina web a CNA.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

³²² CNA. Rapoarte de monitorizare <https://www.cna.md/lib.php?l=ro&idc=165&year=&month=&day=&t=/Evaluarea-integritatii-institutionale/Rapoarte-de-monitorizare/&page=1>

³²³ CNA. Raport cu privire la implementarea Legii nr. 325/23.12.2013 pentru anul 2018 <https://cna.md/doc.php?l=ro&idc=75&id=2305&t=/Evaluarea-integritatii-institutionale/Informatie-utila/Raport-cu-privire-la-implementarea-Legii-nr-325-23122013-pentru-anul-2018/>

1. Metodologia de efectuare a expertizei anticorupție a proiectelor de acte normative³²⁴ (în condițiile Legii nr.100/2017) are drept scop stabilirea obiectivelor și etapelor efectuării expertizei anticorupție a proiectelor de acte normative, tipologiei factorilor de risc care determină apariția riscurilor de corupție și descrierii lor, tipologiei riscurilor de corupție, precum și structurii detaliate a raportului de expertiză anticorupție³²⁵.
2. Raportul de monitorizare al SNIA, face referință la Hotărârea Colegiului Centrului nr.6 din 20 octombrie 2017 (pag.63), însă la accesarea compartimentului respectiv³²⁶ ultimele hotărâri publicate și disponibile datează anul 2015.

Acțiunea 26: Efectuarea de către CNA a expertizei anticorupție a proiectelor de acte normative și legislative în condițiile Legii integrității și ale noii Metodologii privind efectuarea expertizei anticorupție.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Rapoarte de expertiză anticorupție publicate pe pagina web a CNA.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. În condițiile art.28 al Legii 82/2017 Expertiza anticorupție reprezintă identificarea în proiectele de acte legislative și normative a riscurilor de corupție, a factorilor care le generează, precum și înaintarea recomandărilor pentru înlăturarea lor. În condițiile alin (2) art.28 autorii proiectelor de acte normative cu drept de inițiativă legislativă, sunt obligați să transmită CNA proiectele de acte normative, cu excepțiile prevăzute. Termenul de realizare a expertizei anticorupție a proiectului definitivat este de 10 zile lucrătoare, iar în cazul proiectelor complexe termenul se extinde până la 30 zile lucrătoare.
2. La accesarea paginii web a CNA prin utilizarea filtrului, pentru anul 2017 sunt identificate **814 rapoarte anticorupție a proiectelor de acte legislative și normative**³²⁷, iar în anul 2018 au fost expertizate 1007 proiecte de acte normative³²⁸
3. În Raportul de activitate al CNA pentru anul 2018 cu referire la subiect sunt prezentate datele: au parvenit spre examinare **1368 de proiecte de acte normative** (în anul 2017 – 1065). **În anul 2018 au fost întocmite 1015 - Rapoarte de expertiză anticorupție (în anul 2017 – 842), expediate 363 de avize asupra proiectelor de acte normative (în anul 2017 – 231), ceea ce constituie 1378 de scrisori de însoțire, remise către autorități (în anul 2017 – 1073).**

³²⁴ Legea nr.100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative <http://lex.justice.md/md/373698%20/>

³²⁵ Metodologia de efectuare a expertizei anticorupție a proiectelor de acte legislative și normative https://www.cna.md/public/files/Metod_de_efect_a_expertizei_antikoruptie_1.pdf

³²⁶ CNA. Hotărâri ale Colegiului CNA <https://www.cna.md/tabview.php?l=ro&idc=103&t=/CNA/Colegiul-Centrului/Hotariri>

³²⁷ CNA. Rapoarte de expertiză 2017 <https://www.cna.md/reports.php?l=ro>

³²⁸ CNA. Rapoarte de expertiză 2018 <https://www.cna.md/reports.php?l=ro>

Acțiunea 27: Publicarea și prezentarea unor cercetări cu privire la constatările expertizei anticorupție efectuate de către CNA.

Termen de realizare: Trimestrul II 2018, trimestrul II 2020

Indicator de progres: Cel puțin 2 studii despre tendințele negative asociate procesului de promovare a proiectelor de acte normative și legislative, de promovare a unor interese private în detrimentul interesului public, stabilite în cadrul expertizelor anticorupție efectuate de către CNA, publicate pe pagina web a CNA și dezbătute în cadrul evenimentelor publice.

Evaluare CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Conform Raportului de activitate CNA pentru anul 2018, pe parcursul anului 2018, au fost elaborate 375 de produse analitice, inclusiv 18 - strategice și 357 - operaționale, privind actele de corupție, actele conexe corupției și faptele coruptibile³²⁹. Dintre analizele strategice efectuate, 10 au fost remise ofițerilor de investigații și ofițerilor de urmărire penală din cadrul Centrului, pentru examinare conform competenței. În alte 5 cazuri, au fost întocmite 17 sesizări în adresa autorităților publice, pentru soluționarea problematicilor constatate în rezultatul analizelor strategice, ca urmare 94% din recomandări au fost acceptate. Analizele strategice au fost axate pe domenii: » educație; » ocrotirea sănătății; » gestionarea mijloacelor provenite din asistență externă.

Acțiunea 28: Adoptarea actelor normative privind recuperarea bunurilor infracționale.

Termen de realizare: trimestrul II anul 2017

Indicator de progres: Actele normative necesare pentru funcționarea Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale, adoptate.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

1. Elaborarea cadrului normativ în domeniul activelor și bunurilor dobândite prin acțiuni/inacțiuni ilegale a fost precedată de realizarea Studiului analitic privind mecanismele de recuperare și confiscare a activelor din RM³³⁰.

³²⁹ CNA. Raportul de activitate pentru anul 2018. https://www.cna.md/public/files/Raport_de_activitate_CNA_2018_.pdf (pag.45)

³³⁰ UNDP. Pedro Gomes Pereira, 2016 Studiu analitic cu privire la mecanismele de recuperare și confiscare a activelor în Republica Moldova https://www.cna.md/public/files/studii_si_analize/Studiu_analitic_cu_privire_la_mecanismele_de_recuperare_i_confiscare_a_activelor_in_Republica_Moldova_Pedro_Gomes_Pereira_Institutul_Basel.pdf

2. Cadrul normativ național ce reglementează domeniul este: Legea nr.48/ 2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infraționale³³¹ și Legea nr.49/2017 pentru completarea unor acte legislative³³², care prevede ajustarea cadrului legislativ conex domeniului la prevederile Legii 48/2017. Săptămânal, CNA vine cu raport privind activitatea și rezultatele ARBI.

Acțiunea 29: Crearea Agenției de Recuperare a Bunurilor Infraționale, responsabilă de urmărirea, indisponibilizarea, administrarea și recuperarea, inclusiv din străinătate, a bunurilor infraționale.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2017

Indicator de progres: Hotărârea Parlamentului privind organigrama și regulamentul de activitate ale Agenției de Recuperare a Bunurilor Infraționale, adoptată. Agenția funcțională.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

1. La compartimentul Transparența decizională pe pagina web a CNA este plasată Hotărârea Parlamentului nr.143/2017 privind aprobarea structurii și efectivului-limită ale CNA³³³. La fel, pe pagina web a CNA se regăsește proiectul HG de aprobare a Regulamentului cu privire la evaluare, administrare și valorificarea bunurilor infraționale (sechestrare)³³⁴.

Acțiunea 30: Elaborarea și adoptarea Strategiei naționale de recuperare a bunurilor infraționale.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2018

Indicator de progres: Strategia națională de recuperare a bunurilor infraționale, elaborată și adoptată.

Evaluare CNA: acțiunea nerealizată

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată

Considerente:

³³¹ Legea nr.48 din 30.03.2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infraționale
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=373881>

³³² Legea nr.49 din 30.03.2017 pentru completarea unor acte legislative <http://lex.justice.md/md/370167/>

³³³ Hotărârea nr.143 din 13.07.2017 pentru modificarea și completarea Hotărârii Parlamentului nr.34/2016 privind aprobarea structurii și efectivului-limită ale CNA
https://www.cna.md/public/files/transparența_13.06.17/HP_143_din_13.07.17_modif_HP34_structura.pdf

³³⁴ Regulamentul cu privire la evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infraționale (sechestrare)
<https://www.cna.md/public/files/Pr.HGReg.ev.admin.valorif.bunARBI.pdf>

1. Strategia instituțională și planul de acțiuni ale ARBI pentru o perioadă de 3 ani, a fost prezentată la 15.05.2018³³⁵. Raportul de monitorizare pentru anul 2018 specifică următoarele: "CNA, propune ca reieșind din faptul că recuperarea bunurilor infracționale reprezintă un proces complex, în care sunt implicate mai multe instituții (organul de urmărire penală, procurorul, ARBI, Instanța de judecată, Ministerul Finanțelor, SFS, UNEJ, MAEIE) și avînd în vedere că Procuratura Generală participă la implementarea unitară a politicii naționale și internaționale a statului în materie penală, precum și faptul că Capitolul V al SNIA prevede posibilitatea de modificare/completare a componentelor documentului la mijlocul termenului de implementare, se impune modificarea acțiunii nr. 30 cu următorul conținut: ***Elaborarea unui mecanism de coordonare în procesul/activitatea de recuperare a bunurilor infracționale, cu stabilirea termenului de executare pentru trimestrul IV al anului 2020***"

Acțiunea 31: Crearea bazei de date pentru evidența bunurilor infracționale indisponibilizate, sechestrate sau confiscate.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2018

Indicator de progres: Baza de date operațională, cu posibilitatea extragerii informațiilor despre valoarea monetară a bunurilor recuperate (indisponibilizate, sechestrate sau confiscate).

Evaluare CNA: acțiunea în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată

Considerente:

1. Conform prevederilor Legii ARBI³³⁶, evidența bunurilor infracționale indisponibilizate în privința cărora a fost dispus sechestrul, confiscarea specială sau confiscarea extinsă, se face prin crearea unei baze de date specializate. Regulamentul cu privire la ținerea bazei de date pentru evidența bunurilor infracționale indisponibilizate și confiscate se aprobă de Guvern.
2. În anul 2018 Agenția³³⁷ a fost antrenată în executarea a 140 de delegații (parvenite în anul 2018 - 134 de delegații) în privința a **529 de subiecți**, din acestea au fost executate 78 de delegații. Urmare a investigațiilor financiare paralele, în perioada de referință, au fost indisponibilizate prin aplicarea sechestrului **pe 1435 de bunuri materiale și 103 477 de valori mobiliare ale 153 de subiecți, în sumă totală de 182 122 120 lei.**
3. În Raportul de monitorizare pentru anul 2018 (pag.110-111) se menționează că "CNA consideră oportun includerea la capitolul instituțiilor responsabile, Procuratura Generală, precum și modificarea termenului de executare pentru trimestrul IV al anului 2020. Alte mențiuni și informații privind crearea și administrarea bazei de date cu privire la bunurile infracționale indisponibilizate nu sunt identificate.

³³⁵ ARBI. Strategia instituțională. Prezentare <https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=5&id=1947&t=/Serviciul-relatii-publice/Comunicate-de-presa/ARBI-are-strategie-institutionala-Documentul-va-sta-la-baza-activitatii-institutiei-pentru-urmatorii-trei-ani>

³³⁶ Legea nr.48 din 30.03.2017 privind ARBI <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=370165&lang=1>

³³⁷ Raport de activitate al CNA în anul 2018 https://www.cna.md/public/files/Raport_de_activitate_CNA_2018_.pdf (pag.29)

Acțiunea 32: Instruirea actorilor din sistemul justiției (ofițeri de urmărire penală, procurori și judecători) cu privire la procedurile de recuperare a bunurilor infracționale, inclusiv cu privire la sechestrarea și confiscarea specială și extinsă, precum și cu privire la cooperarea juridică internațională.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2018; permanent, începând cu trimestrul I anul 2019, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Plan de instruire elaborat. Cel puțin 50 de ofițeri de urmărire penală, procurori și judecători instruiți.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Raportul de monitorizare al SNIA pentru anul 2018 (pag.111) relatează despre organizarea, în comun a ARBI cu INJ, a 8 activități de formare continuă cu participarea a 257 persoane instruite
 - ✓ în domeniul procedurilor de recuperare a bunurilor infracționale: 3-4 mai/30-31 octombrie 2018 – 2 cursuri de instruire la subiectul "Investigarea infracțiunii privind spălarea banilor", fiind instruiți 24 judecători și 35 procurori; 18 mai 2018/26 octombrie 2018 – 2 ateliere de lucru cu genericul "Recuperarea veniturilor dobândite din activități infracționale", fiind instruiți 21 judecători, 26 asistenți judiciari, 2 șefi de secretariate, 7 personal CSJ, 1 formator.
 - ✓ în domeniul cooperării juridice internaționale, ARBI și INJ au realizat 3 activități de instruire: 30 martie 2018 – 2 seminare cu genericul "Asigurarea drepturilor fundamentale ale persoanei în contextul cooperării juridice internaționale a statelor" fiind instruiți 29 judecători și 25 procurori; 5 februarie-18 martie 2018 – 1 curs de instruire la distanță "Cooperarea juridică internațională în materie penală", fiind certificați 7 judecători și 16 procuror; 13 iunie 2018 – 1 seminar cu genericul "Asigurarea drepturilor fundamentale ale persoanei în contextul cooperării juridice internaționale a statelor", fiind instruiți 11 asistenți judiciari, 7 grefieri și 1 specialist.

Acțiunea 33: Campanie de sensibilizare a victimelor corupției cu privire la dreptul lor de a obține despăgubiri.

Termen de realizare: Trimestrul I anul 2018 – trimestrul II anul 2019, cu verificarea semestrială a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Spoturi audio-video sau grafice, dezvoltate și plasate pe posturile de TV, radio și pe rețelele de socializare.

Evaluare CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată, argumente în favoarea realizării acțiunii nu au fost identificate

Acțiunea 34: Elaborarea și promovarea unor ghiduri pentru victimele corupției privind procedurile de obținere a despăgubirilor.

Termen de realizare: Trimestrul I anul 2018 – trimestrul IV anul 2020

Indicator de progres: Cel puțin un ghid elaborat și promovat de către procurori și avocații publici.

Evaluare CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată, argumente în favoarea realizării acțiunii nu au fost identificate

Acțiunea 35: Instruirea avocaților cu privire la asistența juridică acordată victimelor și părților vătămate în cadrul procedurilor penale privind infracțiunile de corupție și conexe corupției.

Termen de realizare: Trimestrul I anul 2018 – trimestrul IV anul 2020

Indicator de progres: Curriculum de instruire elaborat; cursuri de instruire desfășurate.

Evaluare CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată, argumente în favoarea realizării acțiunii nu au fost identificate

Considerente:

1. În Raportul de monitorizare al SNIA pentru anul 2018 (pag.112), cu referire la acțiunile 33/34/35 se menționează că "CNA a inclus acțiunile în planul de activitate a proiectului comun al Uniunii Europene și Consiliului Europei "Combaterea corupției prin aplicarea legii și prevenire" (CLEP). Inițiativa a fost acceptată iar acțiunea nr. 34 este în proces de realizare. Considerând caracterul interconectat al acțiunilor vizate, realizarea acțiunilor 33 și 35 va fi efectuată urmare implementării acțiunii nr. 34. Suplimentar, Procuratura Anticorupție, în comun cu subdiviziunile Procuraturii Generale, a inițiat analiza situației în domeniu, pentru a putea fi stabilit gradul de necesitate a unor astfel de ghiduri și, după caz, elaborarea acestora". Alte dovezi în favoarea realizării acțiunilor respective nu au fost constatate.

Acțiunea 36: Întărirea acțiunilor de regres în interesul statului pe dosarele privind infracțiuni de corupție și conexe corupției.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Numărul de acțiuni în regres înaintate/acceptate; volumul despăgubirilor solicitate; numărul de decizii finale ale instanțelor de judecată și volumul sumelor recuperate.

Evaluarea CNA: acțiune nerealizată

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată

Considerente:

1. La analizarea informațiilor prezente în Raportul anual al Procuraturii Generale³³⁸, la compartimentul Combaterea corupției (pag.28) nu au fost identificate careva dosare intentate pe infracțiuni de corupție sau conexe corupției.
2. Totodată, art.5 din Convenția de drept civil privind corupția³³⁹ solicită statelor semnatare (prentre care și RM) să prevadă în dreptul său intern proceduri adecvate pentru a permite **persoanelor care au suferit o pagubă ca urmare a unui act de corupție comis de un agent public în exercițiul funcțiilor sale să ceară reparații** statului sau, în cazul în care Partea nu reprezintă un stat, autorităților competente ale acelei Părți³⁴⁰ (pag.17)
3. În Raportul de monitorizare SNIA pentru anul 2018 (pag.112) se menționează că **"Procuratura Generală a constatat lipsa de cazuri în care persoana prejudiciată printr-un act de corupție sau conex acestuia ar fi solicitat despăgubiri din partea entității publice al cărei agent public a comis fapta. În astfel de condiții, nu au existat nici premise pentru înaintarea acțiunilor în regres împotriva persoanei care a comis actul de corupție sau conex acestuia"**.

În total pilonul prevede realizarea a 36 acțiuni dintre care: 25 acțiuni scadente pentru anul 2017, iar 36 acțiuni scadente către anul 2018.

Evaluarea pe rezultate

Evaluarea CNA: realizate - 15; în proces de realizare - 11; parțial realizate - 6; nerealizate - 4.

Evaluare CReDO: realizare - 5; în proces de realizare - 13; parțial realizate - 10; nerealizate - 8.

³³⁸ Procuratura privind activitatea Procuraturii pentru anii 2017 http://www.procuratura.md/file/2018-03-12_Raportul%20Procurorului%20General%202017.pdf

³³⁹ Convenția civilă privind corupția (STE nr.174), art.5 <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/174>

³⁴⁰ Convenția civilă privind corupția și raportul explicativ <http://cj.md/uploads/ETS-174-Convent-civila-privind-coruptia-si-Raport-Explicativ.pdf>

Evaluarea pe priorități

Prioritatea	Evaluare CNA				Evaluare CReDO			
	realizată	în proces de realizare	parțial realizată	nerealizată	realizată	în proces de realizare	parțial realizată	nerealizată
Prioritatea III.1.: Integritatea autorităților anticorupție și a organelor de ocrotire a normelor de drept	-	-	4	-	-	2	2	-
Prioritatea III.2.: Eficiența justiției și a autorităților anticorupție	11	2	-	2	2	6	5	2
Prioritatea III.3.: Consolidarea măsurilor educative și de prevenire a corupției	2	4	2	-	1	4	3	-
Prioritatea III.4.: Recuperarea bunurilor infracționale	2	2	-	1	2	1	-	2
Prioritatea III.5.: Despăgubirea victimelor corupției	-	3	-	1	-	-	-	4

PILONUL IV – COMISIA ELECTORALĂ CENTRALĂ ȘI PARTIDELE POLITICE

Carențe identificate: vulnerabilitatea funcționarilor CEC față de influențele politice; capacitățile limitate ale funcționarilor electorali din cadrul organelor electorale ierarhic inferioare; lipsa de reacție adecvată la încălcări ale legislației electorale, în special cu privire la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale; lipsa competențelor de investigare a fraudelor în finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale; lipsa competențelor de verificare a rapoartelor financiare, a donatorilor efectivi finanțărilor potențial ilicite și/sau dubioase.

Obiectivul pilonului IV: Creșterea integrității politice și consolidarea controlului asupra finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale.

Acțiunea 1: Publicarea în format deschis (cu posibila reutilizare) a datelor legate de finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, prin crearea unui modul electronic actualizat periodic.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2018 – pentru elaborarea modulului; începând cu trimestrul IV anul 2018 – permanent, cu verificarea anuală a indicatorului de progres privind publicarea datelor

Indicator de progres: Modul electronic elaborat și funcțional. Rapoartele financiare ale partidelor politice publicate pe pagina web a CEC prin intermediul modulului; rapoartele financiare ale concurenților electorali privind veniturile și cheltuielile în campaniile electorale, inclusiv ale candidaților independenți în cadrul alegerilor locale – publicate pe pagina web a CEC prin intermediul modulului.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerații:

1. În Raportul de monitorizare SNIA pentru anul 2018 (pag.113-114) se menționează că "Dezvoltarea modulului electronic „Control financiar” se realizează cu suportul PNUD în cadrul proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente” (EDMITE)". În decembrie 2017 a fost prezentat caietul de sarcini pentru achiziția modulului menționat, iar în perioada ianuarie-februarie 2018, în baza rezultatelor concursului, a fost selectată compania pentru realizarea și punerea în aplicare a acestuia". Dezvoltarea sistemului "Control financiar" este efectuată conform planului.
2. La accearea paginii web a CEC, informații referitoare la proiectul implementat cu suportul UNDP "Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente"³⁴¹, nu

³⁴¹ UNDP Proiectul "Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente", <http://www.md.undp.org/content/moldova/en/home/projects/enhancing-democracy-in-moldova-through-inclusive-and-transparent.html>, durata 2017-2019, beneficiari CEC, CICDE, ASP, AGE, bugetul proiectului 3.089.527

pot fi identificate, precum și alte informații, deoarece **după modernizarea paginii a fost înlăturat motorul de căutare de pe pagina oficială a CEC**³⁴².

Acțiunea 2: Elaborarea și desfășurarea unei campanii de sensibilizare a opiniei publice cu privire la modul și procedurile de finanțare a partidelor politice și a campaniilor electorale.

Termen de realizare: Trimestrul I anul 2018 – trimestrul IV anul 2018

Indicator de progres: Spoturi audio-video sau grafice, dezvoltate și distribuite prin intermediul posturilor de TV, radio, al rețelelor de socializare. Dezbateri publice privind procedurile de finanțare a partidelor politice și a campaniilor electorale, organizate.

Evaluare CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

1. În perioada de raportare au fost elaborate și promovate pe mai multe platforme media campanii de sensibilizare despre procedurile de finanțare a partidelor politice și campaniilor electorale³⁴³.

Acțiunea 3: Instruirea subiecților implicați în/interesați de gestionarea resurselor financiare ale partidelor politice și campaniilor electorale.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017 – trimestrul II anul 2020

Indicator de progres: Plan și materiale de instruire elaborate. Cursuri de instruire desfășurate. Cel puțin 150 de persoane instruite.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. Conform informațiilor indicate în Raportul de activitate al CEC pentru anul 2017³⁴⁴ (pag.49) în perioada 20-21 februarie 2017, IDEA a desfășurat instruire în domeniul finanțării partidelor politice, la care au participat 23 de persoane, și întâlniri cu reprezentanții a 3 partide politice și 2 reprezentanți ai societății civile. O altă instruire s-a desfășurat la 16 martie 2017, pentru trezorerii partidelor politice privind modul de completare a rapoartelor financiare”, fără a indica numărul de participanți.
2. În Raportul de monitorizare a SNIA pentru anul 2017 (pag.66) se indică următoarea constatare: **”Acțiunea se constată de a fi parțial realizată, din motivul lipsei**

³⁴² Comisia Electorală Centrală <https://a.cec.md/ro>

³⁴³ CEC. Spoturi video <https://a.cec.md/ro/spoturi-video-2784.html>

³⁴⁴ Raport de activitate al CEC pentru anul 2017 în conformitate cu activitățile stabilite în Planul strategic al CEC pentru anii 2016-2019 http://www.cec.md/files/files/1444anexaraportcec2017sedintafinal_6598958.pdf

informației privind elaborarea planurilor de instruire, dar cu 2 cursuri organizate și 37 persoane instruite”.

3. În Raportul SNIA pentru 2018 (pag.116) se menționează că la 16 martie 2018, CEC a desfășurat un seminar cu tema „Particularitățile întocmirii și prezentării Raportului privind gestiunea financiară pentru anul 2017”. Evenimentul a fost organizat în contextul prezentării, de către partidele politice, iar la data de 26 aprilie seminarul cu tema „Particularitățile evidenței contabile a cheltuielilor pentru desfășurarea alegerilor locale noi din 20 mai curent”.
4. Cu referință la Centrului de Instruire Continuă în domeniul Electoral (CICDE)³⁴⁵, entitate subordonată CEC, instituită în scopul educației electorale, în Raportul SNIA 2018 (pag.116-117) se menționează că au fost desfășurate 2 instruirii în perioada 30 martie – 8 mai 2018, pentru membrii CECE și BESV. De asemenea, în 2018, au fost desfășurate două instruirii destinate trezorerierilor partidelor politice: 1) Particularitățile întocmirii și prezentării Raportului privind gestiunea financiară pentru primul semestru al anului 2018 și tendințe în raportarea digitală; 2) Utilizarea platformei „Control financiar” pentru raportarea în campania electorală. La 30 noiembrie 2018, cu suportul Consiliului Europei, a fost organizată o masă rotundă cu subiectul „Prevenirea și combaterea utilizării resurselor administrative în procesul electoral”.
5. La accesarea paginii web a CICDE a directoriul Programe de instruire³⁴⁶ nu este identificat program de instruire destinat trezorerierilor și/ sau finanțării partidelor politice.
6. La accesarea rubricii ”Informarea și educarea alegătorilor pe pagina CEC”³⁴⁷, aceasta pagină este nefuncțională.
7. La fel precum în Raportul de monitorizare a SNIA pentru 2017, în acel pentru 2018 este regăsită mențiunea **”Acțiunea se consideră a fi în proces de realizare, din motivul lipsei informației privind elaborarea planurilor de instruire”.**

Acțiunea 4: Publicarea de către Comisia Electorală Centrală a rapoartelor anuale privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017, trimestrul II anul 2018, trimestrul II anul 2019, trimestrul II anul 2020

Indicator de progres: Rapoartele anuale publicate pe pagina web a CEC.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată

Considerente:

³⁴⁵ Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral <http://cicde.md/index.php?l=ro>

³⁴⁶ CICDE. Programe de instruire <http://cicde.md/index.php?pag=cat&id=1057&l=ro>

³⁴⁷ CEC. Informarea și educarea alegătorilor. <https://new.voteaza.md/>

1. La rubrica Finanțarea partidelor pe pagina web a CEC³⁴⁸ sunt publicate 2 rapoarte financiare pentru anul 2017: Raportul pentru Semestrul I³⁴⁹, unde sunt prezentate 40 de rapoarte financiare a 40 de partide politice și mișcări social-politice și Raportul anual³⁵⁰, unde sunt plasate 42 rapoarte a partidelor politice și mișcărilor social-politice.
2. În anul 2018, odată cu modernizarea paginii web, la rubrica finanțarea partidelor sunt identificate subrubrici: Finanțarea partidelor și Finanțarea campaniilor electorale.³⁵¹

Acțiunea 5: Publicarea rapoartelor anuale de activitate ale Comisia Electorală Centrală.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017, trimestrul I anul 2018, trimestrul I anul 2019, trimestrul I anul 2020

Indicator de progres: Rapoartele anuale publicate pe pagina web a CEC.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Pe pagina web a CEC la compartimentul Transparența decizională sunt 3 Rapoarte privind asigurarea transparenței în procesul decizional.³⁵²
2. La rubrica Rapoarte CEC sunt regăsite 6 rapoarte: 3 Rapoarte privind activitatea CEC pentru anii 2016, 2017, și 2018 respectiv, și 3 Rapoarte privind finanțarea partidelor politice și campaniilor electorale în anii: 2016, 2017, și 2018 respectiv.

Acțiunea 6: Dezvoltarea unui mecanism de asigurare a accesului facilitat al publicului la informațiile privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017 – pentru elaborarea metodologiei; trimestrul II anul 2018, trimestrul II anul 2019, trimestrul II anul 2020 – pentru publicarea rapoartelor

Indicator de progres: Metodologie de monitorizare, elaborată. Rapoartele anuale de monitorizare publicate. Recomandări implementate, inclusiv în cazurile de eludare de către partide a regulilor de finanțare a partidelor politice prin desfășurarea unor activități în perioada preelectorală.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată. Termenul de realizare a acțiunii pentru elaborarea metodologiei, este indicat trimestrul II anul 2017.

³⁴⁸ CEC. Finanțarea partidelor. Rapoarte financiare. <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1995&l=ro>

³⁴⁹ CEC. Finanțarea partidelor. Rapoarte financiare. Semestrul I
<http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1995&rid=20313&l=ro>

³⁵⁰ CEC. Finanțarea partidelor. Rapoarte financiare. Raport anual.
<http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1995&rid=21736&l=ro>

³⁵¹ CEC. Finanțarea partidelor <https://a.cec.md/ro/finantarea-3360.html>

³⁵² CEC. Rapoarte <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1068&l=ro>

Considerente:

1. Deși raportată ca realizată parțial, pe pagina web a CEC o metodologie de monitorizare a finanțării partidelor politice nu există.
2. O planificare a elaborării unor mecanisme de monitorizare publică și evaluare a respectării cadrului normativ de către subiecții implicați în finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, este prevăzută pentru realizare în Planul de acțiuni pentru 2018, la acțiunea 6.3³⁵³ ³⁵⁴.
3. Conform Raportului de monitorizare pentru anul 2018 (pag.120) la data de 21 noiembrie 2018, a fost lansată o nouă interfață a paginii web oficiale a CEC, informațiile privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale sunt publicate la rubrica „Finanțarea”.
4. La accesarea paginii www.a.cec.md compartimentul ”Finanțarea”³⁵⁵ sunt identificate următoarele compartimente: Finanțarea partidelor; Finanțarea campaniilor electorale, Arhiva; Auditul partidelor politice, însă la accesarea subcompartimentului Finanțarea campaniilor electorale, informația nu este afișată, fiind redirecționare către <http://old.cec.md>. Rubrica Arhiva are câteva subcompartimente: Rapoarte financiare, Cotizații de membru de partid; Transparența donațiilor; Subvenții de la bugetul de stat, care sunt **completate parțial**.³⁵⁶

Acțiunea 7: Consolidarea și dezvoltarea cunoștințelor profesionale ale membrilor și funcționarilor Comisiei Electorale Centrale în domeniul controlului finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017 – trimestrul I anul 2020

Indicator de progres: 100% a membrilor și funcționarilor CEC instruiți; cel puțin 2 instruirii desfășurate; cel puțin 2 vizite de studiu pentru identificarea și implementarea celor mai bune practici în domeniu.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Conform informațiilor din Raportul SNIA pentru I semestru 2018 (pag.90) în perioada 26-27 iunie 2018, s-a desfășurat, în or. Tbilisi, Georgia, conferința regională „Banii în politică” cu participarea reprezentanților CEC. Tot în Tbilisi, Georgia, a fost organizată și o vizită de studiu în cadrul Proiectului „Level UP: Finanțarea politică cu integritate”, implementat de Institutul Internațional pentru Democrație și Asistență (International IDEA), cu suportul

³⁵³ Planul de acțiuni al CEC pentru anul 2018 în conformitate cu activitățile prevăzute în Planul strategic al CEC pentru anii 2016-2019 http://www.cec.md/files/files/Planul%20Strategic/Plan%20actiuni%20CEC_2018_aprobat_sedinta.pdf

³⁵⁴ Divergență între termenii de realizare indicați în SNIA și Planul de acțiuni al CEC pentru 2018 (SNIA trim II 2017 pentru metodologie, CEC anul 2018)

³⁵⁵ CEC. Finanțarea partidelor <https://a.cec.md/ro/finantarea-3360.html>

³⁵⁶ Raport anual 2018 privind transparența donațiilor lipsește https://a.cec.md/ro/anual-3329_90464.html

financiar al Uniunii Europene. Aceste informații nu pot fi verificate pe www.cec.md deoarece: 1. **Pe versiunea nouă a site-ului a fost înlăturat motorul de căutare;** 2. **Pe versiunea veche a site-ului, link-ul face trimitere la o pagină nefuncțională**³⁵⁷.

2. În Raportul de activitate CEC pentru anul 2018 (pag.12-13) se raportează despre instruirea funcționarilor din cadrul CEC cu durată de 1009 ore, dintre care: 812 ore de instruire externă și 197 ore de instruire internă.
3. Este de menționat că în Raportul de activitate al CEC pentru anul 2018³⁵⁸(pag.43) este indicat că în componența CEC activează **9 membri**³⁵⁹, **asistați de un aparat de 48 agenți publici și personal contractual**³⁶⁰. Pentru comparație, Autoritatea Electorală din Estonia este **constituită din 7 membri**³⁶¹, **asistați de Serviciul de personal electoral format din 11 persoane**³⁶².

Acțiunea 8: Revizuirea legislației în vederea stabilirii răspunderii proporționale și echitabile pentru încălcarea regulilor de finanțare a partidelor politice și campaniilor electorale.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2017 – pentru elaborarea proiectului; trimestrul I anul 2018 – pentru adoptarea legii

Indicator de progres: Proiect de lege elaborat. Lege adoptată.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. Conform Raportului de monitorizare a SNIA 2017 acțiunea se constată parțial realizată (pag.70-71) din invocând următoarele considerente: "Prin Legea nr. 154 din 20 iulie 2017 (în vigoare din 21.07.2017³⁶³), cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative, au fost revizuite inclusiv prevederile Codului electoral care stabilesc răspunderea juridică pentru încălcările privind finanțarea partidelor politice și campaniilor electorale. Potrivit ultimei redacții a alineatului (2) al articolului 69 din Codul electoral, pentru încălcarea legislației electorale, CEC sau consiliul electoral de circumscripție poate aplica grupului de inițiativă (subiect nou pasibil de răspundere) sau concurenților electorali, în afară de sancțiunile deja prevăzute (precum: avertismentul, solicitarea anulării înregistrării concurentului electoral și lipsirea de alocații de la bugetul de stat ca pedeapsă complementară), de asemenea noi modalități de sancționare: anularea înregistrării grupului

³⁵⁷ CEC. Versiune precedentă a site-ului CEC. pagină nefuncțională

<https://a.cec.md/index.php?pag=news&id=1078&rid=22002&l=ro>

³⁵⁸ CEC. Raport anual de activitate al CEC pentru anul 2018

https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/DFE/Raport%20anual%20CEC_2018.pdf

³⁵⁹ Membrii CEC <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1060&l=ro>

³⁶⁰ Hotărârea nr.728 pentru modificarea hotărârii CEC nr.1029 din 9 decembrie 2011 cu privire la aprobarea structurii și efectivului-limită ale CEC <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1001&rid=19057&l=ro>

³⁶¹ Autoritatea Electorală din Estonia. Membrii <https://www.valimised.ee/et/valimiste-korraldajad/komisjoni-liikmed>

³⁶² Serviciul de personal electoral din Estonia <https://www.valimised.ee/et/valimiste-korraldajad/valimisteenistuse-tootajad>

³⁶³ Legea nr.154 din 20.07.2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative <http://lex.justice.md/md/370943/>

de inițiativă, intentarea procesului contravențional conform legislației și lipsirea de alocații de la bugetul de stat ca sancțiune de bază.”

2. Raportul de monitorizarea SNIA pentru I semetru al anului 2018 (pag.91-92) menționează că ”prin dispoziția nr. 249-p din 4 septembrie 2018, CEC a creat grupul de lucru interinstituțional pentru revizuirea legislației în vederea stabilirii răspunderii proporționale și echitabile pentru încălcarea regulilor de finanțare a partidelor politice și campaniilor electorale. Grupul de lucru întrunește reprezentanți ai CEC, ai Curții de Conturi, Ministerului Finanțelor, Serviciului Fiscal de Stat, Ministerului Justiției și CNA. Dispoziția prevede și posibilitatea de a antrena specialiști din cadrul AAPC, reprezentanți ai societății civile, specialiști și experți independenți din Republica Moldova și din străinătate. Prima ședință a grupului de lucru a fost organizată la data de 20 septembrie 2018”.
3. La accesarea paginii web a CEC, nu poate fi identificată informația cu privire la constituirea Grupului de lucru interinstituțional pentru revizuirea legislației în vederea stabilirii răspunderii proporționale și echitabile pentru încălcarea regulilor de finanțare a partidelor politice și campaniilor electorale: agenda ședinței, procesul-verbal, deciziile grupului, etc. Aceasta imposibilitate este condiționată de lipsa motorului de căutare de pe site-ul modernizat al CEC.
4. Raportul anual privind activitatea CEC în anul 2018 (pag.25) cu referință la realizarea acțiunii menționează: ”În scopul realizării priorității IV.2 din Planul de acțiuni pentru pilonii SNIA [...] a fost constituit Grupul de lucru interinstituțional pentru revizuirea legislației în vederea stabilirii răspunderii proporționale și echitabile pentru încălcarea regulilor de finanțare a partidelor politice și campaniilor electorale. Activitatea acestuia a început în luna septembrie 2018, iar **în procesul de examinare a cadrului legal în domeniu, au fost identificate unele lacune și deficiențe**, fiind [...] identificate circa 30 de propuneri de modificare a Codului electoral, Codului contravențional și Legii privind partidele politice care urmează să fie supuse examinării”.
5. Conform prevederilor Legii integrității, și anume art.44, alin (2) lit j) finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale; și alin (3), lit. b) utilizarea fondurilor nedeclarate, neconforme sau venite din străinătate pentru finanțarea partidelor politice – sunt considerate acte de corupție și se sancționează conform prevederilor CP RM și CC RM.

Acțiunea 9: Verificarea și publicarea rapoartelor de audit privind gestiunea financiară a partidelor politice.

Termen de realizare: trimestru II anul 2019

Indicator de progres: Rapoartele de audit privind gestiunea financiară a partidelor politice, publicate. Actele de verificare a rapoartelor de audit, publicate.

Acțiunea 10: Clarificarea responsabilității și a rolului părților interesate/observatorilor în perioadele interelectorale, inclusiv a drepturilor acestora în contextul monitorizării modului de finanțare a partidelor politice.

Termen de realizare: Trimestrul I anul 2018

Indicator de progres: Proiect de modificare a legislației elaborat. Lege adoptată.

Evaluarea CNA: acțiune nerealizată

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată

Considerente:

1. La accesarea rubricii Transparența decizională pe pagina CEC³⁶⁴ un anunț și un proiect de lege ferenda la subiectul "Clarificarea responsabilității și a rolului părților interesate/observatorilor în perioadele interelectorale, inclusiv a drepturilor acestora în contextul monitorizării modului de finanțare a partidelor politice", nu a fost expus spre consultări publice.
2. Studiul realizat de către Promo-LEX³⁶⁵, pune accent pe rolul societății civile, precum promotori ai aplicării metodelor inovative de măsurare și informare, pentru a limita posibilitățile de eludare sau încălcare a reglementărilor existente.

Acțiunea 11: Dezvoltarea normelor metodologice și instruirea ofițerilor de urmărire penală, a procurorilor și a judecătorilor în vederea examinării dosarelor privind finanțarea partidelor și campaniilor electorale, a cauzelor de corupere a alegătorilor și de utilizare a resurselor administrative.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017 – pentru elaborarea normelor metodologice; permanent, începând din trimestrul I anul 2018, cu verificarea anuală a indicatorului de progres legat de instruire

Indicator de progres: Normele metodologice recomandate dezvoltate; curriculum de instruire elaborat; cursuri de instruire desfășurate. Cel puțin 50 de ofițeri de urmărire penală, procurori și judecători instruiți.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. Raportul de monitorizare SNIA 2017 menționează cu referire la realizarea activității, următoarele: "În cadrul Procuraturii Generale a RM, în perioada de raport au fost instruiți 94 procurori referitor la investigarea crimelor din domeniul corupției, în cadrul seminarelor cu următoarele tematici: - Metodica investigării infracțiunilor de corupție și a celor conexe; - Urmărirea penală și judecarea corupției publice;- Investigarea crimelor referitoare la

³⁶⁴ CEC. Transparența decizională <https://a.cec.md/ro/procesul-decizional-3379.html>

³⁶⁵ Studiul Promo-LEX "Strategii, practici și instrumente de finanțare a partidelor politice în Republica Moldova" (pag.45) https://promolex.md/wp-content/uploads/2016/04/doc_1459254428-1.pdf

corupție; - Metodica investigării infracțiunilor de corupție și a celor conexe', - Prevenirea și combaterea corupției', - Specificul cercetării și examinării judiciare în domeniul infracțiunilor economice conexe cu actele de corupție', - Problematika calificării infracțiunilor economice și a infracțiunilor de corupție și conexe". În același timp, în Raport se menționează: "Întrucât nu a fost prezentată informație detaliată privind normele metodologice elaborate/stabilite în domeniul examinării dosarelor privind finanțarea partidelor și campaniilor electorale, a cauzelor de corupere a alegătorilor și de utilizare a resurselor administrative, acțiunea se constată de a fi parțial realizată".

2. **Deși, implementarea acțiunii respective sunt responsabile concomitent 6 entități publice: PA, CSM, CNA, MAI, CEC, INJ, însă nici o entitate nu a prezentat vreo informație referitor la elaborarea curriculumului sau desfășurarea instruirilor.**
3. La analizarea detaliată a paginilor web a entităților responsabile dar și a rapoartelor de activitate anuale la capitolul instruire ale ofițerilor de urmărire penală, a procurorilor și a judecătorilor la subiecte privind examinarea dosarelor privind finanțarea partidelor și campaniilor electorale, a cauzelor de corupere a alegătorilor și de utilizare a resurselor administrative – se prezintă următoarea situație:
 - ✓ PG (pag.21)³⁶⁶, - "potrivit evidenței INJ, doar în cadrul INJ au fost instruiți 621 de procurori", fără însă a indica tematica instruirilor;
 - ✓ INJ³⁶⁷ - pct.16 "Seminar: Soluționarea contestațiilor în domeniul electoral",cu participarea 25 judecători;
 - ✓ CSM (pag.56)³⁶⁸ - Conform Planului de formare profesională, judecătorii au fost antrenați în semestrele I și II ale anului 2017 în **117 seminare, 28 ateliere de lucru, 34 cursuri de instruire, 7 mese rotunde**. Tematicile abordate se referă la aplicarea jurisprudenței și standardele CtEDO, respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor, accesul femeilor la justiție, **combaterea corupției**, nediscriminare, justiția pentru copii.
4. Cu referire la elaborarea și dezvoltarea unui curriculum dedicat subiectului examinării dosarelor privind finanțarea partidelor și campaniilor electorale, a cauzelor de corupere a alegătorilor și de utilizare a resurselor administrative, nu au fost identificate careva mențiuni nici la una dintre entitățile responsabile. Raportul CNA pentru I semestru al anului 2018 (pag.93) se menționează că "Conform informației recepționate de la Procuratura Anticorupție, în lipsa dosarelor privind finanțarea partidelor și campaniilor electorale, a cauzelor de corupere a alegătorilor și de utilizare a resurselor administrative în gestiunea PA, **nu a fost identificată necesitatea instruirii procurorilor în domeniul vizat.**"
5. Raportul SNIA pentru anul 2018 (pag.124) vine cu următoarele precizări la subiect:

³⁶⁶ Raport privind activitatea Consiliului Superior al procurorilor în anul 2017 http://www.procuratura.md/file/2018-03-01_RAPORT%20CSP%202017.pdf

³⁶⁷ Institutul Național al Justiției. Plan modular al judecătorilor și procurorilor semestrul II 2017 <https://www.inj.md/ro/plan-modular-al-judec%C4%83torilor-%C8%99i-procurorilor-sem-ii-2017> și agenda <https://www.inj.md/sites/default/files/17/ag17ii/seminar%20-%20A%202017.10.19%20solut.%20contest.electorale.pdf>

³⁶⁸ Raport cu privire la activitatea CSM și a instanțelor judecătorești în anul 2017 https://csm.md/files/RAPOARTE/2017/2017_RAPORT_CSM.pdf

- ✓ CSM a raportat privind desfășurarea, la data de 19 octombrie 2017, a cursului de instruire "Soluționarea contestațiilor în domeniul electoral", cu participarea a 25 judecători, reprezentanți ai tuturor gradelor de jurisdicție.
 - ✓ INJ a raportat realizarea a două cursuri de instruire la data de 15 mai și 23 octombrie 2018, cu genericul "Problematika calificării unor infracțiuni economice, de corupție și conexe; corupția electorală", în cadrul cărora au fost instruiți 25 judecători și 34 procurori.
 - ✓ PG au fost instruiți 66 procurori referitor la investigarea crimelor din domeniul corupției.
6. Informațiile indicate în Raportul SNIA nu pot fi confirmate, deoarece nu este identificată Metodologia și Curriculumul în baza căruia se desfășoară instruirile, pe paginile web ale entităților menționate.

Acțiunea 12: Instruirea funcționarilor electorali privind modalitățile de identificare și de sesizare a încălcărilor privind coruperea alegătorilor și utilizarea resurselor administrative.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017 – trimestrul I anul 2020

Indicator de progres: Plan și materiale de instruire elaborate. Cursuri de instruire desfășurate. Cel puțin 150 de persoane instruite.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată

Considerente:

1. Raportul de monitorizare SNIA 2017 (pag.72) menționează cu referire la realizarea acțiunii că "În lipsa unor progrese în realizarea indicatorilor acțiunii, aceasta se consideră a fi parțial realizată, deși efectuarea studiului ar putea contribui la elaborarea unui plan de instruire și realizarea acțiunii".
2. Raportul CNA pentru anul 2018 (pag.125) menționează despre realizarea, în perioada 19-27 decembrie 2018, a 43 seminare pentru membrii CECE și BESV, la care au participat 350 persoane.
3. Analiza paginii web a CICDE³⁶⁹ la rubrica Programe de instruire³⁷⁰, nu vine cu clarități privind realizarea acțiunii de instruire a funcționarilor electorali la nici unul din compartimentele dedicate instruirii: formatorilor³⁷¹, membrilor BESV³⁷², membrilor CECE³⁷³ sau reprezentanților APL³⁷⁴.

³⁶⁹ Este de menționat faptul că CEC are 9 membri și un aparat de 48 angajați și CICDE are 6 membri și 19 formatori.

³⁷⁰ CICDE. Programe de instruire <http://cicde.md/index.php?pag=cat&id=1057&l=ro>

³⁷¹ CICDE. Instruirea formatorilor <http://cicde.md/index.php?pag=page&id=1058&l=ro>

³⁷² CICDE. Instruirea și certificarea membrilor BESV <http://cicde.md/index.php?pag=page&id=1059&l=ro>

³⁷³ CICDE. Instruirea membrilor CECE <http://cicde.md/index.php?pag=page&id=1060&l=ro>

³⁷⁴ CICDE. Instruirea reprezentanților APL. <http://cicde.md/index.php?pag=page&id=1061&l=ro>

În total pilonul prevede realizarea a 12 acțiuni, dintre care: 8 acțiuni scadente pentru anul 2017; 11 acțiuni scadente pentru anul 2018.

RECOMANDĂRI PILON:

Dezvoltarea în cadrul platformei on-line de instruire la distanță e-Learning a cursurilor de instruire pentru formatori, justițiabili, agenți publici, examinarea și certificarea acestora on-line.

Evaluarea pe rezultate

Evaluarea CNA: realizate - 3; în proces de realizare - 6; parțial realizate - 1; nerealizate - 1.

Evaluare CReDO: realizare - 2; în proces de realizare - 2; parțial realizate - 4; nerealizate - 3.

Evaluarea pe priorități

Prioritatea	Evaluare CNA				Evaluare CReDO			
	realizate	în proces de realizare	parțial realizate	nerealizate	realizate	în proces de realizare	parțial realizate	nerealizate
Prioritatea IV.1.: Transparența finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale	3	2	-	-	2	1	2	-
Prioritatea IV.2.: Controlul eficient al finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale	-	4	1	1	-	1	2	3

PILONUL V – CURTEA DE CONTURI

Carențe identificate: lipsa unei conlucrări dintre auditori și organele procuraturii conduce la scurgeri de informații privind constatările raportului de audit ceea ce permite mușamalizarea sau nimicirea urmelor infracțiunii, nivelul scăzut de aplicare a sancțiunilor în cazurile de administrare ineficientă și neconformă a resurselor financiare și a patrimoniului public; lipsa mecanismelor de identificare precoce a riscurilor de fraudă și corupție; calitatea rapoartelor; neimplementarea sau implementarea neadecvată a recomandărilor rapoartelor de audit; nerecuperarea prejudiciului constatat în rapoartele Curții; lipsa reglementărilor privind auditarea unor domenii cu impact major pentru societate; transparența activității instituției de planificare a controalelor de audit, raportarea activității Curții de Conturi și neauditarea rapoartelor ei financiare de către instituții de audit independente.

Obiectivul pilonului V: Consolidarea capacităților Curții de Conturi de prevenire a corupției în domeniul administrării resurselor financiare și al utilizării patrimoniului public, precum și al asistenței financiare externe.

Acțiunea 1: Selectarea de către Comisia parlamentară economie, buget și finanțe a companiei de audit pentru auditarea rapoartelor financiare ale Curții de Conturi.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017, trimestrul II anul 2018, trimestrul II anul 2019, trimestrul II anul 2020

Indicator de progres: Hotărâre a Parlamentului adoptată.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune se consideră nerealizată, deoarece pentru anul 2018 indicatorul nu a fost atins

Considerente:

1. În Raportul de monitorizare al SNIA pentru anul 2017 (pag.72) se menționează: ”În procesul de raportare privind implementarea acțiunilor încorporate în Pilonul V, nu a fost prezentată informația la Acțiunea nr. 1.”iar Raportul de monitorizare al SNIA pentru I semetru al anului 2018 (pag.94) acțiunea se conideră a fi nerealizată.
2. Pagina oficială a Curții de Conturi la rubrica Publicații/ Rapoarte anuale/ este publicat Raportul anual privind Situația financiară a Curții de Conturi³⁷⁵, fără a fi mențione despre o entitate specializată contractată pentru realizarea auditului extern al Curții de Conturi.

³⁷⁵ Curtea de Conturi. Situația financiară pentru anul 2017

<http://www.ccrm.md/storage/upload/reports/postari/172/pdf/19bb7eef280a64ef041c15840c6b36b4.pdf>

O atenție merită Tabelul 8 (pag.5), și anume pozițiile: Procurarea pieselor de schimb pentru care s-au cheltuit – 484,6 mii lei; Procurarea produselor alimentare – 25,3 mii lei; dar în mod deosebit ultimele 2 poziții: Procurarea îmbrăcămintei, încălțămintei – 19,7 mii lei și alte materiale – 184,5 mii lei.

Aceste poziții sunt regăsite și la pag.22 completate în Forma FD-046

3. În comunicatul de presă al Parlamentului din 30 mai 2018³⁷⁶, (deși termenul prevăzut de realizare a acțiunii este trim II anul 2017), se menționează despre instituirea unei Comisii parlamentare permanente care va examina rapoartele Curții de Conturi.
4. În Raportul de monitorizare SNIA pentru anul 2018 (pag.126) se menționează că ”Comisia economie, buget și finanțe propune modificare acțiunii nr. 1 din prioritatea V.1. Pilonul V, după cum urmează: ”Acțiunea- Selectarea de către Parlament a organizației de audit independente pentru auditarea situațiilor financiare, instituție responsabilă -Parlamentul, indicator de progres- procedură de achiziții finalizată, sursa de verificare - Registrul de Stat al Achizițiilor publice”.
5. În Raportul de tranziție al Comisiei economie, buget și finanțe³⁷⁷ (pag.7) se menționează că ”Comisia a elaborat caietul de sarcini pentru electarea companiei independente care au efectuat auditul rapoartelor financiare ale CC pentru anii 2015 și 2016. Rezultatele auditului au fost audiate în ședința Comisiei. Auditul independent al rapoartelor financiare ale CC pentru anii 2017-2018 este în proces de realizare, iar rezultatele vor fi prezentate în luna martie curent (2019)”.

Acțiunea 2: Realizarea misiunii de audit al CC, întocmirea și publicarea raportului de audit financiar al Curții de Conturi.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017, trimestrul II anul 2018, trimestrul II anul 2019, trimestrul II anul 2020

Indicator de progres: Raportul de audit al rapoartelor financiare anuale ale Curții de Conturi publicate pe paginile web a Curții de Conturi și a Parlamentului.

Evaluarea CNA: acțiune nerealizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Curtea de Conturi dispune de următoarele tipuri de rapoarte: anuale³⁷⁸; financiare³⁷⁹; de activitate³⁸⁰; interne³⁸¹; specializate³⁸² și de audit extern³⁸³. Ultimul Raport de audit extern datează anul 2018, și a fost realizat de către Grant Thornton Audit SRL.

³⁷⁶ Parlamentul RM. Comunicat de presă. În Parlament va fi instituită Comisia de control al finanțelor publice <http://www.parlament.md/Actualitate/Comunicatedepresa/tabid/90/ContentId/4199/language/ro-RO/Default.aspx>
Noua comisie va fi numită Comisia de control al finanțelor publice și urmează a fi funcțională din următoarea legislatură parlamentară.

³⁷⁷ Parlamentul RM. Comisia economie, buget și finanțe. Raport de tranziție. Anii 2014-2019
<http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=914ZmMooocks%3D&tabid=84&mid=486&language=ro-RO>

³⁷⁸ Curtea de Conturi. Rapoarte anuale. <http://www.ccrm.md/rapoarte-anuale-1-20>

³⁷⁹ Curtea de conturi. Rapoarte financiare <http://www.ccrm.md/rapoarte-financiare-1-21>

³⁸⁰ Curtea de Conturi. Rapoarte de activitate <http://www.ccrm.md/rapoarte-de-activitate-1-22>

³⁸¹ Accesarea rapoartelor interne nu este disponibilă

³⁸² Curtea de Conturi. Rapoarte specializate <http://www.ccrm.md/rapoarte-specializate-1-110>

³⁸³ Curtea de conturi. Rapoarte de audit extern <http://www.ccrm.md/rapoarte-de-audit-extern-1-121>

Acțiunea 3: Publicarea de rapoarte privind mersul implementării recomandărilor din raportul de audit al rapoartelor financiare ale Curții de Conturi.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2018, trimestrul II anul 2019, trimestrul II anul 2020

Indicator de progres: Cel puțin 3 rapoarte privind implementarea recomandărilor din raportul de audit al rapoartelor financiare ale Curții de Conturi publicat pe pagina web a Curții de Conturi.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare.

Considerente:

1. La accesarea paginii oficiale a Curții de Conturi nu au fost identificate rapoarte de implementare a recomandărilor elaborate în urma misiunilor de audit.
2. Unicul raport identificat la acest subiect este Auditul de follow-up privind implementarea cerințelor și recomandărilor CCRM, care a vizat "evaluarea caracterului adecvat, eficacității și oportunității acțiunilor întreprinse de către responsabilii de gestionarea Fondului de subvenționare pentru implementarea cerințelor și recomandărilor înaintate de către auditul precedent."³⁸⁴ Auditul a contatat că a fost implementată o recomandare, parțial - 11 recomandări neexecutate - 3 cerințe și 8 recomandări de audit.

Acțiunea 4: Consultarea societății civile înainte de aprobarea planurilor și programelor anuale de audit al Curții de Conturi pentru anul viitor.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2017, trimestrul III anul 2018, trimestrul III anul 2019, trimestrul III anul 2020

Indicator de progres: Cel puțin 4 dezbateri publice organizate de Curtea de Conturi cu reprezentanți ai societății civile.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. La accesarea paginii web www.ccrm.md este publicat anunțul despre inițierea consultărilor cu societatea civilă privind planificarea Programului activității de audit pe anul 2019³⁸⁵
2. La compartimentul Colaborare/ Cooperare națională/ Consiliu consultativ este publicat doar ordinul din 24.10.2017 cu privire componența consiliului consultativ³⁸⁶.

³⁸⁴ Auditul follow-up privind implementarea cerințelor și recomandărilor CCRM <http://www.ccrm.md/3312-1-auditul-follow-up-privind-implementarea-cerințelor-si-recomandarilor-ccrm>

³⁸⁵ Curtea de Conturi. Biroul de presă. <http://www.ccrm.md/solicitare-de-propuneri-pentru-tematici-de-audit-1-4165>

³⁸⁶ Curtea de Conturi. Componența Consiliului Consultativ. <http://www.ccrm.md/ordin-nr199-consiliu-consultativ-1-124>

Acțiunea 5: Crearea unui mecanism de comunicare cu donatorii externi cu privire la suspiciunile de fraudă, corupție, iregularități și conflicte de interese identificate de Curtea de Conturi în procesul auditului activității entităților publice care au beneficiat de asistență externă.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2018, verificarea anuală a comunicărilor realizate

Indicator de progres: Acorduri de cooperare dintre Curtea de Conturi, Curtea de Conturi Europeană și reprezentanții altor donatori externi, încheiate. Comunicări ale Curții de Conturi realizate.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. La accesarea rubricii Acorduri internaționale³⁸⁷ pe pagina web a autorității auditare sunt regăsite mai multe acorduri internaționale semnate cu entitățile străine omoloage.

Acțiunea 6: Crearea sistemului de certificare a auditorilor publici.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2018

Indicator de progres: Studiul privind procedura de certificare a auditorilor publici realizat. Actul normativ-metodologic privind procedura de certificare a auditorilor aprobat. Comisia de certificare a auditorilor creată. Programul de certificare acoperind domenii relevante, inclusiv evaluarea riscului de fraudă și corupție, codul etic, aprobat.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată pentru anul 2018

Considerente:

1. Conform comunicatului Biroului de presă al CCRM din 11.03.2019 a fost prezentat conceptul sistemului de certificare a auditorilor CCRM.³⁸⁸

Acțiunea 7: Instruirea auditorilor publici în vederea implementării sistemului de certificare a auditorilor publici.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2018 – pentru aprobarea programului de instruire; trimestrul IV anul 2019 – trimestrul IV anul 2020 – verificarea anuală a indicatorului de instruire și certificare a auditorilor

Indicator de progres: Programul de instruire al auditorilor aprobat. Instruirea și certificarea anuală a auditorilor instruiți, astfel încât cel puțin 70% dintre auditorii publici să fie instruiți și certificați în anul 2020.

³⁸⁷ Curtea de Conturi. Acorduri internaționale <http://www.ccrm.md/colaborare-internationala-1-59>

³⁸⁸ CCRM. Biroul de presă <http://www.ccrm.md/prezentarea-conceptului-sistemului-de-certificare-a-auditorilor-curtii-de-conturi-1-4267>

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. La 08.02.2019, Ministerul Finanțelor a anunțat inițierea procesului de certificare a auditorilor interni în sectorul public³⁸⁹ și Registrul auditorilor interni³⁹⁰. La 01.03.2019 Ministerul Finanțelor a plasat spre consultare publică Proiectul HG "Cu privire la aprobarea Regulamentului privind dobândirea, confirmarea și dezvoltarea calificării profesionale în domeniul auditului intern în sectorul public."³⁹¹
2. Conform regulamentului anexat la proiectul ordinului "personalul are obligația să posede certificate de calificare profesională în domeniul auditului intern în sectorul public, care va confirma corespunderea competenței profesionale conform următoarelor trei trepte de instruire:
 - ✓ nivelul de bază, care satisface necesarul de competență profesională pentru funcția de auditor intern
 - ✓ nivelul intermediar – pentru necesarul de competență profesională a funcției de auditor intern superior
 - ✓ nivelul avansat – asigură necesarul de competență profesională pentru funcția de auditor intern principal și este necesar pentru personalul cu funcții de conducere a activității de audit intern"³⁹².

Acțiunea 8: Revizuirea mecanismului de sancționare și demotivare a entităților publice auditate prin responsabilizarea managementului instituțional și corporativ pentru a se conforma cerințelor Curții de Conturi

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017 – pentru adoptarea legii; trimestrul III anul 2018 – pentru aplicabilitatea mecanismului revizuit

Indicator de progres: Proiect de lege elaborat și adoptat. Mecanism elaborat și aplicabil.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată

Considerente:

1. La accesarea paginilor oficiale ale entităților publice reponsabile de realizarea acțiunii respective a Curții de Conturi, a Ministerului Finanțelor și a Parlamentului nu a fost

³⁸⁹ Ministerul Finanțelor. Certificarea auditorilor din sectorul public <http://mf.gov.md/ro/content/certificarea-auditorilor-interni-din-sectorul-public>

³⁹⁰ Ministerul finanțelor. Registrul auditorilor interni <http://mf.gov.md/ro/managementul-finan%C8%9Belor-publice/control-financiar-public-intern/registrul-auditorilor-interni>

³⁹¹ Ministerul Finanțelor. Transparența decizională <http://mf.gov.md/ro/content/proiectul-hg-%E2%80%99Ecu-privire-la-aprobarea-regulamentului-privind-dob%C3%AEndirea-confirmarea-%C5%9Fi>

³⁹² Monitorul Fiscal <https://monitorul.fisc.md/editorial/auditul-intern-din-sectorul-public-confirmarea-si-mentinerea-calificarii-profesionale.html>

identificat vreun proiect de lege sau de inițiere a discuțiilor publice pentru elaborarea unui mecanism de sancțiune a entităților auditate pentru neconformarea la cerințele auditorilor Curții de Conturi.

În total pilonul prevede realizarea a 8 acțiuni, dintre care 4 scadente pentru anul 2017 și 8 acțiuni scadente pentru anul 2018.

Evaluarea pe rezultate

Evaluarea CNA: realizate - 4; în proces de realizare - 2; parțial realizate - 1; nerealizate - 1.

Evaluare CReDO: realizare - 0; în proces de realizare - 4; parțial realizate - 1; nerealizate - 3.

Evaluarea pe priorități

Prioritatea	Evaluare CNA				Evaluare CReDO			
	realizată	în proces de realizare	parțial realizată	nerealizată	realizată	în proces de realizare	parțial realizată	nerealizată
Prioritatea V.1.: Transparența activității Curții de Conturi	3	1	-	1	-	3	1	1
Prioritatea V.2.: Impactul activității de audit	1	1	1	-	-	1	-	2

PILONUL VI – OMBUDSMAN

Orice act de corupție, indiferent de formă – mituire, neglijență, exces sau abuz, implică și încălcări ale drepturilor omului.

Carențele identificate: administrarea defectuoasă și birocrăția din instituțiile publice, neregulile administrative, incorectitudine, discriminare, persecuțiile superiorilor, abuzul de putere, lipsa de răspuns și reacții adecvate din partea autorităților, refuzul sau îngrădirea accesului la informații de interes public; persecuția persoanelor care avertizează, în interes public, cu privire la comiterea unor ilegalități, abuzuri sau încălcări în cadrul entităților publice; lipsa unei entități dedicate protecției drepturilor avertizorilor de integritate (dreptul la libera exprimare, dreptul la muncă, dreptul de a nu fi discriminat, dreptul la un proces echitabil etc.), ceea ce demotivează alte persoane de a se opune corupției și ilegalităților.

Obiectivul pilonului VI: Dezvoltarea funcțiilor Avocatului Poporului de prevenire a corupției prin responsabilizarea instituțiilor publice cu privire la respectarea drepturilor omului și asigurarea protecției avertizorilor de integritate.

Acțiunea 1: Identificarea cazurilor de prejudiciere a drepturilor omului în activitatea entităților publice din cauza lipsei de integritate instituțională și profesională.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Rapoartele anuale ale Avocatului Poporului publicate și prezentate în Parlament. Lansarea publică a rapoartelor.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Activitatea OAP este reglementată prin Legea 52/2014³⁹³. Conform art.29, Avocatul Poporului, prezintă anual Parlamentului, până la data de 15 martie, raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova, care obligatoriu conține un capitol consacrat situației privind respectarea drepturilor și libertăților copilului și un capitol privind prevenirea torturii. Proiectul raportului este supus dezbatelor publice, cu cel puțin o lună până la publicare și audiat în plenul Parlamentului în termen de 60 zile de la prezentarea acestuia.
2. Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în RM în anul 2017³⁹⁴, a fost prezentat Secretariatului Parlamentului la 19 martie 2018³⁹⁵. Raportul conține 247 file.

³⁹³ Legea nr. 52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman)

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=352794>

³⁹⁴ Avocatul Poporului. Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2017

<http://ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport2017redfinal.pdf>

³⁹⁵ Scrisoare de transmitere a raportului anual

<http://parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=ptPTDNIGUp4%63d&tabid=202&language=ro-RO>

3. Raportul are un capitol dedicat corupției și drepturilor omului (pag.66) în care printre altele constată: **”Persecuția persoanelor care denunță sau avertizează, în interes public, cu privire la comiterea unor iregularități, abuzuri sau încălcări în cadrul instituțiilor are conotații îngrijorătoare.** Astfel, drepturile fundamentale ale avertizorilor sunt grav afectate (dreptul la muncă, dreptul de a nu fi discriminat, dreptul la un proces echitabil etc.), ceea ce demotivează alte persoane de a se opune corupției și ilegalităților”.
4. Raportul Ombdmanului (Ombudsperson) pentru anul 2018 privind respectarea drepturilor și libertăților omului în RM în anul 2018³⁹⁶, relevă situația privind respectarea drepturilor fundamentale ale omului. Raportul conține 5 capitole expuse în 235 file.

Recomandare: Preconizarea în Raportele ulterioare ale OAP a unui capitol dedicat sistemului de protecție al avertizorilor de integritate și despăgubirea victimelor corupției.

Acțiunea 2: Transmiterea către entitățile publice a recomandărilor de evitare a încălcării drepturilor omului în activitatea lor și sesizarea CNA asupra recomandărilor respective.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Recomandări formulate, transmise entităților publice și publicate pe pagina web a Oficiului Avocatului Poporului.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Raportul de activitate al Ombudsmanului pentru anul 2017, conține evaluarea situației privind drepturile omului cu expunerea recomandărilor la finele fiecărui subiect. Însă, din informațiile publicate pe pagina web, nu este identificată vreo informație/ comunicat privind expedierea recomandărilor către entitățile de resort.
2. Raportul de activitate al Ombudsmanului pentru anul 2018, la ultimul capitol conține recomandări înaintate către autoritățile statului (pag.225-231) pentru îmbunătățirea situației privind respectarea drepturilor omului și recomandări autorităților publice pentru îmbunătățirea situației privind respectarea drepturilor copilului (pag.232-234). Un subiect abordat în premieră în raport este situația apărătorilor drepturilor omului în RM (pag.63).
3. Raportul de monitorizare al SNIA pentru anul 2018 (pag.131) menționează că OAP a remis în adresa APC și APL 13 demersuri pentru intentarea procedurilor disciplinare sau penale în privința persoanelor cu funcții de răspundere care au comis încălcări ce au generat lezarea drepturilor și libertăților omului (art. 25 alin. (1) lit. (b) din Legea nr.52/03.04.2014. Totodată, au fost înaintate 6 sesizări către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile asupra cazurilor de neglijență în serviciu, de încălcare a eticii de serviciu, de tergiversare și birocratism (art.25 alin. (1) lit. (d) din Legea nr. 52/03.04.2014.

³⁹⁶ Avocatul Poporului Raport de activitate anul 2018 http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2019/03/RAPORT_2018.pdf

Acțiunea 3: Informarea Parlamentului cu privire la cazurile de nerespectare a principiilor generale de drept, de administrare defectuoasă și de încălcare a drepturilor omului de către entitățile publice.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Rapoarte anuale și, după caz, rapoarte speciale ale Avocatului Poporului publicate și prezentate la Parlament. Audieri desfășurate în comisiile parlamentare sau în plenul Parlamentului.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Pe pagina web a OAP sunt publicate: Rapoartele anuale de activitate³⁹⁷ regăsite în ro/ru/eng, Rapoarte tematice³⁹⁸ și Rapoarte speciale pe anumite cazuri³⁹⁹.
2. Pe pagina web a Parlamentului, în cadrul Audierilor în Comisii, este publicată audierea în Comisia drepturile omului și relații interetnice, sunt publicate recomandări către o serie de entități, printre care și recomandări către OAP.

Acțiunea 4: Revizuirea și completarea legislației pentru a conferi Avocatului Poporului competența de protejare a avertizorilor de integritate.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017 – pentru elaborare; trimestrul III anul 2017 – pentru adoptare

Indicator de progres: Proiectul de modificare a legislației elaborat. Lege adoptată.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată pentru anii 2017 și 2018.

Considerente:

1. Conform prevederilor art.16 din **Legea 122/2018 privind avertizorii de integritate**⁴⁰⁰, **în vigoare din 17.11.2018**, OAP – este entitatea cu atribuții de protecție a avertizorilor de integritate în cazul retorsiunilor (răbunărilor) pentru dezvăluirea ilegalităților.

³⁹⁷ Ombudsman. Rapoarte anuale <http://ombudsman.md/ro/advanced-page-type/anuale>

³⁹⁸ Ombudsman. Rapoarte tematice <http://ombudsman.md/ro/advanced-page-type/tematice>

³⁹⁹ Ombudman. Rapoarte speciale <http://ombudsman.md/rapoarte/speciale/>

⁴⁰⁰ Legea nr.122 din 12.07.2018 privind avertizorii de integritate
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=376825>

2. La momentul redactării prezentului Raport (martie 2019), la consultarea paginilor web ale entităților Ministerului Justiției⁴⁰¹, OAP⁴⁰² și CNA⁴⁰³ nu a fost identificată vreo inițiativă de *lege ferenda* a Legii nr.52/2014⁴⁰⁴ și a Legii 1104/2002⁴⁰⁵.

Acțiunea 5: Asigurarea elaborării cadrului normativ subsecvent pentru punerea în aplicare a competenței Avocatului Poporului de protejare a avertizorilor de integritate.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017

Indicator de progres: Cadrul normativ subsecvent elaborat și adoptat.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată pentru anii 2017, 2018

Considerente:

1. **Legea 122/2018 privind avertizorii de integritate, adoptată la 12.07.2018 în vigoare din 17.11.2018**, a impulsionat necesitatea adoptării acdrului subsecvent. Astfel, pagina web a CNA, la rubrica Transparența decizională/ Proiecte elaborate⁴⁰⁶, este plasat spre consultări publice proiectul Ordinului comun al CNA și OAP pentru adoptarea Metodologiei cu privire la procedura de asigurare a respectării drepturilor avertizorilor de integritate.
2. **Este de menționat că CReDO⁴⁰⁷, a promovat intens atât conceptul de whistleblower⁴⁰⁸, iar ulterior a participat la toate etapele de elaborare, avizare și promovare a adopării Legii privind avertizorii de integritate, realizând și o cercetare academică în acest sens.**

Acțiunea 6: Instruirea reprezentanților Oficiului Avocatului Poporului cu privire la instituția avertizorilor de integritate.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017 – trimestrul IV anul 2018

Indicator de progres: Curriculum de instruire elaborat. Instruiri desfășurate.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

⁴⁰¹ Ministerul Justiției. Proiecte de acte normative remise spre coordonare

<http://www.justice.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=192>

⁴⁰² Avocatul Poporului. Perfecționarea legislației. <http://ombudsman.md/ro/advanced-page-type/improvement-legislation>

⁴⁰³ CNA. Transparența decizională. Proiecte elaborate. <https://www.cna.md/pageview.php?l=ro&idc=44&t=/Transparenta-decizionala/Proiecte-elaborate>

⁴⁰⁴ Legea nr.52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=352794>

⁴⁰⁵ Legea nr.1104 din 06.06.2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție <http://lex.justice.md/md/344902/>

⁴⁰⁶ CNA. Transparența decizională. Proiecte elaborate. Ordin comun CNA și OAP

<https://www.cna.md/pageview.php?l=ro&idc=44&t=/Transparenta-decizionala/Proiecte-elaborate> și https://www.cna.md/public/files/22.02.2019/pr.Ordin_comun_CNA_si_Av.Popor.avertiz.pdf

⁴⁰⁷ CReDO – membru al Southeast Europe Coalition on Whistleblower Protection /Coaliția pentru Protecția Avertizorilor de Integritate din Europa de Sud-Est din 2015 <http://alianța.md/?go=news&n=382> și http://rai-see.org/events_tip/10649-2/

⁴⁰⁸ CReDO. Campanie de sensibilizare. Avertizorii de integritate pe cont propriu https://www.youtube.com/watch?v=zz8cksc_mj8

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată. Curriculum instruirilor nu a fost identificat⁴⁰⁹.

Considerente:

1. Potrivit comunicatului de presă disponibil pe pagina web a Ombudsmanului⁴¹⁰ și CNA⁴¹¹ în perioada 15 martie – 15 septembrie 2018, CNA și OAP în parteneriat cu Institutul de Reforme Penale⁴¹² implementează proiectul "Consolidarea capacităților CNA și OAP în asigurarea respectării și protecției drepturilor omului în contextul semnalării faptelor privind infracțiunile de corupție". Între rezultatele scontate ale proiectului se propune elaborarea unui curriculum de instruire în domeniul asigurării respectării drepturilor avertizorilor de integritate, pentru a fi aplicat de CNA și OAP.
2. Cu referire la instruiți, potrivit anunțului publicat de CNA⁴¹³ din 12.09.2018, angajații CNA și OAP în perioada 13 - 14 și 20 - 21 septembrie 2018, au beneficiat de două sesiuni de instruire cu genericul "Asigurarea respectării drepturilor avertizorilor de integritate".

Acțiunea 7: Instruirea funcționarilor publici cu privire la instituția avertizorilor de integritate și respectarea drepturilor omului.

Termen de realizare: Permanent, începând cu trimestrul III anul 2017, cu raportare semestrială

Indicator de progres: Curriculum de instruire elaborat. Instruiți desfășurate.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată pentru 2018.

Considerente:

1. Legea privind avertizorii de integritate 122/2018 este dedicată angajaților, stagiarelor, voluntarilor, persoanelor care au intrat raporturi juridice cu angajații unei entități publice sau private. Din aceste considerente este imperios necesar ca **angajații fie din sectorul public sau privat să fie familiarizați cu prevederile legii, cu drepturile și garanțiile oferite de stat** în cazul dezvăluirii practicilor ilegale în interes public, dar și a retorsiunilor survenite în urma dezvăluirilor.

⁴⁰⁹ <https://www.cna.md/pageview.php?l=ro&idc=176&t=/Avertizorii-de-integritate/Cadrul-normativ>

⁴¹⁰ Proiectul „Consolidarea capacităților Centrului Național Anticorupție și Oficiului Avocatului Poporului în asigurarea respectării și protecției drepturilor omului în contextul semnalării faptelor privind infracțiunile de corupție” <http://ombudsman.md/ro/content/proiectul-consolidarea-capacitatilor-centrului-national-anticoruptie-si-oficiului-avocatului>

⁴¹¹ CNA și Oficiul Avocatul Poporului implementează un nou proiect ce va îmbunătăți capacitățile de asigurare a drepturilor avertizorilor de integritate <https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=5&id=1890&t=/Serviciul-relatii-publice/Comunicate-de-presa/CNA-i-Oficiul-Avocatul-Poporului-implementeaza-un-nou-proiect-ce-va-imbunatatiti-capacitatile-de-asigurare-a-drepturilor-avertizorilor-de-integritate/>

⁴¹² Institutul de Reforme Penale. Centrul Național Anticorupție și Oficiul Avocatul Poporului vor beneficia de instruiți în domeniul respectării drepturilor avertizorilor de integritate <http://irp.md/news/1117-centrul-naional-anticorupie-i-oficiul-avocatul-poporului-vor-beneficia-de-instruiri-n-domeniul-respectarii-drepturilor-avertizorilor-de-integritate.html>

⁴¹³ Instruiți CNA și OAP <https://www.cna.md/libview.php?l=ro&idc=5&id=2074&t=/Serviciul-relatii-publice/Comunicate-de-presa/Centrul-National-Anticoruptie-i-Oficiul-Avocatul-Poporului-vor-beneficia-de-instruiri-in-domeniul-respectarii-drepturilor-avertizorilor-de-integritate>

2. Primele instruiri au fost organizate de colaboratorii CNA pentru angajații SPIA MAI. Ulterior au urmat instruiri pentru angajații IGP, al Situațiilor de Urgență și de Frontieră, Departamentului Trupelor de Carabinieri, Academiei „Ștefan cel Mare”, BMA și Serviciului tehnologii informaționale.
3. La momentul redactării prezentului Raport (m), nu au fost depistate confirmări ale elaborării curriculumului, fie pentru angajații entităților cu atribuții în domeniul avertizorilor de integritate, fie pentru agenții publici.

Recomandare: Extinderea abordărilor privind avertizorii de integritate în conformitate cu cele mai bune practici internaționale și cu propunerile de Directivă ale Parlamentului European din 23 aprilie 2018⁴¹⁴

Acțiunea 8: Înaintarea actelor de reacționare către autoritățile publice pentru protejarea avertizorilor de integritate.

Termen de realizare: Permanent, începând cu trimestrul III anul 2017, cu raportare semestrială

Indicator de progres: Avize cu recomandări, demersuri de pornire a urmăririi penale sau de inițiere a procedurii disciplinare, cereri de chemare în judecată înaintate de Avocatul Poporului pentru protejarea avertizorilor de integritate. Avertizori de integritate asistați.

Evaluarea CNA: acțiune nerealizată

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată.

Considerente:

1. Sistemul de protecție a avertizorilor de integritate a fost adoptat cu întârziere, motiv pentru care toate acțiunile preconizate sunt scadente cu întârziere.

În total pilonul VI prevede realizarea a 8 acțiuni scadente începând cu anul 2017 și 2018.

Evaluarea pe rezultate

Evaluarea CNA: realizate - 4; în proces de realizare - 0; parțial realizate - 3; nerealizate - 1.

Evaluare CReDO: realizare - 0; în proces de realizare - 3; parțial realizate - 1; nerealizate - 4.

⁴¹⁴ Propunerea de directivă a Parlamentului European privind avertizorii de integritate <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0218>

Evaluarea pe priorități

Prioritatea	Evaluare CNA				Evaluare CReDO			
	realizată	în proces de realizare	parțial realizată	nerealizată	realizată	în proces de realizare	parțial realizată	nerealizată
Prioritatea VI.1.: Prevenirea corupției pentru asigurarea respectării drepturilor omului	2	-	1	-	-	3	-	-
Prioritatea VI.2.: Protejarea drepturilor fundamentale ale avertizorilor de integritate	2	-	2	1	-	-	1	4

PILONUL VII – SECTORUL PRIVAT*

Carențele identificate: Riscuri de corupție în operațiunile de import-export, în protecția concurenței, în construcția de spațiu locativ, în parteneriatele public-private, în guvernanta corporativă; fraudele din sectorul financiar-bancar, asociate lipsei de transparență a acționariatului, corupției și spălărilor de bani; subminarea calității bunurilor achiziționate/livrate și a serviciilor prestate, competitivitatea, procesul investițional și bugetul public național; nesoluționarea situațiilor de pantuflaj, favoritism, conflicte de interese, utilizarea informațiilor confidențiale în interesul persoanelor private și în detrimentul interesului public; lipsa transparenței în administrarea și conducerea întreprinderilor cu cota de capital majoritară sau integrală de stat/municipală.

Obiectivul pilonului VII: Promovarea unui mediu de afaceri concurențial, corect, bazat pe standarde de integritate corporativă, transparență și profesionalism în interacțiunea cu sectorul public.

Acțiunea 1: Asigurarea accesului public la Registrul de stat al persoanelor juridice, actualizat permanent, ce conține următoarele informații despre societățile comerciale: domeniile de activitate, numele fondatorilor, ale acționarilor și ale beneficiarilor efectivi.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Registrul publicat pe pagina web, fiind asigurat accesul public. Actualizarea permanentă a Registrului.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare.

Considerente:

1. Integritatea în sectorul privat este reglementată în cap. V al Legii integrității și prevede respectarea: procedurilor de achiziție publică; limitărilor de publicitate stabilite pentru agenții publici; restricțiilor și limitărilor stabilite pentru foștii agenți publici; normelor de etică a afacerilor; implementarea sistemelor de control intern; transparența acționariatului, fondatorilor, administratorilor și beneficiarilor efectivi ai organizațiilor comerciale; transparența afacerilor sectorului privat cu statul.
2. Conform datelor din Raportul IP Agenția Servicii Publice(pag.9)⁴¹⁵, care a absorbit Camera Înregistrări de Stat, la data de 31.12.2017 în Registrul de stat al persoanelor juridice și întreprinzătorilor individuali, erau înregistrate **169 402 întreprinderi**; la evidență provizorie 1386 agenți economici cu sediul în Transnistria; 1015 titulari de licență.

* Este de menționat faptul că pilonul VII a fost introdus în SNIA la propunerea Centrului de Resurse pentru Drepturile Omului – CReDO, fiind integral acceptat și elaborat în colaborare cu CNA.

⁴¹⁵ Raport privind rezultatele activității IP Agenția Servicii Publice” pe perioada septembrie –decembrie 2017.
<http://www.asp.gov.md/sites/default/files/rapoarte/Raport-de-activitate.pdf>

3. La accesarea paginii web a Agenției Servicii Publice⁴¹⁶, la rubrica Persoane juridice este subrubrica Date din Registrul de stat, la accesarea căruia accesul este interzis⁴¹⁷. La accesarea rubricii Servicii electronice / Evidența unităților de drept / Obține date statistice din RSUD⁴¹⁸ se afișează informația – pagină nu este disponibilă.
4. În Raportul de monitorizare al SNIA pentru anul 2018 (pag.135) este menționat că Agenția Servicii Publice a elaborat proiectului Legii prin care propune completarea datelor Registrului de stat al persoanelor juridice și al întreprinzătorilor individuali (art.33 al Legii nr.220/2007) cu datele privind beneficiarii efectivi, după cum prevede și Legea nr.308 din 22.12.2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. Proiectul în cauză a fost prezentat în luna ianuarie 2019 Ministerului Justiției spre avizare și promovare.

Acțiunea 2: Organizarea de consultări publice periodice între reprezentanții sectorului public și ai mediului de afaceri cu privire la politicile și angajamentele naționale anticorupție cu impact asupra activității economice.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Cel puțin 8 consultări publice organizate cu reprezentanții mediului de afaceri mare, mic și mijlociu. Recomandări și soluții identificate.

Evaluarea CNA: acțiune în proces de realizare

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. În Raportul anual de activitate al MEI pentru anul 2017⁴¹⁹, la capitolul Susținerea IMM (pag.42-55) au fost preconizate 15 acțiuni; 15 acțiuni la capitolul Mediul de afaceri (pag.55-64).
2. În Raportul anual privind transparența în procesul decizional al aparatului central al MEI pe parcursul anului 2017⁴²⁰ sunt indicate 180 întruniri consultative desfășurate pe parcursul anului, la care au participat: asociații de patronat – 120; sindicate – 1; reprezentanți ai mediului de afaceri – 66.
3. În Raportul privind Planul de acțiuni anticorupției MEI pentru anul 2018⁴²¹ (pag.22) la raportarea implementării activității 2 este menționat "Pe parcursul anului 2018 au fost organizate 5 ședințe de consultări cu mediul de afaceri și asociații privind reglementarea

⁴¹⁶ Agenția Servicii Publice. Persoane juridice. <http://www.asp.gov.md/ro/persoane-juridice>

⁴¹⁷ Acces interzis. <http://webinfo.cis.gov.md/company-search>

⁴¹⁸ Agenția Servicii Publice. Portalul Serviciilor electronice. <http://e-services.md/?q=ro/obține-date-statistice-din-RSUD>

⁴¹⁹ Raport anual de activitate al Ministerului Economiei și Infrastructurii, pe anul 2017

https://mei.gov.md/sites/default/files/raport_anual_de_activitate_al_ministerului_economiei_si_infrastructurii_pentru_anul_2017.pdf

⁴²⁰ MEI. Transparența decizională. <https://mei.gov.md/ro/content/transparența-decizională>

⁴²¹ MEI. Raport progresele înregistrate și dificultățile întâmpinate, în procesul de realizare a Planului de acțiuni pe anii 2017-2020 pentru implementarea Strategiei naționale anticorupției pe anii 2017-2020 (perioada de raportare anul 2018) <https://mei.gov.md/ro/documents-terms/actiuni-anticoruptie>

comerțului interior, pe platforma Ministerului Economiei și Infrastructurii. În perioada de raportare din partea CNA nu au parvenit solicitări de participare la instruirii tematice”.

4. Raportul de monitorizare al CNA pentru anul 2017 (pag.79) raportează că pe parcursul anului 2017 au fost organizate 5 ședințe de consultări cu mediul de afaceri și asociații privind reglementarea comerțului interior pe platforma MEI.

Acțiunea 3: Revizuirea legislației în vederea reglementării mecanismului de stabilire a nivelului de audiență a instituțiilor mass-media.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2017 – pentru elaborare; trimestrul I anul 2018 – pentru adoptare

Indicator de progres: Proiect de lege elaborat. Legea adoptată.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată.

Considerente:

1. Studiul CIVIS⁴²² la capitolul încredere în instituțiile de mass-media (pag.41) atestă că 46% din populație și 42 % din bussines –nu au deocul sau au puțină încredere în mass-media. La polul opus 14% din populație și 15% din bussines au încredere în instituțiile mass-media.
2. Potrivit Raportului de activitate al CCA în anul 2017⁴²³ (pag.10) se menționează că la 14 aprilie 2017 a fost publicată Legea pentru modificarea și completarea Codului audiovizualului nr. 260/2006⁴²⁴, care a fost completat cu un nou articol – 66¹: „Măsurarea cotelor de audiență se efectuează de către o companie selectată în baza unei licitații transparente cel puțin o dată la 5 ani, conform procedurilor și condițiilor stabilite printr-un regulament aprobat de CCA procedurilor și condițiilor stabilite printr-un regulament aprobat de Consiliul Coordonator al Audiovizualului. În acest context, Consiliul Coordonator al Audiovizualului a inițiat procesul de elaborare a regulamentului respectiv, care urmează să fie supus consultărilor publice în trimestrul I al anului 2018 și, ulterior, aprobat”.
3. Studiul ”Capturarea mass-mediei și a altor mijloace de comunicare publică în RM” realizat de către API și Transparency Moldova⁴²⁵ (pag.18) se regăsește recomandarea ”Să fie redactat și adoptat proiectul noului Cod al audiovizualului cu reglementări vizând, inclusiv: praguri sau limite specifice, determinate în baza unor criterii obiective (numărul de licențe, cota de audiență, cifra de afaceri etc.), pentru a preveni un nivel înalt de concentrare a proprietății și/sau de control în sectorul audiovizual; scoaterea CCA de sub influență politică;

⁴²² Studiul de evaluare a impactului SNIA – Moldova 2017

<http://www.md.undp.org/content/dam/moldova/docs/Publications/studiu%20Civis%20CNA.pdf>

⁴²³ Raport cu privire la activitatea Consiliului Coordonator al Audiovizualului din RM în anul 2017

<http://www.cca.md/files/RAPORT%202017%20CCA.pdf>

⁴²⁴ Cod nr. 260 din 27.07.2006 Codul Audiovizualului al RM http://lex.justice.md/document_rom.php?id=041D82D8:3A07C731

⁴²⁵ Asociația Presei Independente și Transparency International Moldova. Studiu Capturarea mass-mediei și a altor mijloace de comunicare publică în Republica Moldova http://api.md/upload/files/Capturarea_mass-media_rom.pdf

mecanisme eficiente de descurajare a derogărilor de la legislație pe care le pot admite radiodifuzorii”.

4. Raportul de monitorizare SNIA elaborate de CNA pentru I semestru al anului 2018 (pag.102), menționează că ”Ca urmare a remiterii spre expertiza anticorupție a proiectului definitivat al Regulamentului privind procedura și condițiile de organizare și desfășurare a licitației pentru selectarea companiei care va efectua măsurarea cotelor de audiență, Raportul de expertiză anticorupție elaborat de CNA a identificat factori de risc și a înaintat recomandări, întru excluderea factorilor și riscurilor de corupție identificați. Consiliul Coordonator al Audiovizualului va remite repetat spre expertiza anticorupție proiectul definitivat al Regulamentului vizat.

Acțiunea 4: Evaluarea riscurilor de corupție existente în legislația și activitatea întreprinderilor cu cota de capital integrală sau majoritară de stat/municipală în baza unui eșantion reprezentativ și elaborarea unor modele pentru registrul riscurilor de corupție și, după caz, a planurilor de integritate.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017 – trimestrul III anul 2018

Indicator de progres: Studiul privind riscurile de corupție în legislația și activitatea întreprinderilor cu cota de capital integrală sau majoritară de stat/municipală, publicat pe pagina web a CNA. Rapoartele de evaluare publicate. Cel puțin 2 dezbateri publice organizate.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată.

Considerente:

1. Evaluarea integrității instituționale, prevede identificarea riscurilor de corupție în cadrul entității publice prin testarea integrității profesionale, descrierea factorilor de risc și consecințele acestora și oferirea recomandărilor pentru diminuarea lor⁴²⁶. În urma evaluării integrității instituționale, în baza raportului, se adoptă planul de integritate⁴²⁷.
2. La accesarea paginii web a CNA⁴²⁸, sunt disponibile modele a planului de integritate, a codului de conduită pentru IMM, certificatul cazierului de integritate, precum și metodologia de identificare a riscurilor. La fel, sunt publicate 20 de rapoarte de monitorizare a implementării planurilor de integritate pe diferite domenii⁴²⁹: Serviciul vamal, Departamentul poliției de frontieră, Inspectoratul Național de patrulare, Primăria mun. Chișinău, DIP, ANSA, AIPA, Ministerul Apărării, Inspectoratul de Stat al muncii, Consiliul Național pentru Determinarea Dezabilității și Capacității de muncă, pentru anii 2015, 2016, 2017;

⁴²⁶ Legea nr.325 din 23.12.2013 privind evaluarea integrității instituționale. <http://lex.justice.md/md/351535/>

⁴²⁷ CNA. Evaluarea riscurilor. Modelul și Metodologia de evaluare a Planului Strategic de tartare și prevenire a riscurilor de corupție la nivel local https://www.cna.md/public/files/evaluarea-riscurilor/model_plan_integritate.pdf

⁴²⁸ CNA. Evaluarea integrității instituționale. Informație utilă. <https://www.cna.md/pageview.php?l=ro&idc=75&t=/Prevenirea-Coruptiei/Evaluarea-integritatii-institutionale/Informatie-utila&>

⁴²⁹ CNA. Rapoarte de monitorizare. <https://www.cna.md/lib.php?l=ro&idc=165&year=&month=&day=&t=/Evaluarea-integritatii-institutionale/Rapoarte-de-monitorizare/&page=1>

3. În Raportul CNA pentru semestrul I anul 2018 (pag.10) se menționează "CNA a elaborat 5 rapoarte de evaluare: 2 rapoarte generale de evaluare a riscurilor în activitatea întreprinderilor fondate de AAPC și AAPL, 2 rapoarte detaliate de evaluare a riscurilor în activitatea ÎM/SC fondate de CMC și CMB și 1 raport de evaluare a riscurilor în activitatea întreprinderilor din UTA Găgăuzia. Totodată, a fost elaborat raportul de expertiză a cadrului normativ (recomandări formulate în vederea operării modificărilor la circa 20 legi și hotărâri de Guvern). Rapoartele sunt publicate pe pagina web oficială a CNA, la rubrica Evaluarea integrității instituționale/ Activități⁴³⁰ .

Acțiunea 5: Instruirea conducătorilor de întreprinderi cu cota de capital integrală sau majoritară de stat/municipală cu privire la ținerea registrelor riscurilor de corupție, întocmirea planurilor de integritate și monitorizarea implementării acestora.

Termen de realizare: Trimestrul II anul 2017, trimestrul IV anul 2018

Indicator de progres: Numărul de instruiți și de conducători instruiți.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată.

Considerente:

1. Potrivit Raportului de monitorizare al CNA (pag.81) "În semestrul II al anului 2017, ofițerii CNA au desfășurat **8 instruiți pentru agenții publici și managementul întreprinderilor de stat și municipale, la care au participat circa 330 persoane**, din care 8 persoane cu funcție de conducere". Alte date relevante indicatorilor nu au fost identificate, alte surse nu pot fi verificate.
2. În Raportul anual al CNA pentru anul 2018 (pag.38) în colaborare cu Centrul Național de Instruire în Insolvență „Moldinsolv” și Centrului de Instruire în Domeniul Relațiilor de Muncă, au desfășurat 10 instruiți cu genericul: „Integritatea în mediul de afaceri”; „ISO 37001 Sisteme de management anti-mită” pentru circa 280 de administratori autorizați și reprezentanți ai mediului privat.

Acțiunea 6: Monitorizarea adoptării și implementării măsurilor prevăzute în registrele riscurilor de corupție și/sau în planurile de integritate pentru întreprinderile cu cota de capital integrală sau majoritară de stat/municipală.

Termen de realizare: Începând cu trimestrul I anul 2019 – permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Registrele riscurilor de corupție și/sau planurile de integritate ale întreprinderilor de stat/municipale, aprobate. Rapoartele privind implementarea măsurilor

⁴³⁰ CNA. Evaluarea integrității instituționale. Activități <https://www.cna.md/lib.php?l=ro&idc=83&t=/Evaluarea-integritatii-institutionale/Activitati&>

prevăzute în registrele riscurilor și/sau în planurile de integritate, publicate pe paginile web ale întreprinderilor de stat/municipale sau ale entităților publice care le controlează.

Acțiunea 7: Elaborarea și adoptarea unui proiect de lege și/sau de hotărâre de Guvern privind modificarea și completarea legislației pentru înlăturarea vulnerabilităților la corupție din activitatea întreprinderilor cu cota de capital integrală sau majoritară de stat/municipală.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2018 – pentru elaborare; trimestrul I anul 2019 – pentru adoptare

Indicator de progres: Proiect de lege și/sau de hotărâre de Guvern, elaborate și adoptate.

Evaluare CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. În Raportul privind progresele în implementarea de către MEI a Planului de acțiuni anticorupție, pentru anul 2018 (pag.23) este menționat că "Ministerul Economiei și Infrastructurii a elaborat proiectul Hotărârii Guvernului pentru aprobarea unor acte normative vizînd funcționarea Legii cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală a fost elaborat în temeiul art.2 alin.(3), art.7 alin.(2) lit.c) și alin.(5), art.8 alin.(1) și alin.(7) lit.n), lit.r), art.10 alin.(2) și art.19 alin.(2) din Legea nr.246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală și are ca scop acordarea suportului întreprinderilor de stat/municipale la etapa elaborării actelor normative/administrative necesare pentru organizarea activității acestora.
2. Prin proiectul dat se propune aprobarea: - Statutului-model al întreprinderii de stat; - Statutului-model al întreprinderii municipale; - Regulamentului-model cu privire la organizarea și desfășurarea concursului pentru ocuparea funcției vacante de administrator al întreprinderii de stat; - Modelului contractului individual de muncă al administratorului întreprinderii de stat/municipale; - Regulamentului-model al consiliului de administrație al întreprinderii de stat; - Regulamentului-model al comisiei de cenzori a întreprinderii de stat; - Regulamentului privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderea de stat. Proiectul a fost publicat pe site-ul ministerului și transmis spre avizare către autoritățile de resort".

Acțiunea 8: Efectuarea periodică a auditului de performanță și a inspecțiilor financiare la întreprinderile cu cota de capital integrală sau majoritară de stat/municipală.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Numărul de controale ale CC și rezultatele lor. Rapoarte CC publicate pe pagina web. Recomandările CC implementate. Alte rapoarte de audit efectuate și publicate. Numărul de inspecții financiare.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare.

Considerente:

1. Conform informațiilor din Monitorul fiscal⁴³¹, auditul situațiilor financiare la întreprinderile de stat și la cele municipale pentru anul 2017 vor fi supuse **auditului obligatoriu** în cazul întreprinderilor de stat care depășesc, pentru ultimele două perioade consecutive de gestiune, limitele a două dintre următoarele criterii: **capitalul social – 500000 de lei; totalul veniturilor – 10000000 de lei și numărul mediu al salariilor în perioada de gestiune – 100.**
2. În Raportul anual de activitate al Curții de Conturi pentru anul 2017⁴³² se menționează (pag.16) că reieșind din prioritățile stabilite, aceasta s-a concentrat, în special, pe auditarea autorităților publice centrale și a instituțiilor din subordinea acestora (226). Așadar, autoritățile publice locale de nivelul I și nivelul II au constituit un număr de 168, întreprinderile de stat și municipale, instituțiile publice, autoritățile publice autonome și alți beneficiari de fonduri publice – 72 de entități. Printre altele la subiectul respectiv se specifică: **”Administrarea ineficientă a patrimoniului public gestionat de întreprinderile de stat și municipale a cauzat o performanță redusă a activității acestora și a generat pierderi**, ceea ce condiționează diminuarea valorii activelor nete și necesită reconstituirea capacității de finanțare a acestora”. (pag. 46-48)
3. Cu referire la indicatorul privind implementarea recomandărilor, CC în raport menționează (pag.59) că a înaintat **1 211 recomandări către entitățile auditate, fără a face specificări direcționate către fiecare entitate.**
4. La capitolul inspecțiilor financiare, Raportul de monitorizare elaborat de CNA pentru 2017(pag.82), menționează că **”Inspecția financiară a efectuat pe parcursul anului 2017 - 224 inspecții financiare”**. Concomitent, Nota informativă privind activitatea Inspecției financiare pentru anul 2017⁴³³ relevă că în perioada de referință au fost efectuate au fost efectuate **în total 1410 inspecții financiare, dintre care 275 - au constituit inspecții financiare complexe și 1135 - inspecții financiare tematice**⁴³⁴.

⁴³¹ Monitorul fiscal.Auditul situațiilor financiare la întreprinderile de stat și la cele municipale.

<https://monitorul.fisc.md/editorial/auditul-situatiilor-financiare-la-intreprinderile-de-stat-si-la-cele-municipale.html>

⁴³² Curtea de Conturi. Rapiortul anual 2017.

<http://www.ccrm.md/storage/upload/reports/postari/173/pdf/978a7b4c13ee713ba310578448c4ff21.pdf>

⁴³³ Ministerul finanțelor. Inspecția financiară. Nota informativă privind activitatea de inspectare financiară desfășurată de către Inspecția Financiară pe parcursul anului 2017 <https://if.gov.md/content/nota-informativa-privind-activitatea-de-inspectare-financiara-desfasurata-de-catre-inspectia>

⁴³⁴ Extras din Raport: Din numărul total de inspecții financiare, la instituțiile bugetare au fost efectuate 409 inspecții, la UAT de nivelul I și II – 387 inspecții, Întreprinderi de Stat – 73, Întreprinderi Municipale – 100, Societăți pe Acțiuni (cu capital de stat) – 49, la alte entități publice – 392 inspecții.

La numărul total de 1410 inspecții efectuate, 516 - au constituit inspecții financiare planificate și 894 - inspecții financiare neplanificate. Motivul efectuării inspecțiilor financiare au fost: 403 - inspecții efectuate în baza de riscuri, 101 - inspecții au fost efectuate la solicitarea autorităților publice centrale, 150 - la solicitarea Ministerului Finanțelor, 532 - la solicitarea organelor de drept, 224 - în baza altor sesizări, petiții și rapoarte.

Materialele inspecțiilor efectuate reflectă multiple lacune și încălcări ale prevederilor legislației și ale actelor normative în vigoare. Astfel, la entitățile publice au fost depistate încălcări cu un **prejudiciu estimat în sumă totală de 197,3 milioane lei**, inclusiv fiind stabilit **prejudiciu cauzat statului în mărime de – 112,0 milioane lei**, depistate lipsuri – 29,4 milioane lei și **cheltuieli nelegitime – 55,9 milioane lei.**

5. Potrivit Raportului privind activitatea Inspecției Financiare pentru anul 2018, au fost efectuate 1195 inspectări financiare, dintre care 287 de stat, municipale și SA. În rezultat au fost depistate încălcări estimate în sume bănești în mărime de 266,7 milioane lei, inclusiv prejudiciu – 105,9 milioane lei, lipsuri – 38,3 milioane lei, cheltuieli nelegitime – 122,5 milioane lei.
6. În Raportul CNA pentru semestrul I anul 2018 (pag.104) se indică faptul că în perioada semestrului I al anului 2018, Inspecția Financiară a efectuat 467 inspecții financiare.

Acțiunea 9: Elaborarea și promovarea codului-model de etică în afaceri și de guvernanta corporativă pentru societățile comerciale cu scopul de a asigura exercitarea corectă a activităților economice, a preveni conflictele de interese și a încuraja aplicarea bunelor practici comerciale de către întreprinderi, atât în relațiile dintre ele, cât și în relațiile cu statul.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2018 – pentru elaborarea codurilor; începând cu trimestrul II anul 2018 – permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Modele de coduri de etică în afaceri și de guvernanta corporativă elaborate. Cel puțin 25% din societățile pe acțiuni și cel puțin 75% din întreprinderile cu cota de capital integrală sau majoritară de stat/municipală au adoptat coduri de eticăProiect de lege și/sau de hotărâre de Guvern, elaborate și adoptate.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluarea CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. Pe pagina web a CNA este publicat un model al Codului de Conduită pentru IMM⁴³⁵ și model al Planului de integritate pentru întreprinderile fondate de AAPC și AAPL⁴³⁶.
2. În urma unei analize a paginilor web ale companiilor din sectorul privat la compartimentul Integritate în sectorul privat, Coduri de guvernanta corporativă au fost depistate la următoarele companii: Moldoinconbank adoptat la 30.05.2018⁴³⁷; MAIB – adoptat la 22 mai 2017⁴³⁸; Compania Orange, anul nu poate fi identificat⁴³⁹; Victoria Bank – adoptat la 19 ianuarie 2017⁴⁴⁰; Compania Moldcell⁴⁴¹; SA Zorile⁴⁴²; Concomitent, la companii

Venitul ratat constatat în cadrul inspectărilor efectuate se estimează la **160,6 milioane lei; cheltuieli nerecuperate în sumă de 16,5 milioane lei și cheltuieli neregulamentare în sumă de 271,7 milioane lei.**

La entitățile private, în rezultatul inspectărilor efectuate la solicitarea organelor de drept, în baza ordonanțelor emise în cadrul desfășurării urmăririi penale, au fost depistate încălcări estimate în sume bănești în mărime de **189,2 milioane lei.**

⁴³⁵ CNA. Model de Cod de Conduită pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii https://www.cna.md/public/publications/184975_md_model_de_cod_de.pdf

⁴³⁶ CNA. Plan-model de integritate pentru întreprinderile fondate de AAPC și AAPL. (REcomandări/cerințe minime de înlăturare a riscurilor de corupție) https://www.cna.md/public/publications/185075_md_plan_model_de_i.pdf

⁴³⁷ Codul de guvernanta corporativă al Băncii Comerciale Moldinconbank SA <https://www.micb.md/img/n-info-doc/codul-guvernare-corporativa.pdf>

⁴³⁸ Codul de guvernanta corporativă al BC Moldova-Agroindbank <https://www.maib.md/files/2017/5/22/codul-de-guvernanta-corporativa/codul-de-guvernanta-corporativa.pdf>

⁴³⁹ Codul de etică. Orange. https://www.orange.md/files/01_Codul%20de%20etica%20Orange_v1.pdf

⁴⁴⁰ Codul de Guvernanta Corporativă al BC Victoriabank SA <https://www.victoriabank.md/uploads/default/0001/02/fc7040ba9f9f022a3fde28d65f09codo3e906aa.pdf>

precum⁴⁴³; Moldova Gaz⁴⁴⁴; Energocom⁴⁴⁵; Termoelectrica⁴⁴⁶; Moldtelecom⁴⁴⁷; Sudzucker Moldova⁴⁴⁸; Floarea Soarelui⁴⁴⁹; Supraten⁴⁵⁰; Tirez Petrol⁴⁵¹ - asemenea coduri nu au fost identificate.

Acțiunea 10: Identificarea stimulentei legale pentru promovarea implementării codurilor de etică în afaceri și de guvernanta corporativă, pentru prevenirea corupției și asigurarea integrității angajaților.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017

Indicator de progres: Studiul privind stimulentele legale ale societăților comerciale, elaborat și publicat. Dezbaterea publică a studiului organizată.

Evaluarea CNA: acțiune parțial realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată

Considerente:

1. Cu referire la acțiunea 10, nu au fost identificate careva dovezi a realizării acesteia. Pe pagina web a CNPF⁴⁵², la rubrica Campanie de educare financiară a publicului se regăsesc studii și informații relevante domeniului⁴⁵³, însă studiu privind stimulentele legale ale societăților comerciale nu a fost identificat, precum nu a fost denfiactă vreo mențiune asupra organizării unor dezbateri publice la subiect.
2. În Raportul CNA pentru semestrul I 2018 (pag.105) "Conform informației prezentate de Comisia Națională a Pieței Financiare, la data de 04.07.2018, de către Plenul Parlamentului a fost aprobat în prima lectură proiectul Legii nr.224 pentru modificarea și completarea Legii nr. 1134/1997 privind societățile pe acțiuni. Proiectul are drept scop transpunerea și compatibilizarea prevederilor Legii 1134/1997 cu standardele eurocomunitare, mai cu seamă racordarea legislației naționale la Directiva 2017/1132 UE a Parlamentului European și a Consiliului din 14.06.2017 privind anumite aspecte ale dreptului societăților comerciale, precum și la Directiva 2007/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11.07.2007 privind exercitarea anumitor drepturi ale acționarilor în cadrul societăților comerciale cotate la bursă, având drept scop eficientizarea activității societăților, inclusiv prin dezvăluirea

⁴⁴¹ Cod de etică și conduită. Moldcell. https://www.moldcell.md/files/files/Code_of_ethics_26.06.12_ro.pdf

⁴⁴² Codul de guvernanta corporativă SA Zorile. <http://www.zorile.md/upload/files/ro/codul-de-guvernanta-corporativa-al-sa-34zorile34.pdf>

⁴⁴³ Telegraf. Topul companiilor cu cel mai mare venit din Moldova <https://telegraph.md/topul-companiilor-cu-cel-mai-mare-venit-din-moldova-au-fost-identificate-de-catre-experti/>

⁴⁴⁴ SA Moldovagaz. <https://www.moldovagaz.md/rom>

⁴⁴⁵ SA Energocom <http://www.energocom.md/>

⁴⁴⁶ Termocom SA https://www.termoelectrica.md/ro_RO/despre/

⁴⁴⁷ Moldtelecom <http://www.moldtelecom.md/ro>

⁴⁴⁸ Sudzucker Moldova <http://www.suedzucker.md/rom/pages/about-us>

⁴⁴⁹ SA Floris http://floris.moldagro.md/about_us

⁴⁵⁰ Supraten <https://www.supraten.md/ro/index.aspx>

⁴⁵¹ Tirez <http://www.tirexpetrol.com/>

⁴⁵² Comisia Națională a Pieții Financiare <http://www.cnpf.md/md/start/>

⁴⁵³ Campania de educare financiară a publicului. CNPF. <http://www.cnpf.md/md/cefp/>

informațiilor aferente convocării și desfășurării adunărilor generale ale societăților, consolidarea drepturilor acționarilor, protejarea investitorilor – fiind astfel asigurată promovarea transparenței și eticii în afaceri.”

3. În Raportul CNA pentru anul 2018 (pag.144) CNPF a propus revizuirea atribuirii CNPF a calității de coordonator-responsabil de implementarea acțiunilor nr. 9 și 10 din prioritatea VII.3, motivînd recomandarea cu faptul că acțiunile date depășesc aria de competență a CNPF.

Acțiunea 11: Îmbunătățirea legislației în domeniul filantropiei și sponsorizărilor pentru a asigura transparența în actele de caritate ale societăților comerciale, pentru a evita conflictele de interese și a asigura utilizarea donațiilor în scopurile propuse.

Termen de realizare: Trimestrul IV anul 2017

Indicator de progres: Proiecte de acte normative elaborate și prezentate spre examinare și aprobare. Legi adoptate.

Evaluarea CNA: acțiune nerealizată

Evaluare CReDO: acțiune nerealizată.

Considerente:

1. Acțiunea nr. 11 a fost dezbătută în cadrul ședinței Grupului de Monitorizare II al Strategiei. Conform pct. 6 din Decizie, MF va organiza o ședință de lucru avînd drept subiect acțiunea nr.11 ”Îmbunătățirea legislației în domeniul filantropiei și sponsorizărilor pentru a asigura transparența în actele de caritate ale societăților comerciale, pentru a evita conflictele de interese și a asigura utilizarea donațiilor în scopurile propuse” a priorității VII.3. Etica Afacerilor, a Pilonului VII, pentru a decide asupra modului de implementare în continuare a acesteia”.

Acțiunea 12: Diseminarea în rândul comunității de afaceri a standardelor internaționale de prevenire a corupției în sectorul privat (ISO 37001:2016 „Sisteme de management anticorupție. Cerințe și recomandări de implementare”) și a codului-model de etică în afaceri și de guvernanță corporativă.

Termen de realizare: Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres

Indicator de progres: Materiale de instruire elaborate și distribuite. Instruiri desfășurate cu reprezentanți ai mediului de afaceri. Cel puțin 200 de persoane instruite anual.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune în proces de realizare

Considerente:

1. Standardul ISO 37001: 2016⁴⁵⁴ reprezintă primul standard internațional pentru sisteme de management anti-mită, ce are drept scop stabilirea unei culturi a integrității, transparenței și conformității, în cadrul oricăror tipuri de organizații din orice fel de sector, pentru orice tip de risc de mituire⁴⁵⁵.
2. În Raportului analitic combaterea corupției: Agendei anticorupție a Bussinesului din Republica Moldova⁴⁵⁶ este abordat fenomenul corupției în raport cu mediul de afaceri și angajamentul întreprinderilor de a elabora și implementa standarde de guvernanta corupativă, inclusiv standardul internațional anti-mită, ISO 37001: 2016.
3. În semestrul I al anului 2018, CNA a realizat 4 intruiri, cu participarea a 94 persoane, conform informației din Raportul de monitorizare al CNA pentru I semetru al anului 2018 (pag.107).

Acțiunea 13: Sensibilizarea publicului privind importanța integrității, a prevenirii și combaterii corupției în sectorul privat.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2017 – trimestrul IV anul 2018

Indicator de progres: Cel puțin 2 campanii de sensibilizare desfășurate. Materiale promoționale distribuite.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune realizată.

Considerente:

1. La accesarea paginii web a CNA, compartimentul Sensibilizare⁴⁵⁷ se regăsesc 5 campanii de sensibilizare a populației desfășurate în anul 2017 de colaboratorii CNA privind combaterea flagelului corupției. Acestea au fost orientate spre diferite categorii ale populației.
2. La 20 septembrie 2017 a fost lansată Campania "Integritatea este libertate", campanie de promovare a Legii integrității, unde se explică în mod simplist noțiunile utilizate în lege⁴⁵⁸. Campania cuprinde spoturi video și infografice, dar și tematici relevante integrității în sectorul privat.

⁴⁵⁴ International Organization for Standardization. Anti-bribery management systems. Requirements with guidance for use <https://www.iso.org/standard/65034.html>

⁴⁵⁵ ISO 37001: 2016 abordează aspecte precum: Luare de mită în sectorul public, privat și non-profit; Luarea de mită de către organizație; Luarea de mită de către personalul organizației care acționează în numele organizației sau în beneficiul acesteia; Luarea de mită de către asociații de afaceri ai organizației care acționează în numele organizației sau în beneficiul acesteia; Mituirea organizației; Luarea de mită a personalului organizației în legătură cu activitățile organizației; Mituirea asociațiilor de afaceri ai organizației în legătură cu activitățile organizației; Mituirea directă și indirectă (de exemplu, o mită oferită sau acceptată prin sau de către o terță parte).

⁴⁵⁶ Agenda Anticorupție a businessului din RM 2017 – 2018 și Raportul analitic, Combaterea corupției: Ce poate face businessul? <http://anb.viitorul.org/files/resource/Agenda%20anticoruptie.pdf>

⁴⁵⁷ CNA. Campanii de sensibilizare 2017. <https://www.cna.md/lib.php?l=ro&idc=162&t=/Sensibilizare/Campanii-de-sensibilizare/&year=2017>

⁴⁵⁸ CNA. Campania Integritatea este libertate. <https://www.cna.md/pageview.php?l=ro&idc=167&t=/INTEGRITATEA-este-Libertate/Despre-Campanie&>

3. În Raportul de monitorizare a SNIA pentru anul 2018 (pag.147) se menționează despre desfășurarea campaniilor de sensibilizare: „O zi anticorupție în orașul tău”, desfășurată în localitatea Hîncești, Edineț și Cahul acțiuni de sensibilizare a publicului privind importanța integrității, a prevenirii și combaterii corupției în sectorul privat; „Ziua Ușilor Deschise la CNA”. În cadrul evenimentului dat, în fața instituției a fost plasat Cortul anticorupție care era asigurat de către colaboratorii CNA. Scopul campaniei rezidă în sensibilizarea și educarea populației, privind fenomenul corupției în sectorul public și privat, modalitățile de denunțare a actelor de corupției și a obținerii dezaprobării publice a corupției.

Acțiunea 14: Revizuirea legislației (privind cadastrul bunurilor imobile și insolvabilitatea) în vederea asigurării protecției cetățenilor care investesc în proiecte de construcție a blocurilor de locuințe împotriva fraudelor.

Termen de realizare: Trimestrul III anul 2017 – pentru elaborare; trimestrul I anul 2018 – pentru adoptare

Indicator de progres: Proiect de lege elaborat. Legea adoptată.

Evaluarea CNA: acțiune realizată

Evaluare CReDO: acțiune parțial realizată.

Considerente:

1. La 27.04.2018 Guvernul a prezentat spre examinare Parlamentului proiectul Legii privind modernizarea Codului Civil, care conține prevederi care au ca scop înlocuirea actualei reglementări privind investițiile în construcții cu noua instituție a contractelor de vânzare-cumpărare a imobilelor în curs de construcție. Astfel, cumpărătorul unui bun imobil în construire obține un drept de proprietate provizoriu care se înregistrează în registrul bunurilor imobile, constituind drept real, condiționat asupra imobilului. Concomitent, această secțiune conține o serie de prevederi menite să protejeze cumpărătorul de eventuale fraude.
2. În Cercetarea realizată de Transparency International Moldova ”Construcția spațiului locativ din mijloacele cetățenilor: Cum protejăm investitorii?”⁴⁵⁹ în 2017 sunt invocate o serie de lacune legislative în domeniul imobiliar și cel al insolvabilității și se propun un set de modificări legislative menite să remedieze situația în domeniu, printre care (pag.8):
 - ✓ condițiile pentru licențierea activității companiilor de construcții, care construiesc locuințe cu antrenarea investițiilor cetățenilor;
 - ✓ instituirea unui capital social minim adecvat pentru companiile de construcții;

⁴⁵⁹ Transparency International Moldova. 2017. Construcția spațiului locativ din mijloacele cetățenilor: cum protejăm investitorii? http://www.transparency.md/wp-content/uploads/2017/05/TI_Moldova_Construct%CC%A7ia_spat%CC%A7iului_locativ_din_mijloacele_ceta%CC%86t%CC%A7enilor_cum_proteja%CC%86m_investitorii.pdf

- ✓ instituirea cerințelor privind dispunerea de către companiile de construcții de garanții pentru buna executare a contractelor de investiții în construcția locuințelor în blocuri locative – fidejusiune, asigurarea riscurilor etc.;
- ✓ efectuarea tuturor decontărilor doar prin conturi bancare;
- ✓ instituirea cerințelor privind accesarea/valorificarea pe etape a mijloacelor bănești depuse de către cetățeni în dependență de progresul lucrărilor de construcții;
- ✓ instituirea mecanismului de supraveghere atât a lucrărilor de construcții, cât și a utilizării mijloacelor financiare de către companiile de construcții;
- ✓ efectuarea lucrărilor de construcții doar de către specialiști/personal calificat;
- ✓ stabilirea procedurilor clare pentru înregistrarea bunului viitor și transmiterea dreptului asupra construcției.

În total pilonul prevede realizarea a 13 acțiuni scadente către anul 2018 din 14 preconizate per ansamblu.

Evaluarea pe rezultate

Evaluarea CNA: realizate - 6; în proces de realizare - 1; parțial realizate - 5; nerealizate - 1.

Evaluare CReDO: realizare - 2; în proces de realizare - 4; parțial realizate - 6; nerealizate - 1.

Evaluarea pe priorități

Prioritatea	Evaluare CNA				Evaluare CReDO			
	realizată	în proces de realizare	parțial realizată	nerealizată	realizată	în proces de realizare	parțial realizată	nerealizată
Prioritatea VII.1.: Transparența sectorului privat în relațiile sale cu sectorul public	-	1	2	-	-	2	1	-
Prioritatea VII.2.: Sporirea integrității în activitatea întreprinderilor cu cota de capital integrală sau majoritară de stat	3	-	1	-	1	1	2	-
Prioritatea VII.3: Etica afacerilor	3	-	2	1	1	1	3	1